

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Udhëzues mbi nenin 6
të Konventës evropiane
të të drejtave të njeriut

E drejta për një proces të rregullt
(aspekti civil)

Botuesit ose organizatat që dëshirojnë të përkthejnë/ose riprodhojnë të gjithë ose një pjesë të këtij udhëzuesi, në formën e një botimi të shtypur ose elektronik (web), janë të lutur t'i drejtohen publishing@echr.coe.int për të njohur modalitetet e autorizimit.

Ky udhëzues është përgatitur nga Divizioni i kërkimit dhe i bibliotekës, pranë Drejtorisë së këshillimit juridik, dhe nuk përbën detyrim për Gjykatën. Teksti është përfunduar në 30 prill 2013 dhe mund të pësojë përmirësime vetëm në formë.

Udhëzuesi mund të shkarkohet në adresën në vijim: <www.echr.coe.int> (Jurisprudenca – Analiza jurisprudenciale – Udhëzues mbi jurisprudencën).

Për çdo informacion të ri lidhur me publikimet, ju lutemi të konsultoni llogarinë Twitter të Gjykatës: <<https://twitter.com/echrpublication>>.

Ky përkthim është botuar me marrëveshje me Këshillin e Evropës dhe Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe është përgjegjësi e vetme e projektit "Mbështetje në zbatimin e standardeve evropiane në fushën e të Drejtave të njeriut në Kosovë* dhe reforma e Institucionit të Avokatit të Popullit të Kosovës*.

© Këshilli i Evropës/Gjykata evropiane e të drejtave të njeriut, 2013

* Të gjitha referencat për Kosovën, si për territorin, institucionet apo popullsinë, në këtë tekst duhet të nënkuptohet në pajtim të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe pa paragjykim për statusin e Kosovës.

Tabela e lëndës

Shënim për lexuesin.....	5
I. Fusha e zbatimit : nocioni i « të drejtave dhe detyrimeve me natyrë civile ».....	6
A. Kushtet e përgjithshme të zbatueshmërisë së nenit 6 § 1	6
1. Termi « mosmarrëveshje »	7
2. Ekzistenca e një të drejte që njihet dhe mund të mbrohet në të drejtën e brendshme.....	8
3. Natyra « civile » e së drejtës.....	9
4. E drejta me karakter privat : dimensionimi pasuror	9
B. Shtrirja në tipa të tjerë mosmarrëveshjesh	10
C. Zbatueshmëria e nenit 6 në një procedurë të ndryshme nga procedura kryesore	11
D. Procedurat e përjashtuara.....	12
II. E drejta për një gjykatë	14
A. E drejta për akses në një gjykatë	14
1. Një e drejtë konkrete dhe efektive	14
2. Kufizimet	15
B. Heqja dorë	17
1. Parimi	17
2. Kushtet	17
C. Ndihma ligjore.....	18
1. Dhënia e ndihmës ligjore	18
2. Efektshmëria e ndihmës ligjore të dhënë	19
III. Kërkesat institucionale	19
A. Nocioni i « gjykatës »	19
1. Nocioni autonom	19
2. Shkallët e gjykatës.....	20
3. Kontrolli me juridiksion të plotë	21
4. Zbatimi i vendimeve.....	23
a. E drejta për zbatimin e menjëhershëm të një vendimi gjykate përfundimtar dhe të detyrueshëm	23
b. E drejta për të mos vënë në dyshim një vendim gjyqësor përfundimtar	25
B. Krijim me ligj	25
C. Pavarësia dhe paanshmëria	26
1. Konsiderata të përgjithshme	26
2. Gjykata e pavarur.....	27
a. Pavarësia ndaj ekzekutivit	27
b. Pavarësia ndaj Parlamentit.....	28
c. Pavarësia ndaj palëve.....	28
d. Kriteret vlerësimi për pavarësinë.....	28
i. Mënyra e emërimit të anëtarëve të organit.....	28
ii. Kohëzgjatja e mandatit të anëtarëve të organit.....	28
iii. Garancitë kundër presioneve të jashtme	28
iv. Shfaqja e pavarësisë.....	29
3. Gjykata e paanshme.....	29
a. Kriteret e vlerësimit të paanshmërisë	29

i. Qasja subjektive.....	29
ii. Qasja objektive	30
b. Situatat ku mund të ngrihet problemi i paanshmërisë së gjyqësorit	30
i. Situata me natyrë funksionale.....	31
α. Ushtrimi i funksioneve këshillimore dhe gjyqësore në të njëjtën çështje.....	31
β. Ushtrimi i funksioneve gjyqësore dhe funksioneve jashtë-gjyqësore në të njëjtën çështje.....	31
χ. Ushtrimi i funksioneve të ndryshme gjyqësore	31
ii. Situatat me natyrë personale	32
IV. Kërkesat procedurale	33
A. Drejtësia.....	33
1. Parime të përgjithshme	33
2. Fusha e zbatimit.....	34
Shembuj.....	35
3. Shkalla e katërt	38
a. Parimet të përgjithshme	38
b. Kontrolli i kryer nga Gjykata dhe kufijtë e tij.....	39
c. Koherenca e jurisprudencës së brendshme.....	40
4. Kontradiktoriteti	41
5. Barazia e armëve.....	42
6. Administrimi i provave.....	43
a. Dëshmitë.....	43
b. Ekspertizat	44
7. Arsyetimet e vendimeve gjyqësore	45
B. Publiciteti	46
1. Seanca	46
2. Shpallja e vendimit.....	48
C. Kohëzgjatja.....	49
1. Përcaktimi i kohëzgjatjes së procedurës.....	50
2. Vlerësimi i afatit të arsyeshëm	51
a. Parimet.....	51
b. Kriteret.....	51
i. Kompleksiteti i çështjes	51
ii. Qëndrimi i ndërgjyqësit	51
iii. Qëndrimi i autoriteteve kompetente	52
iv. Interesi i çështjes	53
Lista e çështjeve të cituara.....	55

Shënim për lexuesin

Ky udhëzues bën pjesë në serinë e Udhëzuesve mbi jurisprudencën të publikuar nga Gjykata evropiane e të drejtave të njeriut (në vijim « Gjykata », « Gjykata evropiane » ose « Gjykata e Strasburgut »), me qëllim që të informojë punonjësit e drejtësisë mbi vendimet themelore të dhëna prej saj. Në këtë rast, ky udhëzues analizon dhe përmbledh jurisprudencën që lidhet me nenin 6 (aspekti civil) të Konventës evropiane të të drejtave të njeriut (në vijim « Konventa » ose « Konventa evropiane ») deri në 30 prill 2013. Lexuesi këtu do të gjejë parimet-kyç të përpiluara në këtë fushë si dhe precedentët përkatës.

Jurisprudenca e cituar është zgjedhur midis vendimeve në parim, të rëndësishëm dhe/ose të kohëve të fundit*.

Vendimet e Gjykatës jo vetëm i zgjidhin çështjet që u adresohen, por këto të fundit shërbejnë edhe më gjerë për të sqaruar, ruajtur dhe zhvilluar normat e Konventës; ato kontribuojnë kështu në respektimin, nga Shtetet, të angazhimeve që kanë marrë në cilësinë e tyre si Palë Kontraktuese (*Irlande c. Royaume-Uni*, 18 janar 1978, § 154, série A n° 25). Sistemi i ngritur nga Konventa ka për qëllim të zgjidhë, sipas interesit të përgjithshëm, çështjet që lidhen me rendin publik, duke ngritur standardet e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe duke zgjeruar jurisprudencën në këtë fushë për të gjithë bashkësinë e Shteteve Palë në Konventë (*Konstantin Markin c. Russie* [GC], no. 30078/06, § 89, GJEDNJ 2012).

* Jurisprudenca e cituar mund të jetë në një të njërit dhe/ose të tjetrën gjuhë nga të dy gjuhët zyrtare (frëngjisht dhe anglisht) të Gjykatës dhe të Komisionit evropian për të drejtat e njeriut. Me përjashtim të shënimit të veçantë të vënë pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi të themelit që është dhënë nga një dhomë e Gjykatës. Shënimi « (dëc.) » ka të bëjë me një vendim të Gjykatës, ndërsa shënimi « [GC] » do të thotë se çështja është shqyrtuar nga Dhoma e Madhe.

Neni 6 i Konventës – E drejta për një proces të rregullt

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë si për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile, ashtu edhe për bazueshmërinë e çdo akuze penale në ngarkim të tij. Vendimi duhet të jepet publikisht, por prania në sallën e gjykatës mund t'i ndalohet shtypit dhe publikut gjatë tërë procesit ose gjatë një pjese të tij, në interes të moralit, të rendit publik ose sigurisë kombëtare në një shoqëri demokratike, kur kjo kërkohet nga interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces ose në shkallën që çmohet tepër e nevojshme nga gjykata, kur në rrethana të veçanta publiciteti do të dëmtojte interesat e drejtësisë.

2. Çdo person i akuzuar për një vepër penale prezumohet i pafajshëm, derisa fajësia e tij të provohet ligjërisht.

3. Çdo i akuzuar për një vepër penale ka të drejtat minimale të mëposhtme:

a) të informohet brenda një afati sa më të shkurtër, në një gjuhë që ai e kupton dhe në mënyrë të hollësishme, për natyrën dhe për shkakun e akuzës që ngrihet ndaj tij;

b) t'i jepet koha dhe lehtësitë e përshtatshme për përgatitjen e mbrojtjes;

c) të mbrohet vetë ose të ndihmohet nga një mbrojtës i zgjedhur prej tij ose, në qoftë se ai nuk ka mjete të mjaftueshme për të shpërblyer mbrojtësin, t'i mundësohet ndihma ligjore falas kur këtë e kërkojnë interesat e drejtësisë;

d) të pyesë, ose të kërkojë që të merren në pyetje dëshmitarët e akuzës dhe të ketë të drejtën e thirrjes dhe të pyetjes të dëshmitarëve në favor të tij, në kushte të njëjta me dëshmitarët e akuzës;

e) të ndihmohet falas nga një përkthyes, në qoftë se nuk kupton ose nuk flet gjuhën e përdorur në gjyq. »

I. Fusha e zbatimit : nocioni i « të drejtave dhe detyrimeve me natyrë civile »

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet (...) nga një gjykatë (...) që do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile (...). »

A. Kushtet e përgjithshme të zbatueshmërisë së nenit 6 § 1

1. Nocioni i « të drejtave dhe detyrimeve me natyrë civile » nuk mund të interpretohet duke iu referuar thjesht të drejtës së brendshme të shtetit të paditur; bëhet fjalë për një nocion « autonom » që buron nga Konventa. Neni 6 § 1 zbatohet pavarësisht cilësisë së palëve si dhe të natyrës së ligjit që përcakton « mosmarrëveshjen » dhe autoritetit kompetent për të vendosur. (*Georgiadis c. Grèce*, § 34).

2. Sidoqoftë, parimi sipas të cilit nocionet autonome të përfshira në Konventë duhet të interpretohen në dritën e kushteve jetësore aktuale nuk e autorizon Gjykatën të interpretojë nenin 6 § 1 sikur mbiemri « civil », me kufizimet që vendos detyrimisht ky mbiemër për kategorinë e « të drejtave dhe detyrimeve » ku zbatohet ky nen, të mos figurojë në tekst (*Ferrazzini c. Italie* [GC], § 30).

3. Zbatueshmëria e nenit 6 § 1 në fushën civile së pari lidhet me ekzistencën e një « mosmarrëveshjeje » (në anglisht « *dispute* »). Më pas, ajo duhet të lidhet me « të drejtat dhe detyrimet » që mund të quhen, të paktën në mënyrë të justifikuar, të njohura në të drejtën e brendshme. Së fundi, këto « të drejta dhe detyrime » duhet të marrin « një natyrë civile » në

kuptimin e Konventës, megjithëse neni 6 në vetvete nuk u siguron asnjë përmbajtje substanciale të përcaktuar në rendin juridik të Shteteve kontraktuese (*James et autres c. Royaume-Uni*, § 81).

1. Termi « mosmarrëveshje »

4. Është mirë t'i jepet një përkufizim më tepër substancial sesa formal termit « mosmarrëveshje » (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 45). Përtej dukjes, dhe fjalorit të përdorur, duhen bërë përpjekje për të rrokur realitetin ashtu si rezulton nga rrethanat e çdo çështjeje (*Gorou c. Grèce (n° 2)* [GC], § 29 ; *Boulois c. Luxembourg* [GC], § 92). Neni 6 nuk zbatohet për një procedurë jo gjyqësore dhe të njëanshme të destinuar vetëm për raste kur nuk ka mosmarrëveshje për të drejtat, pra kur nuk janë në lojë interesa kontradiktore. (*Alaverdyan c. Arménie* (déc.), § 35).

5. « Mosmarrëveshja » duhet të jetë reale dhe serioze (*Sporrong dhe Lönnroth c. Suède*, § 81). Ky kusht për shembull përjashton një padi civile të drejtuar kundër administratës së burgjeve thjesht se në burg ka të burgosur të infektuar me VIH (*Skorobogatykh c. Russie* (déc.)). Kështu Gjykata e ka konsideruar të vërtetë një « mosmarrëveshje » në një çështje që lidhet me kërkesën me të cilën kërkuesja i drejtohej prokurorit për të bërë një rekurs në kasacion ; në fakt ajo ka çmuar se ky veprim është pjesë përbërëse e tërësisë së procedurës që synon dëmshpërblimin e të interesuarës si palë e dëmtuar (*Gorou c. Grèce (n° 2)* [GC], § 35).

6. Mosmarrëveshja mund të lidhet si me vetë ekzistencën e një të drejte ashtu edhe me shtrirjen dhe modalitetet e ushtrimit të saj (*Bentham c. Pays-Bas*, § 32). Ajo mund të ketë të bëjë edhe me faktet e çështjes.

7. Përfundimi i procesit duhet të jetë drejtpërdrejt përcaktues për të drejtën në fjalë (për shembull (*Ulyanov c. Ukraine* (déc.)). Për rrjedhojë, një lidhje e dobët ose reperkursionë të largëta nuk mjaftojnë për të futur në lojë nenin 6 § 1 (*Boulois c. Luxembourg* [GC], § 90). Për shembull, Gjykata ka çmuar se rekursi me anë të të cilit kërkuesit kishin kundërshtuar ligjshmërinë e zgjatjes së lejes për shfrytëzim të një centrali bërthamor nuk është në fushën zbatimit të nenit 6 § 1, meqë lidhja midis vendimit për të zgjatur lejen dhe e drejta e kërkuesve për mbrojtjen e jetës, integritetit të tyre fizik dhe të mirave të tyre është « e dobët dhe e largët », ngaqë të interesuarit nuk kanë treguar se ata janë personalisht të rrezikuar nga një rrezik jo vetëm i qartë por sidomos imediat (*Balmer-Schafroth et autres c. Suisse*, § 40 ; *Athanassoglou et autres c. Suisse* [GC], §§ 46-55 ; shih, kohët e fundit, *Sdružení Jihočeské Matky c. République tchèque* (déc.) ; për një rekurs që lidhet me një uzinë që shkakton dëmtime akustike të kufizuara (*Zapletal c. République tchèque* (déc.)), ose pretendimi për impaktin ekologjik të shfrytëzimit të një uzine të përpunimit të mbetjeve të minierave (*Ivan Atanassov c. Bulgarie*, §§ 90-95). Po kështu, procedura e nisur për dy funksionarë për të kundërshtuar emërimin e njërit prej kolegëve të tyre nuk mund të kishte veçse reperkursionë të largëta mbi të drejtat e tyre me natyrë civile (më saktësisht, të drejtën e tyre për një emërim, *Revel et Mora c. France* (déc.)).

8. Përkundrazi, Gjykata e gjykoi nenin 6 § 1 të zbatueshëm për një çështje që ka të bëjë me ndërtimin e një dige që do të shkaktonte përmbytjen e fshatit të kërkuesve (*Gorraiz Lizarraga et autres c. Espagne*, § 46) dhe për një çështje që lidhet me dhënien e një autorizimi për të shfrytëzuar një minierë ari që duhej të përdorte teknikën e pastrimit me cianur në afërsi të fshatrave të kërkuesve (*Taşkın et autres c. Turquie*, § 133 ; shihni gjithashtu *Zander c. Suède*, §§ 24-25). Më së fundmi, në një çështje që ka të bëjë me një ankim të formuluar nga një shoqatë lokale e mbrojtjes së mjedisit me qëllim anulimin e lejes urbanistike, Gjykata ka çmuar se kundërshtimi i ngritur nga personi juridik në fjalë kishte një lidhje të mjaftueshme me të drejtën e kërkuar prej saj, po të mbahet parasysh veçanërisht cilësia e kërkueses dhe anëtarëve themelues, si dhe qëllimi i përcaktuar materialisht dhe gjeografikisht i ndjekur prej saj (*L'Érablière A.S.B.L. c. Belgique*, §§ 28-30). Nga ana tjetër, procedura e kthimit të kapacitetit juridik të një personi është drejtpërsëdrejti përcaktues për të drejtat e tij dhe detyrimet me karakter civil (*Stanev c. Bulgarie* [GC], § 233).

2. Ekzistenca e një të drejte që njihet dhe mund të mbrohet në të drejtën e brendshme

9. Kërkuesi duhet të ketë mundësi të kërkojë në mënyrë të justifikuar një të drejtë të njohur nga e drejta e brendshme. (*Masson dhe Van Zon c. Pays-Bas* § 48 ; *Gutfreund c. France*, § 41 ; *Boulois c. Luxembourg* [GC], §§ 90-94). Neni 6 nuk i siguron një të « drejte » asnjë përmbajtje substanciale të përcaktuar në rendin juridik të shteteve kontraktuese dhe, në parim, Gjykata duhet t'i referohet të drejtës së brendshme për të mbështetur ekzistencën e një të drejte. Karakteri diskrecionar ose jo i pushtetit vlerësues të autoriteteve që u lejon të japin një masë të kërkuar nga një kërkues mund të merret në konsideratë, d.m.th të bëhet përcaktues. Sidoqoftë, vetëm prania e një elementi diskrecionar në formulimin e një dispozite ligjore nuk e përjashton, në vetvete, ekzistencën e një të drejte. Ndërmjet kriterëve të tjera të cilat Gjykata mund t'i mbajë parasysh janë njohja nga gjykatat e brendshme, në situata të ngjashme, e së drejtës së pretenduar ose shqyrtimi nga ana e tyre e bazueshmërisë së kërkesës së një kërkuesi (*ibidem*, §§ 91-101).

10. Gjykata mund të vendosë se të drejta të tilla si e drejta për jetën, shëndetin, një mjedis të shëndetshëm dhe për respektimin e pronës, janë të njohura në të drejtën e brendshme (*Athanassoglou et autres c. Suisse* [GC], § 44).

11. E drejta në fjalë duhet të ketë një bazë ligjore në rendin juridik të brendshëm (*Szücs c. Autriche*, § 33).

12. Sidoqoftë, duhet saktësuar në vijim : që një person të ketë, në planin e brendshëm, një pretendim që mund çojë në një proces, kjo mund të varet jo vetëm nga një përmbajtje materiale, më saktësisht, nga e drejta me karakter civil në fjalë ashtu siç e përkufizon e drejta kombëtare, por edhe nga ekzistenca e barrierave procedurale (« *procedural bars* ») që pengojnë ose kufizojnë mundësitë për të paraqitur në një gjykatë ankesat e mundshme (*Fayed c. Royaume-Uni*, § 65). Në këtë kategori të fundit çështjesh, neni 6 § 1 mund të zbatohet (*Al-Adsani c. Royaume-Uni* [GC], § 47 ; *McElhinney c. Irlande* [GC], § 25). Megjithatë, në parim, ai nuk mund të zbatohet për kufizimet materiale të një së drejte të sanksionuar nga legjislacioni i brendshëm (*Roche c. Royaume-Uni*, [GC], § 119). Në fakt, organet e Konventës nuk mund të krijojnë përmes interpretimit të nenit 6 § 1, një të drejtë materiale me karakter civil që nuk ka asnjë bazë ligjore në shtetin e interesuar (*ibidem*, § 117).

13. Për të vlerësuar nëse ekziston një « e drejtë » me natyrë civile dhe për të përcaktuar cili është cilësimi -material ose procedural- që i duhet dhënë një kufizimi, duhet para së gjithash, të mbahet parasysh formulimi i dispozitave të së drejtës kombëtare dhe mënyra se si i kanë interpretuar ato, gjykatat e brendshme (*Masson dhe Van Zon c. Pays-Bas*, § 49). Përtej dukjes, duhet shqyrtuar me kujdes se si ligji i brendshëm e cilëson kufizimin e veçantë dhe duhet përcaktuar mirë realiteti (*Van Droogenbroeck c. Belgique*, § 38). Së fundi, një vendim gjyqësor përfundimtar nuk ia heq gjithmonë në mënyrë prapavepruese karakterin e justifikuar ankesave të kërkuesve (*Le Calvez c. France*, § 56). Kështu, fushëveprimi i kufizuar i kontrollit gjyqësor të një akt të politikës së jashtme (sulmet ajrore të NATO-s mbi Serbinë) nuk mund t'u heqin në mënyrë prapavepruese, ankesava të drejtuar nga kërkuesit kundër Shtetit, karakterin e tyre të justifikuar, përderisa gjykatave të brendshme iu kërkua për herë të parë të shpreheshin mbi këtë çështje (*Markovic et autres c. Italie* [GC], §§ 100-102).

14. Duke zbatuar dallimin midis kufizimeve materiale dhe pengesave procedurale në dritën e këtyre kriterëve, Gjykata, për shembull, ka pranuar se i përkasin fushës së nenit 6 § 1 procedimet civile për neglizhencë të drejtuar kundër policisë (*Osman c. Royaume-Uni*) ose kundër autoriteteve lokale (*Z et autres c. Royaume-Uni* [GC]) dhe ka shqyrtuar nëse një kufizim i veçantë (imunitet ndaj ndjekjeve ose çlirim nga përgjegjësia) ishte proporcional nga pikëpamja e nenit 6 § 1. Nga ana tjetër, ajo ka deklaruar se përjashtimi nga përgjegjësia civile e Kurorës britanike kundrejt anëtarëve të forcave të armatosura buronte nga një kufizim material dhe se e drejta e brendshme pra, nuk e njihnte një « të drejtë » në kuptimin e nenit 6 § 1 (*Roche c. Royaume-Uni* [GC], § 124; shih gjithashtu *Hotter c. Autriche* (déc.); *Andronikashvili c. Géorgie* (déc.)).

15. Gjykata ka pranuar se edhe shoqatat mund të përfitonin nga mbrojtja e nenit 6 § 1 kur ato kërkojnë të mbrojnë të drejtat dhe interesat specifike të anëtarëve të tyre (*Gorraiz Lizarraga et autres c. Espagne* § 45), d.m.th. të drejta specifike për të cilat ato mund të kërkojnë respektimin si persona juridikë (të tilla si e drejta e « publikut » për informim ose për pjesëmarrje në vendimmarrje për sa i përket mjedisit (*Kolektivi kombëtar i informimit dhe opozitës në uzinën Melox – Collectif Stop Melox dhe Mox c. Francës* (déc.)), ose kur veprimtaria e shoqatës nuk mund të konsiderohet si *actio popularis* (*L'Érablière A.S.B.L. c. Belgique*).

16. Kur një legjislacion parashikon disa kushte për pranimin në një punë apo një profesion, i interesuari i cili i plotëson ato, zotëron të drejtën për akses në punën apo në profesionin në fjalë (*De Moor c. Belgique*, § 43). Për shembull, kur një kërkues mund të pretendojë në mënyrë të justifikuar se i përmbush kushtet e caktuar nga ligji për t'u regjistruar në listën e urdhërit të mjekëve, neni 6 mund të zbatohet (*Chevrol c. France*, § 55 ; shih, *a contrario*, *Bouilloc c. France* (déc.)). Sidoqoftë, kur rregullsia e një procedure me karakter civil pranon një ankesë gjyqësore që është ushtruar nga kërkuesi, është mirë të tregohet se ka lindur një « mosmarrëveshje » lidhur me një të « drejtë me natyrë civile », edhe pse autoritetet e brendshme më në fund kanë çmuar se kërkuesi nuk i plotëson kushtet e duhura (për shembull : e drejta për të ndjekur një specializim në mjekësi që kërkuesi e kishte nisur jashtë shtetit *Kök c. Turquie*, § 37).

3. Natyra « civile » e së drejtës

17. Një e drejtë duhet të konsiderohet ose jo si një e drejtë me natyrë civile në dritën e Konventës, jo sipas cilimit juridik, por sipas përmbajtjes materiale dhe efekteve që i jep e drejta e brendshme e shtetit në fjalë. I takon Gjykatës, në ushtrimin e kontrollit të saj, të mbajë parasysh gjithashtu objektin dhe qëllimin e Konventës, si dhe sistemet e së drejtës së brendshme të shteteve të tjera kontraktuese (*König c. Allemagne*, § 89).

18. Në parim, zbatueshmëria e nenit 6 § 1 për çështje gjyqësore midis individësh që janë cilësuar si civile në të drejtën e brendshme nuk hap debat para Gjykatës (për një çështje që ka të bëjë me një ndarje në fakt, *Airey c. Irlandë*, § 21).

4. E drejta me karakter privat : dimensionimi pasuror

19. Gjykata çmon se ndodhen në fushën e zbatimit të nenit 6 § 1 procedurat që, në të drejtën e brendshme, varen nga « e drejta publike » dhe rezultati i së cilave është përcaktues për të drejtat dhe detyrimet me karakter privat. Këto procedura për shembull mund të kenë të bëjnë me autorizimin për të shitur një terren (*Ringeisen c. Autriche*, § 94), për shfrytëzimin e një klinike private (*König c. Allemagne*, §§ 94-95), një leje ndërtimi (shih, për shembull, *Sporrong et Lönnroth c. Suedë*, § 79), për pronësinë dhe përdorimin e një ndërtese fetare (*Famulli greko-katolike Sâmbata Bihar c. Rumanie*, § 65), për një autorizim administrativ lidhur me kushtet e ushtrimit të një aktiviteti (*Bentham c. Pays-Bas*, § 36), për një licencë shitjeje për pijë alkoolike (*Tre Traktörer Aktiebolag kundër Suedisë*, § 43), ose për një çështje që synon pagimin e dëmshpërblimeve në rast sëmundje ose aksidenti për faj të shërbimit (*Chaudet c. France*, § 30).

20. Neni 6 zbatohet, mbi të njëjtën bazë, për procedurat disiplinore të bëra para organeve profesionale në të cilat ndërhyr e drejta për të praktikuar një profesion (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*; *Philis c. Grèce (n° 2)*, § 45), për një padi kundër shtetit për neglizhencë (*X c. France*, për një kërkesë për anulimin e një vendimi administrativ që cenon të drejtat e kërkuesit (*De Geouffre de la Pradelle c. France*), për një procedurë administrative që ka të bëjë me ndalimin e peshkimit në zonat që u parkasin kërkuesve (*Alatulkkila et autres c. Finlandë*, § 49) dhe për një procedurë tenderimi në të cilën hyn në lojë një e drejtë me natyrë civile – e tillë si e drejta për të mos bërë diskriminime për shkak të bindjeve fetare ose opinionëve politike gjatë miratimit të kontratave të punëve publike (*Tinnelly & Sons Ltd dhe et autres et McElduff et autres c. Royaume-Uni*, § 61 ; shih, *a contrario*, *I.T.C. Ltd c. Malte* (déc.)).

21. Neni 6 § 1 zbatohet për një ankesë për dëmshpërblim nga pala e dëmtuar (*Perez c. France* [GC], §§ 70-71), me përjashtim të rastit të një padie civile të bërë vetëm për qëllime ndëshkimore ose hakmarrje private (*Sigalas c. Grèce*, § 29 ; *Mihova c. Italie* (déc.)). Konventa nuk garanton si të tillë të drejtën për të nisur një ndjekje penale ose për të dënuar penalisht të tretët. Që një e drejtë e tillë të lidhet me Konventën, duhet detyrimisht që viktimi të ushtrojë të drejtën për të ndërmarrë një padi, me natyrë civile, të ofruar nga e drejta e brendshme, qoftë edhe për të fituar një dëmshpërblim simbolik ose për të mbrojtur një të drejtë me karakter civil, si, për shembull të drejtën për të gëzuar « një emër të mirë » (*Perez c. France* [GC], § 70 ; shih gjithashtu për një shumë simbolike *Gorou c. Grèce (n° 2)* [GC], § 24). Për rrjedhojë, neni 6 zbatohet për një procedurë me dëmshpërblim të palës së dëmtuar që nga momenti që personi kërkon një dëmshpërblim përveç dënimit për veprën penale, me përjashtim të rastit kur i interesuari ka hequr dorë në mënyrë të qartë nga e drejta për marrjen e një dëmshpërblimi.

22. Neni 6 § 1 mund të zbatohet për një padi civile për dëmshpërblim për të ashtuquajtura keqtrajttime të kryera nga policia e shtetit (*Aksoy c. Turquie*, § 92).

B. Shtrirja në tipa të tjerë mosmarrëveshesh

23. Gjykata e ka gjykuar nenin 6 § 1 të zbatueshëm në mosmarrëveshjet që kanë të bëjnë me çështje shoqërore, veçanërisht në procedurën që lidhet me pushimin e një punonjësi nga një ndërmarrje private (*Buchholz c. Allemagne*), në një procedurë që ka të bëjë me dhënien e kompensimeve të sigurimeve shoqërore (*Feldbrugge c. Pays-Bas*), ose kompensimit financiar të ndihmës sociale, edhe në kontekstin e një sistemi pa kontribute (*Salesi c. Italie*), dhe me një procedurë që ka të bëjë me detyrimin për të paguar kuatizacionet e sigurimeve shoqërore (*Schouten et Meldrum c. Pays-Bas* (për sa i përket kundërshtimit nga punëdhënësi i pranimit të sëmundjes profesionale të punonjësit, shih *Eternit c. France* (déc.), § 32). Në këto çështje, Gjykata ka çmuar se elementet e së drejtës private kanë përparësi ndaj elementeve të së drejtës publike. Përveç kësaj, ajo ka vënë re se ka ngjashmëri midis së drejtës për pagesën e ndihmës sociale dhe së drejtës për t'u dëmshpërblyer nga një fondacion privat për persekutimet naziste (*Woś c. Pologne*, § 76).

24. Mosmarrëveshjet që kanë të bëjnë me nëpunësit civilë, në parim, bien në fushën e zbatimit të nenit 6 § 1. Në vendimin *Pellegrin c. France* [GC] (§§ 64-71), Gjykata ka miratuar një kriter « funksional ». Në vendimin e saj *Vilho Eskelinen et autres c. Finlande* [GC], §§ 50-62, ajo ka vendosur të ndjekë një qasje të re. Në parim, prezumohet se neni 6 mund të zbatohet dhe i takon Shtetit të paditur të tregojë, së pari, se sipas së drejtës së brendshme një kërkues nëpunës civil, nuk ka të drejtë të ketë akses në një gjykatë, dhe së dyti, se përjashtimi nga të drejtat e garantuara nga neni 6 është i bazuar kur bëhet fjalë për këtë nëpunës (§ 62 pikërisht). Nëse kërkuesi do të kishte akses në një gjykatë sipas së drejtës së brendshme, neni 6 zbatohet (edhe për oficerët e ushtrisë në shërbim dhe dhe për kërkesat e tyre para gjykatave ushtarake ; shih lidhur me këtë, *Pridatchenko et autres c. Russie*, § 47). Një instancë jo-gjyqësore në të drejtën e brendshme mund të cilësohet « gjykatë », në sensin material të termit, nëse ajo ushtron pa asnjë dyshim një funksion gjyqësor (*Oleksandr Volkov c. Ukraine*, §§ 88-91). Kur bëhet fjalë për kriterin e dytë, përjashtimi duhet të bazohet « në arsye objektive që lidhen me interesin e shtetit », çka e detyron shtetin të tregojë se objekti i çështjes në fjalë lidhet me ushtrimin e autoritetit publik ose se ai vë në dyshim lidhjen e veçantë midis nëpunësit civil dhe shtetit. Kështu, asgjë në parim nuk e justifikon heqjen e garancive të nenit 6, konflikteve të zakonshme të punës - të tilla si ato që kanë të bëjnë me pagën, dëmshpërblimin ose të drejta të tjera të këtij lloji - për shkak të karakterit të veçantë të marrëdhënies midis nëpunësit të interesuar dhe shtetit në fjalë (shih, për shembull, çështjen që lidhet me të drejtën e personelit të shërbimeve të policisë për një dëmshpërblim të veçantë në çështjen *Vilho Eskelinen et autres c. Finlande* [GC]). Në dritën e kriterëve të formuluar në vendimin *Vilho Eskelinen dhe të tjerë*, Gjykata ka deklaruar se neni 6 § 1 zbatohet në procesin për shkarkimin e padrejtë të hapur nga një punonjëse e ambasadës (sekretare dhe çentraliste në ambasadën e Polonisë : *Cudak c. Lituanie* [GC], §§ 44-47, dhe, po ashtu nga një kryellogaritar : *Sabeh El Leil c. France* [GC], § 39), nga një shef i prefekturës së policisë (*Šikić c. Croatie*, §§ 18-20) ose nga një oficer i ushtrisë para gjykatave

ushtarake (*Vasilchenko c. Russie* §§ 34-36), në një proces që ka të bëjë me të drejtën për një vend si sekretar në parlament (*Savino et autres c. Italie*), në një procedim disiplinor të ndërmarrë kundër një gjykatësi (*Olujić c. Croatie*), në ankesën e një prokurori kundër vendimit presidencial për transferim (*Zalli c. Albanie* (déc.) dhe referenca të tjera të cituara), në një proces që lidhet me karrierën profesionale të një administratori të doganave (e drejta për konkuruar për një rritje në detyrë: *Fiume c. Italie*, §§ 33-36).

25. Çështjet e praqitura para një gjykate kushtetuese mund të bien gjithashtu në fushën e zbatimit të nenit 6 nëse procedura kushtetuese ka një ndikim përcaktues në zgjidhjen e çështjes (për sa i përket një së drejte me « natyrë civile ») para gjykatave të zakonshme (*Ruiz-Mateos c. Espagne*). Nuk ndodh kështu me konfliktet që lidhen me një dekret presidencial që i jep shtetësinë si rast i veçantë një të treti ose që synon të përcaktojë nëse mund të konstatohen shkelje të betimit në akuzën ndaj presidentit (*Paksas c. Lituania* [GC], §§ 65-66). Kriteret e zbatimit të nenit 6 § 1 për një masë të përkohshme shtrihen në Gjykatën kushtetuese (*Kübler c. Allemagne*, §§ 47-48).

26. Së fundi, neni 6 mund të zbatohet gjithashtu në çështje të tjera që nuk janë ngushtësisht me natyrë pasurore, të tilla si çështjet mjedisore, për të cilat mund të lindin mosmarrëveshje që kanë të bëjnë me të drejtën e jetës, shëndetit ose mjedisit të shëndetshëm (*Taşkin et autres c. Turquie*), vendosja e fëmijëve në qendrat pritëse (*McMichael c. Royaume-Uni*), modalitetet e shkollimit të fëmijëve (*Ellès et autres c. Suisse*, §§ 21-23), e drejta për të provuar atësinë (*Alaverdyan c. Arménie* (déc.), § 33), e drejta për liri (*Laidin c. France (n° 2)*), modalitetet e paraburgimit për të burgosurit - për shembull çështjet që lidhen me kufizimet të cilave u nënshtrohen të burgosurit e vendosur në burgje të sigurisë së lartë (*Enea c. Italie* [GC], §§ 97-107) ose në qeli sigurie (*Stegarescu et Bahrin c. Portugal*) ose një procedurë disiplinore që ka çuar në kufizimet e vizitave të anëtarëve të familjes në burg (*Gülmez c. Turquie*, § 30) apo kufizime të kësaj natyre (*Ganci c. Italie*, § 25), e drejta për të gëzuar një emër të mirë (*Helmers c. Suède*), e drejta për të pasur akses në dokumente administrative (*Loiseau c. France* (déc.)), ose një ankesë kundër regjistrimit në një skedë policie që ndikon në të drejtën për të pasur një emër të mirë, e drejta për mbrojtje të pronës dhe mundësia për të gjetur një punë dhe për të siguruar jetesën (*Pocius c. Lituania*, §§ 38-46; *Užkauskas c. Lituania*, §§ 32-40), e drejta për të marrë pjesë në një shoqatë (*Sakellaropoulos c. Grèce* (déc.) – po kështu, një procedurë që lidhet me ekzistencën ligjore të një shoqate ka të bëjë me të drejtat me karakterin civil të shoqatës, edhe pse sipas legjislacionit të brendshëm, çështja e lirisë së bashkimit në shoqatë ka të bëjë me fushën e të drejtës publike (*APEH Üldözötteinek Szövetsége et autres c. Hongrie*, §§ 34-35) – dhe, së fundi, e drejta për të ndjekur studimet e larta (*Emine Araç c. Turquie*, §§ 18-25), çka vlen shumë më tepër për arsimin fillor (*Oršuš et autres c. Croatie* [GC], § 104). Neni 6 shtrihet kështu në procedura që mund të kenë në mënyrë të padiskutueshme pasoja të drejtpërdrejta dhe të rëndësishme në jetën private të individit (*Alexandre c. Portugal*, §§ 51 et 54).

C. Zbatueshmëria e nenit 6 në një procedurë të ndryshme nga procedura kryesore

27. Procedurat paraprake të tilla si seancat për masa të përkohshme zakonisht nuk konsiderohen si procedura « që vendosin» për mosmarrëveshjet mbi të drejtat ose detyrimet me karakter civil dhe normalisht nuk gëzojnë mbrojtjen e nenit 6 (shih, veçanërisht, *Verlagsgruppe News GmbH c. Autriche* (déc.) dhe *Libert c. Belgique* (déc.)). Sidoqoftë, Gjykata kohët e fundit i është larguar jurisprudencës së saj të mëparshme për të miratuar një qasje të re.

28. Në vendimin *Micallef c. Malte* ([GC], §§ 83-86), ajo ka vendosur se zbatueshmëria e nenit 6 në masat e provizore varet nga respektimi i disa kushteve. Së pari, e drejta në fjalë si në procedurën e themelit ashtu edhe në procedurën urdhëruese duhet të jetë me « natyrë civile » sipas kuptimit të Konventës. Së dyti, natyra, objekti dhe qëllimi i masës së përkohshme, si dhe efektet e saj mbi të drejtën në fjalë, duhen shqyrtuar nga afër. Sa herë që mund të mendojmë se një masë është përcaktuese për të drejtën ose detyrimin në fjalë, me natyrë civile, ciladoqoftë periodha gjatë së cilës ajo ka qenë në fuqi, neni 6 mund të zbatohet.

29. Një vendim i ndërmjetëm mund të krahasohet me masa dhe procedura të përkohshme ose parandaluese, pra, të njëjtat kritere vlejné për të përcaktuar nëse neni 6 zbatohet në aspektin e vet civil (*Mercieca et autres c. Malte*, § 35).

30. Gjithmonë duke iu referuar parimeve të vendimit *Micallef c. Malte* [GC], neni 6 mund të zbatohet duke pritur një procedurë ekzekutimi sipas kritereve të lartcituara (*Central Mediterranean Development Corporation Limited c. Malte (n° 2)*, §§ 21-23).

31. Neni 6 zbatohet në një procedurë të përkohshme që ka të njëjtin objekt si procedura e themelit në zhvillim e sipër, kur urdhri i përkohshëm është menjëherë i ekzekutueshëm dhe synon të shprehet për të njëjtën të drejtë (*RTBF c. Belgique*, §§ 64-65).

32. Procedurat penale dhe civile të njëpasnjëshme: nëse e drejta e brendshme e një shteti parashikon një procedurë që përmban dy faza- atë ku gjykata vendos mbi ekzistencën e të drejtës për dëshmëpërlim me interesat, pastaj atë ku ajo cakton shumën-, është e arsyeshme të mendohet se sipas nenit 6§ 1 e drejta me natyrë civile mund « të përcaktohet » vetëm pasi të përcaktohet shuma në fjalë: të përcaktosh një të drejtë do të thotë të shprehesh jo vetëm për ekzistencën e saj, por edhe për shtrirjen e saj apo modalitetet e ushtrimit, çka përfshin sigurisht shifrën e dëshmëpërlimit me interesat (*Torri c. Italie*, § 19).

33. Zbatimi i vendimeve gjyqësore: neni 6 § 1 zbatohet në të gjitha fazat e procedurave gjyqësore që synojné të zgjidhin « mosmarrëveshjet mbi të drejtat dhe detyrimet me karakter civil », pa lënë pas dore fazat e mëtejshme të vendimeve mbi themelin. Ekzekutimi i një vendimi, pavarësisht i cilës gjykatë, duhet konsideruar pra, si pjesë përbërëse e « procesit » në kuptimin e nenit 6 (*Hornsby c. Grèce*, § 40; *Romańczyk c. France*, § 53, kur bëhet fjalë për zbatimin e një vendimi i cili autorizon mbulimin e një pensioni ushqimor). Pavarësisht zbatueshmërisë së nenit 6 në procedurën fillestare, jo detyrimisht titulli i ekzekutimit përmes të cilit një mosmarrëveshje mbi të drejtat me karakter civil është zgjidhur, buron nga një procedurë ku mund të zbatohet neni 6 (*Buj c. Croatie*, § 19). Vendimi për një urdhër konfiskimi të shpallur nga një gjykatë e huaj bie në fushën e veprimit të nenit 6, vetëm për aspektin e tij civile. (*Saccoccia c. Autriche* (déc.)).

34. Kërkesat për rihapjen e procedurës: neni 6 nuk është i zbatueshëm në procedurën ku është shqyrtuar një kërkesë që synon rishikimin e një procesi civil që ka përfunduar me një vendim të formës së prerë (*Sablon c. Belgique*, § 86). Ky arsyetim vlen edhe për një kërkesë rishikimi të paraqitur pas një vendimi të Gjykatës që ka vendosur se ka shkelje (*Verein gegen Tierfabriken Schëiz (VgT) c. Suisse (n° 2)*, § 24). Mbetet një rast shumë i veçantë në të cilin procedura për rishikim, e quajtur kështu në rendin juridik të brendshëm, ishte e vetmja rrugë e së drejtës së brendshme për të korigjuar shkeljen e interesave civile kështu që zgjidhja e saj është konsideruar përcaktuese për « të drejtat dhe detyrimet me natyrë civile » të kërkuarit (*Melis c. Grèce*, §§ 19-20).

35. Neni 6 është deklaruar i zbatueshëm në një procedurë të palës së tretë që kishte një ndikim të drejtpërdrejtë mbi të drejtat dhe detyrimet me karakter civil të kërkuarve (*Kakamoukas et autres c. Grèce* [GC], § 32).

D. Procedurat e përjashtuara

36. Të tregosh se një çështje është me natyrë « pasurore » nuk mjafton në vetvete për të shkaktuar zbatueshmërinë e nenit 6 § 1 në aspektin e vet civil (*Ferrazzini c. Italie* [GC], § 25).

37. Procedurat fiskale figurojnë ndërmjet procedurave që gjenden jashtë fushës së zbatimit të nenit 6: procedura fiskale lidhet ende me thelbin e prerogativave të pushtetit publik, meqë karakteri publik i marrëdhënies midis taksapaguesve dhe pushtetit lokal mbetet parësor (*ibidem*, § 29). Po kështu, përjashtohen procedurat përmbledhëse që lidhen me pagesat e detyrimeve doganore (*Emesa Sugar N.V. c. Pays-Bas* (déc.)).

38. Ndodh e njëjta gjë, në fushën e imigracionit, për hyrjen, qëndrimin dhe largimin e të huajve, kur është fjala për procedura që lidhen me dhënien e azilit politik ose një dëbim (kërkesë anulimi për një

vendim dëbimi (*Maaouia c. France* [GC], § 38) ; një ekstradim (*Peñafiel Salgado c. Espagne* (déc.) ; *Mamatkoulov et Askarov c. Turquie* [GC], §§ 81-83) ; një kërkesë për dëmshpërblim dhe interesat të ndërmarrë nga një azilkërkues (*Panjeheighalehei c. Danemark* (déc.)), pavarësisht pasojave serioze të mundshme në jetën private ose familjare apo perspektivat e punësimit. Moszbatueshmëria shtrihet në raportimin për një të huaj në dosjen e një sistemi informatik të marrëveshjeve Schengen (*Dalea c. France* (déc.)). E drejta për një pasaportë dhe e drejta për shtetësi nuk janë të drejta me natyrë civile sipas nenit 6 (*Smirnov c. Russie* (déc.)). Sidoqoftë, e drejta e një të huaji për të aplikuar për një leje pune mund të lidhet me nenin 6 për sa i përket si punëdhënësit ashtu edhe punëkërkuësit, edhe pse, sipas së drejtës së brendshme, ky i fundit nuk ka të drejtë të kërkojë leje pune, me përjashtim kur bëhet fjalë për një pengesë procedurale e cila nuk ka asnjë ndikim mbi lëndën e së drejtës (*Jurisc et Collegium Mehrerau c. Autriche*, §§ 54-62).

39. Sipas vendimit *Vilho Eskelinen et autres c. Finlande* [GC], çështjet që kanë të bëjnë me nëpunësit civilë nuk lidhen me fushën e zbatimit të nenit 6 kur përmbushen dy kritere: e drejta kombëtare duhet të ketë përjashtuar shprehimisht aksesin në gjykatë për postin apo kategorinë e rrogëtarëve në fjalë; kjo shkelle duhet të mbështetet në arsye objektive që lidhen me interesin e shtetit (§ 62). Ky është rasti i një ushtari të përjashtuar nga ushtria për akte të thyerjes së disiplinës i cili nuk mund ta kundërshtonte vendimin e përjashtimit para gjykatës, dhe ku « lidhja e veçantë e besimit dhe besnikërisë midis atij dhe shtetit, është vënë në dyshim (*Suküt c. Turquie* (déc.)). Me qëllim që të justifikohet përjashtimi, nuk mjafton që shteti të tregojë se funksionari në fjalë merr pjesë në ushtrimin e pushtetit publik ose se ekziston- si shprehet Gjykata në vendimin *Pellegrin* – një « lidhje e veçantë e besimit dhe besnikërisë » midis të interesuarit dhe shtetit punëdhënësi. Duhet gjithashtu që shteti të tregojë se objekti i çështjes lidhet me ushtrimin e autoritetit shtetëror ose vë në dyshim lidhjen e veçantë të lartpërmendur. Në parim, asgjë nuk e justifikon që të përjashtohen nga garancitë e nenit 6, konfliktet e zakonshme të punës – të tilla si ato që lidhen me pagën, dëmshpërblimin ose të drejta të tjera të këtij lloji - për shkak të karakterit të veçantë të marrëdhënies midis funksionarit të interesuar dhe shtetit në fjalë (*Vilho Eskelinen et autres c. Finlande* [GC], § 62).

40. Së fundi, të drejtat politike të tilla si e drejta për t'u zgjedhur dhe për ta mbajtur mandatin (çështje elektorale: *Pierre-Bloch c. France*, § 50), e drejta për pension si ish deputet (*Papon c. France* (déc.)), ose e drejta e një partie për aktivitete politike (për rastin e shkrirjes së një partie : *Refah Partisi (Parti de la Prospérité) et autres c. Turquie* (déc.)) nuk do të mund të konsideroheshin si të drejtat me natyrë civile në kuptimin e nenit 6 § 1. Po kështu, procedura në kuadrin e të cilës një organizate joqeveritare të ngarkuar për të vëzhguar zgjedhjet legislative, iu refuzua aksesin në dokumente që nuk përmbanin informacione mbi vetë kërkuësin, nuk i përket fushës së zbatimit të nenit 6 § 1 (*Geragujn Khorhurd Patgamavorakan Akumb c. Arménie* (déc.)).

41. Nga ana tjetër, Gjykata kohët e fundit ka rikonfirmuar se e drejta për të raportuar për çështje të diskutuara në seancë publike nuk ishte me natyrë civile (*Mackay et BBC Scotland c. Royaume-Uni*, §§ 20-22).

- 42. Përfundimi : Kur ekziston një « mosmarrëveshje lidhur me të drejtat dhe detyrimet me karakter civil » e tillë siç përcaktohet sipas kritereve të lartpërmendura, neni 6 § 1 i garanton ndërgjyqësit në fjalë të drejtën që mosmarrëveshja të njihet nga një gjykatë. Ky nen sanksionon kështu « të drejtën për një gjykatë » ku e drejta për akses, d.m.th. e drejta për t'iu drejtuar një gjykate për çështje civile, përbën një aspekt. Kësaj i shtohen garancitë e parashikuara në nenin 6 § 1 për sa i përket organizimit dhe përbërjes së gjykatës dhe për sa i përket zhvillimit të procedurës. E gjithë kjo shkurt formon të drejtën për një « proces të rregullt » (*Golder c. Royaume-Uni*, § 36).

II. E drejta për një gjykatë

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohej drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile (...). »

A. E drejta për akses në një gjykatë

43. E drejta për një proces të rregullt, e garantuar nga neni 6 § 1, duhet interpretuar në dritën e parimit të sundimit të ligjit, që kërkon ekzistencën e një rruge gjyqësore efektive e cila lejon të kërkohej të drejtat civile (*Béleš et autres c. République tchèque*, § 49).

Çdo ndërgjyqas ka të drejtën që një gjykatë ta njohë mosmarrëveshjen që lidhet me të « drejtat dhe detyrimet me natyrë civile ». Kështu, neni 6 § 1 sanskionon të « drejtën për një gjykatë » ku « e drejta për akses », d.m.th.e drejta për t'iu drejtuar një gjykatë të çështjeve civile, përbën një aspekt (*Golder c. Royaume-Uni*, § 36). E « drejta për një gjykatë », ashtu si e drejta për akses, nuk marrin një karakter absolut : ato mund të japin shkas për kufizime, por nuk do të mund t'i kufizonin aksesin e hapur individit në një mënyrë apo në një pikë të tillë që e drejta të cenohet në vetë përmbajtjen e saj (*Philis c. Grèce (n° 1)*, § 59 ; *De Geouffre de la Pradelle c. France*, § 28 ; *Stanev c. Bulgarie* [GC], § 229)¹.

1. Një e drejtë konkrete dhe efektive

44. E drejta për akses në gjykatë duhet të jetë « konkrete dhe efektive » (*Bellet c. France*, § 38). Efektshmëria e së drejtës për akses kërkon që një individ të "gëzojë mundësinë e qartë dhe konkrete për të kundërshtuar një ndërhyrje në të drejtat e tij » (*ibidem*, § 36 ; *Nunes Dias c. Portugal* (déc.) bëhet fjalë për rregulla që lidhen me thirrjen për t'u paraqitur në gjykatë). Rregullorja që lidhet me afatet që duhen respektuar për të formuluar një rekurs synon të sigurojë administrimin e mirë të drejtësisë dhe respektimin, veçanërisht, të parimit të sigurisë juridike (*Cañete de Goñi c. Espagne*, § 36). Pra, rregullorja në fjalë, ose zbatimi që i bëhet asaj, nuk duhet ta pengojë ndërgjyqësin të përdorë rrugën e rekursit (*Miragall Escolano et autres c. Espagne* ; *Zvolský et Zvolská c. République tchèque*, § 51).

45. Në rrethanat e veçanta të një çështjeje, ky karakter konkret dhe efektiv mund të pengohet, për shembull :

- nga kostoja shumë e lartë e procedurës në raport me kapacitetin financiar të ndërgjyqësit :
 - pagesa shumë e lartë e garancisë për një ankesë për dëmshpërblim e interesa (*Aït-Mouhoub c. France*, §§ 57-58 ; *García Manibardo c. Espagne*, §§ 38-45) ;
 - Shpenzimet shumë të larta të procedurës (*Kreuz c. Pologne*, §§ 60-67 ; *Podbielski et PPU Polpure c. Pologne*, §§ 65-66 ; *Weissman et autres c. Roumanie*, § 42 ; et, a contrario, *Reuther c. Allemagne* (déc.)) ;
- nga probleme afatesh :
 - afati i zbatueshëm për rekursin që çon në papranueshmërinë e tij (*Melnyk c. Ukraine*, § 26) ;
 - kur « fakti që të interesuarve iu kundërshtua parashkrimi në një stad shumë të përparuar të procedurës - që kërkuesit e kishin ndjekur me besnikëri dhe me një ritëm

1. shih gjithashtu pjesën « Drejtësi ».

disi intensiv– i privoi ata përfundimisht nga çdo mundësi për të mbrojtur të drejtën e tyre » *Yagtzilar et autres c. Grèce*, § 27) ;

- nga ekzistenca e barrierave procedurale që pengojnë ose kufizojnë mundësitë për t'iu drejtuar një gjykatë :
 - një interpretim veçanërisht strikt nga ana e gjykatave të brendshme i një rregulleje procedurale (formalizëm i tepruar) mund t'i privojë kërkuesit nga e drejta për akses në gjykatë (*Pérez de Rada Cavanilles c. Espagne*, § 49 ; *Miragall Escolano et autres c. Espagne*, § 38 ; *Sotiris et Nikos Koutras ATTEE c. Grèce*, § 20 ; *Běleš et autres c. République tchèque*, § 50 ; *RTBF c. Belgique*, §§ 71-72 et 74) ;
 - kërkesat lidhur me ekzekutimin e vendimit të mëparshëm mund të pengojnë të drejtën për akses në gjykatë, për shembull kur situata e paqëndrueshme ekonomike e kërkuesit përjashton qoftë edhe fillimin e ekzekutimit të vendimeve të shpalluara nga procesi i mëparshëm (*Annoni di Gussola et autres c. France*, § 56 ; krahasoni me *Arvanitakis c. France* (déc.)).
 - rregullat e procedurës që pengojnë disa subjekte të së drejtës të paraqesin një padi në gjykatë (*Les saints monastères c. Grèce*, § 83, *Philis c. Grèce (n° 1)*, § 65 ; *Lupaş et autres c. Roumanie (n° 1)*, §§ 64-67, dhe, për të paaftë të rritur, *Stanev c. Bulgarie* [GC], §§ 241-245)².

Përkundrazi, gjithmonë kur bëhet fjalë për formalizëm, kushtet e pranueshmërisë të një rekursi në kasacion mund të jenë më të drejtë më të rrepta se për një gjykatë apeli. Duke marrë parasysh specifikën e gjykatës së kasacionit, mund të pranohet që një formalizëm më i madh të shoqërojë procedurën e ndjekur në të, sidomos kur procedura e kasacionit vjen pas shqyrtimit të çështjes nga një gjykatë e shkllallës së parë, e më pas nga një gjykatë apeli që kanë të dyja, juridksion të plotë (*Levages Prestations Services c. France*, §§ 44-48 ; *Brualla Gómez de la Torre c. Espagne*, §§ 34-39).

46. Përveç kësaj e drejta për një gjykatë nënkupton jo vetëm të drejtën për të paraqitur një padi, por edhe të drejtën për një zgjidhje gjyqësore të çështjes (*Kutić c. Croatie*, §§ 25 dhe 32 lidhur me ndërprerjen e procedurave ; *Aćimović c. Croatie*, § 41 ; *Beneficio Cappella Paolini c. Saint-Marin*, § 29, lidhur me një mohim të drejtësisë). E drejta për një gjykatë mund të shkelet gjithashtu nga mosrespektimi nga një gjykatë i afatit ligjor kur ajo vendos mbi ankimime kundër vendimeve të njëpasnjëshme me një kohëzgjatje të kufizuar (*Musumeci c. Italie*, §§ 41-43) ose në rast mungese vendimi (*Ganci c. Italie*, § 31). E « drejta për një gjykatë » mbulon gjithashtu ekzekutimin e vendimeve³.

2. Kufizimet

47. E drejta për akses në gjykata nuk është absolute. Aty ka vend për kufizime të pranuar heshturazi në mënyrë të nënkuptuar (*Golder c. Royaume-Uni*, § 38; *Stanev c. Bulgarie* [GC], § 230). Kështu ndodh sidomos për kushtet e pranueshmërisë së një rekursi, sepse për nga natyra ai kërkon një rregullim nga shteti, i cili gëzon në këtë rast një hapësirë të caktuar vlerësimi (*Luordo c. Italie*, § 85).

48. Gjithsesi, këto kufizime nuk duhet të kufizojnë aksesin e ofruar individit në një mënyrë apo deri në një pikë ku e drejta për akses të cenohet në vetë përmbajtjen e vet. Për më tepër kufizimet nuk pajtohen me nenin 6 § 1 të Konventës vetëm nëse ato ndjekin një qëllim legjitim dhe nëse ekziston një « raport i arsyeshëm proporcionaliteti midis mjeteve të përdorura dhe qëllimit të parashikuar » (*Ashingdane c. Royaume-Uni*, § 57 ; *Fayed c. Royaume-Uni*, § 65 ; *Markovic et autres c. Italie* [GC], § 99).

49. E drejta për akses në një gjykatë mund t'i nënshtrohet kështu, në disa rrethana të caktuara, kufizimeve legjitime, të tilla si afatet ligjore të parashkrimit (*Stubbings et autres c. Royaume-Uni*,

2. Shih gjithashtu pjesën « Ndhima juridksionale ».

3. Shih pjesën « Ekzekutimi ».

§§ 51-52), urdhërave që kërkojnë pagesën e një garancie judicatum solvi (*Tolstoy Miloslavsky c. Royaume-Uni*, §§ 62-67), një kërkesë përfaqësimi (*R.P. et autres c. Royaume-Uni*, §§ 63-67).

50. Kur aksesimi për gjykatë kufizohet me ligj ose në praktikë, Gjykata shqyrton nëse kufizimi prek thelbin e së drejtës, veçanërisht, nëse ajo ndjek një qëllim legjitim dhe nëse ekziston një raport i arsyeshëm proporcionaliteti midis mjeteve të përdorura dhe qëllimit të caktuar: *Ashingdane c. Royaume-Uni*, § 57. Nëse kufizimi është në pajtueshmëri me parimet që ajo vetë ka nxjerrë, nuk ka asnjë shkelje të nenit 6 § 1.

51. Imuniteti gjyqësor i organizatave ndërkombëtare para gjyqarëve kombëtarë: kjo rregull konvencionale - që ndjek një qëllim legjitim (*Waite et Kennedy c. Allemagne* [GC], § 63) – është e pranueshme sipas nenit 6 § 1 vetëm nëse kufizimi që buron prej saj nuk është i çproporcionuar. Kështu, ajo është në pajtueshmëri nëse ndërgjyqësit zotërojnë rrugë të tjera të arsyeshme për të mbrojtur në mënyrë efikase të drejtat e tyre të garantuara nga Konventa (*ibidem*, §§ 68-74; *Prince Hans-Adam II de Liechtenstein c. Allemagne* [GC], § 48; *Chapman c. Belgique* (déc.), §§ 51-56).

52. Imuniteti i Shteteve: rregulla e imunitetit të shteteve gjithashtu pranohet nga bashkësia e kombeve. Masat e mara nga një Shtet anëtar të cilat reflektojnë rregullat e së drejtës ndërkombëtare përgjithësisht të njohura në fushën e imunitetit të shteteve nuk përbëjnë automatikisht kufizime joproporcionale me të drejtën për akses në një gjykatë (*Fogarty c. Royaume-Uni* [GC], § 36; *McElhinney c. Irlande* [GC], § 37; *Sabeh El Leil c. France* [GC], § 49).

- Imuniteti juridiksional i shteteve: Në rastin kur zbatimi i parimit të imunitetit juridiksional të shtetit pengon ushtrimin e së drejtës për akses në drejtësi, duhet parë nëse rrethanat e çështjes e justifikojnë një pengesë të tilla. Kjo e fundit duhet të ndjekë një qëllim legjitim dhe duhet të jetë në proporcion me këtë qëllim (*ibidem*, §§ 51-54; *Cudak c. Lituanie* [GC], § 59). Dhënia e imunitetit sovran një shteti në një procedurë civile ndjek « qëllimin legjitim » për të respektuar të drejtën ndërkombëtare me qëllim që t'i japë përparësi mirësjelljes dhe marrëdhënive të mira midis shteteve (*Fogarty c. Royaume-Uni* [GC], § 34; *Al-Adsani c. Mbretërisë së Bashkuar* [GC], § 54; *Treska c. Albanie et Italie* (déc.)). Sa për proporcionalitetin e masës së marë në çdo çështje, kjo mund të cenohet vetë thelbin e së drejtës së ndërgjyqësit për të pasur akses në gjykatë (*Cudak c. Lituanie* [GC], § 74; *Sabeh El Leil c. France* [GC], § 67) ose jo (*Al-Adsani c. Royaume-Uni* [GC], § 67; *Fogarty c. Royaume-Uni* [GC], § 39; *McElhinney c. Irlande* [GC], § 38).

Imuniteti gjyqësor i shteteve ka pësuar kufizime që lidhen me evoluimin e së drejtës ndërkombëtare zakonore: kështu rregulla e imunitetit mund të mos zbatohet në kontratat e punës të lidhura midis një shteti dhe personelit të misioneve të tij diplomatike jashtë shtetit, përveç rasteve që i nënshtrohen përjashtimeve të përcaktuara (*Sabeh El Leil c. France* [GC], §§ 53-54 et 57-58). Një imunitet i kufizuar mund të ekzistojë për sa i përket operacioneve tregtare të realizuara midis një shteti dhe një personi fizik të huaj (*Oleynikov c. Russie*, §§ 61 et 66). Përkundrazi, Gjykata ka konstatuar në vitin 2001 se, nëse dukej se ekzistonte në të drejtën ndërkombëtare dhe të krahasuar një tendencë për të kufizuar imunitetin e shteteve në rast dëmtimesh trupore të shkaktuara nga një akt apo një mungesë në shtetin forum (shteti që gjykon), kjo praktikë nuk është aspak universale (*McElhinney c. Irlande* [GC], § 38).

- Imuniteti ekzekutues i shteteve në vetvete, nuk është kundër nenit 6 § 1. Gjykata në 2005-ën ka konstatuar se të gjithë tekstet juridike ndërkombëtare që trajtojnë imunitetin e shteteve sanksiononin parimin e përgjithshëm sipas të cilit Shtetet e huaja përfitojnë, duke iu nënshtuar disa përjashtimeve të përcaktuara rigorozisht, imunitetin e ekzekutimit në territorin e shtetit forum (shteti që gjykon) (*Manoilescu et Dobrescu c. Roumanie et Russie* (déc.), § 73). Për shembull, Gjykata në 2002 ka deklaruar: « nëse gjykatat greke e kanë dënuar shtetin gjerman t'u paguajë dëmshpërblimet dhe interesat kërkuesve, kjo nuk sjell domosdoshmërisht për shtetin grek detyrimin për t'u siguruar kërkuesve mbulimin e garancisë përmes një procedure ekzekutimi të detyrueshme në tokën greke »

(*Kalogeropoulou et autres c. Grèce et Allemagne* (déc.)). Këto vendime vlejnë për të drejtën ndërkombëtare në fuqi në epokën e shqyrtuar, dhe nuk përjashtojnë një zhvillim të mëtejshëm të kësaj të drejte.

53. Imuniteti parlamentar : Fakti që shtetet u japin zakonisht një imunitet pak a shumë të zgjeruar anëtarëve të Parlamentit përbën një praktikë të vjetër, që synon t'u mundësojë shprehjen e lirë përfaqësuesve të popullit dhe të pengojë që përndjekje partizane të cenojnë funksionin parlamentar (*C.G.I.L. et Cofferati c. Italie (n° 2)*, § 44). Imuniteti parlamentar mund të jetë kështu në pajtueshmëri me nenin 6, nëse :

- ndjek qëllime legjitime : liria e shprehjes e Parlamentit dhe ruajtja e ndarjes së pushteteve midis legjislativit dhe gjyqësorit (*A. c. Royaume-Uni*, §§ 75-77 et 79) ;
- nuk është i çproporcionuar në raport me qëllimet e synuara, nëse viktimat ka rrugë të tjera të arsyeshme për të mbrojtur në mënyrë efikase të drejtat e tij (*ibidem*, § 86) dhe nëse imuniteti kufizohet në ushtrimin e funksionit parlamentar (*ibidem*, § 84 ; *Zollmann c. Royaume-Uni* (déc.)). Mungesa e lidhjes së dukshme me aktivitetin parlamentar kërkon një interpretim të ngushtë të nocionit të proporcionalitetit midis qëllimit të caktuar dhe mjeteve të përdorura (*Cordova c. Italie (n° 2)* § 64 ; *Syngelidis c. Grèce*, § 44). Në fakt, nuk duhet kufizuar në mënyrë të papajtueshme me nenin 6 § 1 e drejta për akses në gjykatë e individëve sa herë që fjalimet e denoncuar para drejtësisë, mbahen nga anëtarë të Parlamentit (*Cordova c. Italie (n°1)*, § 63 ; *C.G.I.L. et Cofferati c. Italie (n° 2)*, §§ 46-50 ku, për më tepër, viktimat nuk kanë rrugë tjetër të arsyeshme për të mbrojtur të drejtat e tyre).

54. Privilegji gjyqësor i magistratëve nuk është i papajtueshëm me nenin 6 § 1 nëse ndjek një qëllim legjitim : funksionimin e mirë të drejtësisë (*Ernst et autres c. Belgique*, § 50), dhe nëse respekton parimin e proporcionalitetit që kërkuesit të kenë rrugë të tjera të arsyeshme për të mbrojtur me efikasitet të drejtat e tyre të garantuara nga Konventa (*ibidem*, § 53-55).

55. Imunitetet që gëzojnë funksionarët : kufizimet e kapacitetit të ndërgjyqësve për të nisur një procedurë gjyqësore për të paditur konstatime dhe përfundime të funksionarëve të cilat dëmtojnë reputacionin e tyre, mund të ndjekin një qëllim legjitim me interes publik (*Fayed c. Royaume-Uni*, § 70) por duhet të ekzistojë një raport proporcionaliteti midis mjeteve të përdorura dhe këtij qëllimi legjitim (*ibidem*, §§ 75-82).

56. Kufizimet ndaj imuniteteve : që një shtet të mund, pa rezerva ose pa kontroll të organeve të Konventës, të shmangë nga kompetenca e gjykatës një seri veprimesh juridike civile ose t'i çlirojë nga çdo përgjegjësi civile grupe apo kategori njerëzish, kjo nuk pajtohet me sundimin e ligjit në një shoqëri demokratike as më parimin themelor që shërben si bazë për nenin 6 § 1, d.m.th. që kërkesat civile duhen paraqitur para një gjyqtari (*ibidem*, § 65 ; *McElhinney c. Irlande* [GC], §§ 23-26 ; *Sabeh El Leil c. France* [GC], § 50).

B. Heqja dorë

1. Parimi

57. Në sistemin juridik të brendshëm të Shteteve anëtare, heqja dorë nga e drejta për një shqyrtim të çështjes të vet nga një gjykatë haset shpesh në fushën civile, veçanërisht në formën e klauzoleve kontraktuale të arbitrazhit. Duke paraqitur për të interesuarit si dhe për administratën e drejtësisë përparësi të pakundërshtueshme, në parim, ajo nuk bie ndesh me Konventën (*Deweert c. Belgique*, § 49).

2. Kushtet

58. Ndërgjyqësit mund të heqin dorë nga e drejta e tyre për një gjykatë në favor të një arbitrazhi, me kusht që një heqje dorë e këtij lloji të jetë e lirë, e ligjshme dhe pa ekuivok (*Suda c. République*

tchèque, §§ 48-49). E drejta për një gjykatë merr në fakt një rëndësi të madhe në një shoqëri demokratike ndaj një individ nuk duhet ta humbë këtë të drejtë për faktin e vetëm se ka nënshkruar një marrëveshje paragjyqësore (*ibidem*)⁴.

C. Ndhimja ligjore

1. Dhënia e ndihmës ligjore

59. Neni 6 § 1 nuk parashikon që shteti duhet të japë një ndihmë ligjore falas në çdo mosmarrëveshje që prek një të « drejtë me natyrë civile » (*Airey c. Irlande*, § 26). Në fakt, ka një dallim të qartë midis nenit 6 § 3 c) – i cili garanton të drejtën për ndihmë ligjore falas me disa kushte në procedurat penale - dhe nenit 6 § 1, që nuk i referohet aspak ndihmës ligjore (*Essaadi c. France*, § 30).

60. Megjithatë, Konventa synon të mbrojë të drejtat konkrete dhe efektive, në veçanti të drejtën për një gjykatë. Kështu, neni 6 § 1 mund t'i detyrojë ndonjëherë autoritetet të ofrojnë ndihmën e një anëtari të dhomës së avokatëve kur kjo ndihmë është e domosdoshme në aksesin efektiv për gjyqtar (*Airey c. Irlande*, § 26).

61. Përgjigja nëse neni 6 kërkon ose jo t'i ofrohet këshillimi juridik një ndërgjyqësi varet nga rrethanat e veçanta të çështjes (*ibidem*; *Steel et Morris c. Royaume- Uni*, § 61; *McVicar c. Royaume- Uni*, § 48). Çështja është të mësosh nëse, duke mbajtur parasysh tërësinë e rrethanave, mungesa e ndihmës ligjore do ta privojë kërkuesin nga një proces i rregullt *ibidem*, § 51).

61. Fakti nëse neni 6 nënkupton dhënien e një ndihme ligjore varet veçanërisht nga :

- rëndësia e çështjes për kërkuesin (*Steel et Morris c. Royaume- Uni*, § 61; *P., C. et S. c. Royaume- Uni*, § 100) ;
- kompleksiteti i së drejtës ose procedurës së zbatueshme (*Airey c. Irlande*, § 24) ;
- kapaciteti i ndërgjyqësit për të paraqitur vetë në mënyrë efikase çështjen e tij (*McVicar c. Royaume- Uni*, §§ 48-62; *Steel et Morris c. Royaume- Uni*, § 61) ;
- ekzistenca e një detyrimi ligjor për t'u përfaqësuar nga avokati (*Airey c. Irlande*, § 26; *Gnahoré c. France*, § 41 *in fine*).

62. Megjithatë, kjo e drejtë nuk është absolute dhe për rrjedhojë mund të jetë e pranueshme që dhënia e ndihmës ligjore të kufizohet, përveçse nga pikat e cituara në paragrafin e mëparshëm, veçanërisht edhe në funksion të :

- situatës financiare të ndërgjyqësit (*Steel et Morris c. Royaume- Uni*, § 62) ;
- mundësive të suksesit në procedurë (*ibidem*).

Kështu, mund të ekzistojë një sistem i ndihmës ligjore që përzgjedh çështjet që duhet të përfitojnë prej saj. Sidoqoftë, sistemi i ngritur nga ligjvënësi duhet të ofrojë garanci substanciale për të shmangur arbitraritetin (*Gnahoré c. France*, § 41; *Essaadi c. France*, § 36; *Del Sol c. France*, § 26; *Bakan c. Turquie*, §§ 75-76 duke iu referuar vendimit *Aerts c. Belgique* që bën fjalë për një cenim të vetë thelbit të të drejtës për akses në një gjykatë). Pra duhet marrë parasysh konkretisht cilësia e sistemit të ndihmës ligjore të Shtetit (*Essaadi c. France*, § 35) dhe të verifikohet nëse metoda e zgjedhur është në përputhje me Konventën (*Santambrogio c. Italie*, § 52; *Bakan c. Turquie*, §§ 74-78; *Pedro Ramos c. Suisse*, §§ 41-45).

63. Është thelbësore të tregohet arsyeja e refuzimit të ndihmës ligjore dhe të vendosësh me kujdes lidhur me të (*Tabor c. Pologne*, §§ 45-46; *Saoud c. France*, §§ 133-136).

64. Nga ana tjetër, nuk është kundër nenit 6 refuzimi i ndihmës ligjore ndaj një personi juridik të huaj (*Granos Organicos Nacionales S.A. c. Allemagne*, §§ 48-53).

4. Shih gjithashtu pjesën « Publicitet ».

2. Efektshmëria e ndihmës ligjore të dhënë

65. Shteti nuk mban përgjegjësi për aktet e kryera nga një avokat i caktuar kryesisht. Në fakt, nga pavarësia e dhomës së avokatëve në lidhje me Shtetin, (*Staroszczyk c. Pologne*, § 133), del se detyra e mbrojtjes i takon kryesisht ndërgjyqësit dhe avokatit të tij, se ky i fundit caktohet për të dhënë ndihmën ligjore ose paguhet nga klienti i vet. Realizimi i mbrojtjes si i tillë, me përjashtim të disa rrethanave të veçanta, nuk mund ta bëjë shtetin përgjegjës në emër të Konventës (*Tuziński c. Pologne* (déc.)).

- 66. Gjithsesi, të caktosh një avokat për të përfaqësuar një palë nuk siguron në vetvete efektivitetin e ndihmës (*Sialkowska c. Pologne*, §§ 110 et 116). Avokati i caktuar kryesisht mund të ketë një pamundësi për një kohë të gjatë ose mund t'i shmanget detyrave të ndihmës ligjore. Nëse lajmërohen, autoritetet kombëtare duhet ta zëvendësojnë, në rast të kundërt, megjithë dhënien e ndihmës ligjore falas, ndërgjyqësi do të privohej në praktikë nga një ndihmë e vërtetë (*Bertuzzi c. France*, § 30).

67. Veçanërisht, është përgjegjësi e shtetit të kujdeset për ekuilibilibrin e drejtë midis aksesit efektiv në drejtësi dhe pavarësisë së dhomës së avokatëve. Gjykata ka nënvizuar qartë se në rastin e një refuzimi të mundshëm të një avokati të caktuar për ndihmën ligjore duhen detyrimisht të plotësohen standardet e cilësisë. Por këto standarde nuk plotësohen nëse mangësi të sistemit të ndihmës ligjore i privojnë ndërgjyqësit nga aksesit « konkret dhe i vërtetë » në një gjykatë, që është një e drejtë e tyre (*Staroszczyk c. Pologne*, § 135 ; *Sialkowska c. Pologne*, § 114 – shkelje).

III. Kërkesat institucionale

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet (...) nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile (...). »

A. Nocioni i « gjykatës »

1. Nocioni autonom

68. Një autoritet që nuk figuron ndërmjet gjykatave të një shteti, sipas nenit 6 § 1, mund të konsiderohet si « gjykatë » në kuptimin material të termit (*Sramek c. Autriche*, § 36).

69. Një « gjykatë » karakterizohet në kuptimin material nga roli i saj gjyqësor : të zgjidhë, në bazë të normave të së drejtës, me juridiksion të plotë dhe në përfundim të një procedure të organizuar, çdo çështje që është në kompetencën e saj (*ibidem*, § 36 ; *Chypre c. Turquie* [GC], § 233).

70. Kompetenca për të vendosur është e pandashme nga nocioni i vetë « gjykatës ». Procedura para një « gjykate » duhet të sigurojë « zgjidhjen juridiksionale të çështjes » që kërkon neni 6 § 1 (*Bentham c. Pays-Bas*, § 40).

71. Kompetenca për të dhënë vetëm mendime këshillimore jo të detyrueshme juridikisht nuk është e mjaftueshme, edhe pse këto mendime në shumicën e rasteve kanë përparësi (*ibidem*).

72. Me « gjykatë » neni 6 § 1 nuk kupton domosdoshmërisht një juridiksion të tipit klasik, të integruar në strukturat gjyqësore të zakonshme të vendit. Gjykata mund të krijohet për të gjykuar çështje që lidhen me një fushë të veçantë, për të cilat mund të diskutohet në mënyrë adekuate jashtë

sistemit gjyqësor të zakonshëm. Ajo që ka rëndësi për të siguruar respektimin e nenit 6 § 1, është zbatimi i garancive si materiale ashtu edhe procedurale (*Rolf Gustafson c. Suède*, § 45).

73. Kështu, një organ i ngarkuar për të zgjidhur një numër të kufizuar çështjesh të përcaktuara mund të konsiderohet si një gjykatë me kusht që të ofrojë garancitë e duhura (*Lithgow et autres c. Royaume-Uni*, § 201, në lidhje me një gjykatë arbitrazhi).

74. Një grumbullim atributësh (me natyrë administrative, rregullatore, gjyqësore, këshillimore disiplinore) nuk do të mundeshin të vetëm ta privonin një institucion nga cilësia e tij si « gjykatë » (*H. c. Belgique*, § 50).

75. Është i qenësishëm për vetë nocionin e « gjykatës » pushteti për të dhënë një vendim të detyrueshëm që nuk mund të ndryshohet nga një autoritet jogjyqësor në dëm të një pale (*Van de Hurk c. Pays-Bas*, § 45). Në të vërtetë, një nga elementet themelore të sundimit të ligjit është parimi i sigurisë së raporteve juridike, i cili kërkon, midis të tjerash, që zgjidhja e dhënë në mënyrë përfundimtare për çdo çështje nga gjykatat të mos vihet në dyshim (*Brumărescu c. Roumanie* [GC], § 61).⁵

76. Një « gjykatë » duhet gjithashtu të përmbushë një seri kushtesh të tjera- pavarësinë, veçanërisht ndaj ekzekutivit, paanshmërinë, kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve, garancitë e ofruara nga procedura shumë prej të cilave figurojnë në tekstin e vetë nenit 6 § 1 (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 55 ; *Chypre c. Turquie* [GC], § 233). Në fakt, si pavarësia ashtu edhe paanshmëria janë elemente thelbësore përbërëse të nocionit « gjykatë »⁶.

77. Shembuj të organeve që janë njohur në cilësinë e « gjykatës » sipas nenit 6 § 1 të Konventës :

- një autoritet rajonal i transaksioneve të pasurive të patundshme (*Sramek c. Autriche*, § 36),
- një zyrë e dëmshpërblimit të viktimave të shkeljeve (të ligjit) (*Rolf Gustafson c. Suède*, § 48),
- një komitet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të pronarëve të pyjeve (*Argyrou et autres c. Grèce*, § 27).

2. Shkallët e gjykatës

78. Neni 6 § 1 nuk i detyron Shtetet kontraktuese të krijojnë gjykata apeli ose kasacioni. Sidoqoftë, një shtet që ka krijuar gjykata të kësaj natyre ka detyrimin të kujdeset që ndërgjyqësit të përfitojnë nga garancitë themelore të nenit 6 § 1 (*Platakou c. Grèce*, § 38) :

- Vlerësimi *in concreto* : mënyra se si neni 6 § 1 zbatohet këtu, varet nga veçoritë e procedurave të apelit dhe të kasacionit. Kushtet e pranueshmërisë së një rekursi në kasacion mund të jenë më të rrepta se për një gjykatë apeli (*Levages Prestations Services c. France*, § 45).
- Zbatimi *in globo* : duhet marrë parasysh tërësia e procesit të ndërmarrë në rendin e brendshëm juridik (*ibidem*). Për rrjedhojë, një gjykatë më e lartë ose supreme, në disa raste, mund të korrigjojë shkeljen fillestare të një dispozite të Konventës (*De Haan c. Pays-Bas*, § 54).

79. Kërkesat për fleksibilitet dhe efikasitet plotësisht në pajtueshmëri me mbrojtjen e të drejtave të njeriut, mund të justifikojnë ndërhyrjen paraprake të organeve administrative ose profesionale dhe aq më tepër të organeve gjyqësore që nuk i përmbushin në të gjitha aspektet kërkesat e nenit 6 (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 51). Nuk ka shkelje të Konventës nëse procedura e zhvilluar para tyre është bërë objekt i « kontrollit të mëtejshëm të një organi gjyqësor me juridiksion të plotë » i cili paraqet garancitë e këtij neni (*Zumtobel c. Autriche*, §§ 29-32 ; *Bryan c. Royaume-Uni*, § 40).

5. Shih gjithashtu pjesën « Zbatimi i vendimeve ».

6. Shih pjesën « pavarësia dhe paansësia ».

80. Po kështu, caktimi i detyrës gjykatave ordinale (e urdhërave profesionale) apo gjykatave paritare, për të dhënë vendime nuk përbën në vetvete shkelje të Konventës. Sidoqoftë, Konventa urdhëron atëherë, të paktën, njërin nga dy sistemet e mëposhtëm : ose këto gjykata përbushin vetë kërkesat e nenit 6 § 1, ose ato nuk u përgjigjen këtyre kërkesave, por kontrollohen më tej nga « një organ gjyqësor me juridiksion të plotë » që paraqet garancitë e neni 6 § 1 (*Albert et Le Compte c. Belgique*, § 29 ; *Gautrin et autres c. France*, § 57).

81. Kështu Gjykata ka konfirmuar gjithmonë se neni 6 § 1 urdhëron që vendimet e mara nga autoritetet administrative të cilat nuk i përbushin vetë kërkesat e kësaj dispozite, t'u nënshtrohen kontrollit të mëtejshëm « të një organani gjyqësor me juridiksion të plotë» (*Ortenberg c. Autriche*, § 31)⁷.

3. Kontrolli me juridiksion të plotë

82. E meriton emërtimin « gjykatë », sipas nenit 6 § 1, vetëm një organ që gëzon juridiksion të plotë (*Beaumont c. France*, § 38). Në fakt, neni 6 § 1 kërkon nga gjykatat një kontroll gjyqësor të vërtetë (*Obermeier c. Autriche*, § 70). Ushtrimi i juridiksionit të plotë nga një gjykatë nënkupton që ajo nuk heq dorë nga asnjëri prej komponentëve të funksionit të gjykimit (*Chevol c. France*, § 63).

83. Duhet që « gjykata » të ketë kompetencën për të shqyrtuar të gjitha problemet nga pikëpamja e fakteve dhe e së drejtës që janë të rëndësishme për çështjen e paraqitur para saj (*Terra Woningen B.V. c. Pays-Bas*, § 52).

84. Por ka fusha të specializuara (për shembull në fushën e rregullimit urban dhe rural) në të cilën gjykatësi ka një kompetencë të kufizuar në fushën e fakteve - por ai mund të anulojë vendimin e administratës për një arsyetim arbitrar dhe joracional të fakteve (*Bryan c. Royaume-Uni*, §§ 44-47 ; *Crompton c. Royaume-Uni*, §§ 70-73).

85. Jurisprudenca ka vendosur kritere për të vlerësuar nëse kontrolli është « me juridiksion të plotë » në kuptimin e Konventës (*Sigma Radio Television Ltd c. Chypre*, §§ 151-157). Kështu, për të matur nëse organi gjyqësor ushtron një kontroll të mjaftueshëm, është mirë të merren parasysh tre kriteret e kombinuara që vijojnë :

- Objekti i vendimit të kontestuar :
 - Nëse vendimi administrativ vendos mbi një çështje të thjeshtë faktesh, kontrolli i gjyqtarit duhet të jetë më i thellë vetëm kur bëhet fjalë për një fushë të specializuar që kërkon kompetenca teknike specifike;
 - Sistemet ekzistuese në Evropë kufizojnë, në përgjithësi, kompetencën e gjykatësit në fushën e kontrollit të fakteve, por nuk e pengojnë të anulojë vendimin për motive të ndryshme. Kjo nuk vihet në pikëpyetje nga jurisprudenca.
- Metoda e ndjekur për të arritur në këtë vendim : cilat ishin garancitë procedurale para autoritetit administrativ të kontestuar?
 - Nëse ankuesi ka pasur tashmë, në stadin administrativ paraprak, garanci procedurale që përbushin shumë kërkesa të nenit 6, kjo mund të justifikojë një kontroll gjyqësor të mëtejshëm jo shumë rigoroz (*Bryan c. Royaume-Uni*, §§ 46-47 ; *Holding et Barnes PLC c. Royaume-Uni* (déc.)).
- Përmbajtja e çështjes, përfshi këtu edhe mjetet e apelit, si ato të dëshiruara ashtu dhe ato reale (*Bryan c. Mbretërisë së Bashkuar*, § 45) :
 - gjykimi duhet të shqyrtojë pikë për pikë secilin nga mjetet e ankuesit mbi themelin, pa refuzuar asnjërin prej tyre, dhe të japë arsye të qarta për rrëzimin e tyre. Për sa i përket fakteve, gjyqtari duhet të rishqyrtojë ata që janë në qendër të ankimimit të ankuesit. Kështu nëse ankuesi ngre vetëm problemin e mjeteve të procedurës, nuk mund ta

7. Shih gjithashtu pjesën « Rregullsi ».

qortojë më pas gjyqtarin se nuk është shprehur mbi faktet (*Potocka et autres c. Pologne*, § 57).

86. Kështu, për shembull, refuzimi i një gjykate për t'u shprehur në mënyrë të pavarur mbi disa pika fakti kryesore për zgjidhjen e mosmarrëveshjes para saj, mund të përbëjë një shkelje të nenit 6 § 1 (*Terra Woningen B.V. c. Pays-Bas*, §§ 53-55). Po kështu ndodh kur gjyqtari nuk ka kompetencë për problemin qendror të çështjes (*Tsfayo c. Royaume-Uni*, § 48). Në fakt, në raste të tilla, ajo që është vendimtare për përfundimin e çështjes i shmanget një shqyrtimi gjyqësor të pavarur.

87. Nëse një mjet i apelit konsiderohet si i vlefshëm, gjykata që kryen kontrollin duhet të anulojë vendimin e kontestuar dhe të japë ajo vetë një vendim të ri, ose ta dërgojë çështjen para të njëjtit organ ose një organi tjetër (*Kingsley c. Royaume-Uni* [GC], §§ 32 and 34).

88. Kur faktet vërtetohen nga administrata gjatë një procedure pothuaj-gjyqësore që respekton shumë nga kërkesat e nenit 6 § 1, që nuk ka kontestim për vërtetësinë e fakteve të vendosura në këtë mënyrë as për sa i përket përfundimeve të nxjerra nga këto fakte nga administrata, dhe ku gjyqtari ka trajtuar pikë për pikë mjetet e tjera të apelit të ndërgjyqësit, atëherë mendohet se kontrolli i ushtruar nga gjykata e apelit ka një shtrirje të mjaftueshme për sa i përket nenit 6 § 1 (*Bryan c. Royaume-Uni*, §§ 44-47).

89. Shembuj organesh gjyqësore që nuk janë parë si organe që gëzojnë « juridiksion të plotë » :

- një Gjykatë administrative e cila mund të përcaktojë vetëm nëse autoritetet e kanë përdorur pushtetin e tyre diskrecionar në pajtueshmëri me objektin dhe qëllimin e ligjit (*Obermeier c. Autriche*, § 70) ;
- një gjyktë që vendos në kasacion mbi vendimet e instancave disiplinore të urdhërave profesionale, pa pasur pushtetin për të vlerësuar proporcionalitetin midis gabimit dhe sanksionit (*Diennet c. France*, § 34, që ka të bëjë me urdhërin e mjekëve *Mérigaud c. France*, § 69, mbi urdhërin e ekspertëve gjeometër);
- një Gjykatë kushtetuese e cila mund të shqyrtojë procedurën e ankimuar, vetëm nga pikëpamja e pajtueshmërisë me Kushtetutën, çka nuk i lejon të shqyrtojë tërësinë e fakteve të çështjes (*Zumtobel c. Autriche*, §§ 29-30) ;
- këshilli i shtetit që, në pajtueshmëri me jurisprudencën e tij, ishte i detyruar të ndiqte domosdoshmërisht mendimin e ministrit për të zgjidhur problemin e zbatueshmërisë së traktateve që i ishin parashtruar, d.m.th. të një autoriteti që është i jashtëm për të, që i përket për më tepër pushtetit ekzekutiv, pa ia nënshtruar këtë mendimin kritikës dhe as një debati kontradiktor. Pozicioni i ndërmjetëm i autoritetit ministerial, i cili ishte përcaktues për përfundimin e çështjes gjyqësore, nuk lë shkas për asnjë rekurs nga ana e kërkueses e cila madje nuk ka pasur asnjë mundësi që elementet e përgjigjes së saj të shqyrtohen nga ministri (*Chevrol c. France*, §§ 81-82).

90. Përkundrazi :

- *Chaudet c. France* : Këshilli i shtetit vendoste në kuadrin e një rekursi për një abuzim pushteti, në shkallë të parë dhe të fundit. Edhe pse ai nuk gëzonte, në këtë rast, « juridiksion të plotë », çka do t'i lejonte të zëvendësonte vendimin e këshillit mjekësor të aeronautikës civile me vendimin e tij, nga dosja dilte se ai kishte mundur të shqyrtonte të gjitha mjetet e ngritura nga kërkuësja, nga pikëpamja e fakteve dhe e së drejtës, dhe të vlerësonte të gjitha dokumentet e dosjes së saj mjekësore, në bazë të rezultateve të të gjitha raporteve mjekësore të diskutuara nga palët. Gjykata vendosi se çështja e kërkueses ishte shqyrtuar në respekt të kërkesave të përcaktuara në nenin 6 § 1 (§§ 37-38).
- *Zumtobel c. Autriche* : Gjykata ka gjykuar se Gjykata administrative austriake i kishte përmbushur kërkesat e nenit 6 § 1 për çështje që nuk kishin të bënin vetëm me pushtetin diskrecionar të administratës, dhe se ajo kishte shqyrtuar mjetet e themelit, pikë për pikë, pa qenë aspak e detyruar të pretendojë se nuk ka kompetencën për t'iu përgjigjur

çështjes ose për të kërkuar disa fakte të caktuara (§§ 31-32 – gjithashtu, *Ortenberg c. Autriche*, §§ 33-34 ; *Fischer c. Autriche*, § 34).

- *McMichael c. Royaume-Uni* : në këtë çështje, rregullorja e Cherriff Court e cila e deklaroi një fëmijë si të birësueshëm mund të bëhet objekt rekursi në *Court of Session*. Kjo e fundit ka juridiksion të plotë në këtë drejtim : ajo bazohet zakonisht në gjetjet e faktit të Sheriff Court por nuk është e detyruar të veprojë kështu. Ajo mund, sipas rastit, të mbledhë vetë elemente të provës ose ta çojë çështjen para Sheriff Court duke dhënë udhëzime për sa i përket mënyrës së procedimit (§ 66). Nga ana tjetër, *Sheriff Court* duke vendosur si një gjykatë apeli kundër vendimeve të komisioneve të fëmijëve ka gjithashtu juridiksion të plotë që mund t'i njohë ato nga themeli si parregullsi procedurale të pretenduara (§ 82).
- *Potocka et autres c. Pologne* : fusha e kompetencës së Gjykatës së lartë administrative e përcaktuar nga kodi i procedurës administrative kufizohet me kontrollin e ligjshmërisë së vendimeve administrative të kontestuara. Megjithatë, ajo kishte gjithashtu pushtetin të anulonte një vendim në tërësi ose pjesërisht nëse provohet se kërkesat procedurale për një proces të rregullt nuk ishin respektuar në procedurën që kishte çuar në marrjen e vendimit. Arsyetimi i ndjekur nga Gjykata e lartë administrative tregon se në të vërtetë ajo e ka shqyrtuar çështjen në aspektin e bazueshmërisë. Ndërkohë që gjykata e lartë administrative mund ta kishte kufizuar analizën duke konstatuar mangësitë formale dhe materiale të kërkesës së kërkuarësve për të konfirmuar vendimet e kontestuara, ajo ka shqyrtuar të gjitha mjetet e kërkuarësve në themel, pikë për pikë, pa u detyruar të pranojë se nuk ka kompetencën për t'iu përgjigjur çështjes apo për të gjetur faktet përkatëse. Ajo ka dhënë një vendim të arsyetuar me kujdes dhe argumentet e kërkuarësve të cilat ishin të rëndësishme për zgjidhjen e çështjes kanë qenë objekt i një shqyrtimi të thelluar. Kështu kontrolli i Gjykatës së lartë administrative kishte një shtrirje të mjaftueshme për të përmbushur kërkesat e nenit 6 § 1 (§§ 56-59).

4. Zbatimi i vendimeve

a. E drejta për zbatimin e menjëhershëm të një vendimi gjykate përfundimtar dhe të detyrueshëm

91. Neni 6 § 1 mbron zbatimin e vendimeve gjyqësore përfundimtare dhe të detyrueshme (dhe jo zbatimin e vendimeve që mund t'i nënshtrohen kontrolleve të gjykatave më të larta) (*Ouzounis et autres c. Grèce*, § 21).

92. Në fakt, e drejta e ekzekutimit të vendimeve të tilla, pavarësisht se të cilës gjykatë janë, është pjesë përbërëse e « së drejtës për një gjykatë » (*Hornsby c. Grèce*, § 40 ; *Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 196). Në mungesë të saj, garancitë e nenit 6 § 1 të Konventës nuk do të kishin asnjë efekt dhe nuk do të ishin të dobishme (*Bourdov c. Russie*, §§ 34 et 37).

93. Kjo merr një rëndësi edhe më të madhe në kontekstin e një çështjeje administrative. Në fakt, duke ndërmarrë një recurs për anulim para gjykatës më të lartë administrative të vendit, ndërgjyqësi synon të arrijë shfuqizimin e aktit të kontestuar, por sidomos heqjen e pasojave të tij.

94. Mbrojtja e efektshme e ndërgjyqësit dhe rivendosja e drejtësisë kërkojnë, pra, detyrimin për administratën që të zbatojë vendimin (*Hornsby c. Grèce*, § 41 ; *Kyrtatos c. Grèce*, §§ 31-32).

95. Kështu, nëse një farë vonese në ekzekutimin e vendimit përfundimtar mund të justifikohet në rrethana të veçanta, kjo vonesë nuk duhet të jetë e tillë që të prekë të drejtën e ndërgjyqësit për zbatimin e tij (*Bourdov c. Russie*, §§ 35-37).

96. Në këtë kuptim, vendimi duhet të jetë i plotë, i përkryer dhe jo i pjesëshëm (*Matheus c. France*, § 58 ; *Sabin Popescu c. Roumanie*, §§ 68-76), dhe nuk mund të pengohet, të shfuqizohet ose të vonohet në mënyrë të tepruar (*Immobiliare Saffi c. Italie* [GC], § 74)

97. Refuzimi i gjykatës më të ulët për të mbajtur parasysht një vendim të dhënë nga një gjykatë më e lartë- çka mund të çojë në anulime të njëpasnjëshme në kuadrin e një procedure të vetme- do të binte ndesh me nenin 6 § 1 (*Turczanik c. Pologne*, §§ 49-51).

98. Një afat ekzekutimi i paarsyeshëm për një vendim të detyrueshëm mund të sjellë si pasojë shkeljen e Konventës. Karakteri i arsyeshëm i afatit duhet të vlerësohet duke marrë parasysht veçanërisht kompleksitetin e procedurës së ekzekutimit, qëndrimin e kërkuesit dhe të autoriteteve kompetente si dhe masën dhe natyrën e shumës së dhënë nga gjyqtari (*Railian c. Russie*, § 31).

99. Për shembull, Gjykata ka çmuar se nëse nuk merren për më shumë se pesë vjet masat e nevojshme në përputhje me një vendim gjyqësor të formës së prerë dhe të detyrueshëm, autoritetet kombëtare u heqin dispozitave të nenit 6 § 1 çdo efekt të dobishëm (*Hornsby c. Grèce*, § 45).

100. Në një çështje tjetër, një afat prej nëntë muajsh për ekzekutimin e një vendimi nga administrata nuk është gjykuar si i paarsyeshëm, për shkak të rrethanave përkatëse (*Moroko c. Russie*, §§ 43-45).

101. Gjykata ka vendosur për shkelje të së drejtës për një gjykatë të garantuar nga neni 6 § 1 për shkak të refuzimit të autoriteteve, pothuaj për katër vjet, për të dhënë ndihmën e pushtetit publik për zbatimin e një urdhër dëbimi të një qiramarrësi (*Lunari c. Italie*, §§ 38-42), ose për shkak të një shtyrjeje të ekzekutimit – për më shumë se gjashtë vjet – shkaktuar nga ndërhyrja e mëtejshme e ligjvënësit, i cili vinte në dyshim vendimin gjyqësor lidhur me dëbimin e qiramarrësit, vendim që kishte humbur kështu çdo efekt të dobishëm nga dispozitatat legjislative të kontestuara [GC], §§ 70 dhe 74).

102. Një individ që ka fituar kundër Shtetit pagesën e dëmshpërblimit në përfundim të një procedure gjyqësore nuk është i detyruar më pas të ndërmarrë një procedurë tjetër për të garantuar ekzekutimin e detyruar (*Bourdov c. Russie (n° 2)*, § 68). Është detyrë e autoriteteve të Shtetit (*Iavorivskaia c. Russie*, § 25) të garantojnë ekzekutimin e një vendimi të dhënë kundër këtij të fundit dhe madje që nga data kur ky vendim bëhet i detyrueshëm dhe i formës së prerë (*Bourdov c. Russie (n° 2)*, § 69).

103. Sigurisht, të interesuarit që kanë kundërshtuar një garanci të bazuar mbi një vendim duhet të kryejnë disa hapa proceduralë në mënyrë që të mundësojnë ose shpejtojnë zbatimin e vendimit. Detyrimi që u bëhet kreditorëve që të bashkëpunojnë nuk duhet sidoqoftë të tejkalojë atë që është detyrimisht e nevojshme dhe nuk e çliron administratën nga detyrimet e saj (*ibidem*).

104. Kështu pagesa e vonuar e shumave të detyrimit me anë të procedurës së ekzekutimit të detyruar nuk mund të riparojnë refuzimin e zgjatur të autoriteteve kombëtare për të qenë në pajtueshmëri me vendimin, dhe nuk kryen një dëmshpërblim adekuat (*Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 198).

105. Nga ana tjetër, qëndrimi i autoreteve për t'i kërkuar kërkuesit një parapagim të shpenzimeve për hapjen e një procedure ekzekutimi të vendimit të detyrueshëm të dhënë në favor të tij, pa mbajtur parasysht se ai mund të mos e ketë këtë shumë, i imponon të interesuarit një barrë shumë të madhe dhe e kufizon të drejtën e tij për akses në një gjykatë deri në atë pikë sa kjo e drejtë cenohet në vetë thelbin e vet (*Apostol c. Géorgie*, § 65).

106. Ndërgjyqësi nuk duhet të privohet nga përfitimi, në një afat të arsyeshëm i vendimit përfundimtar që i ka dhënë atij dëmshpërblimin për dëmet e pësura (*Bourdov c. Russie*, § 35), ose një banesë (*Tétériny c. Russie*, §§ 41-42), pavarësisht nga procedurat e ndërlikuara ekzekutuese të Shtetit ose nga sistemi i tij buxhetor. Shteti nuk mund të nxjerrë si pretekst vështirësitë financiare as një mungesë tjetër burimesh për të justifikuar mosekzekutimin (*Bourdov c. Russie*, § 35 ; *SARL Amat-G et Mébaghichvili c. Géorgie*, § 47 ; *Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 199). Shteti nuk mund të nxjerrë

si shkak as mungesën e banesave as të mjeteve financiare alternative për të dëmshpërblyer pronaren si shpjegim për moszbatimin e vendimit (*Prodan c. Moldova*, § 53).

107. Është mirë të dallohen pagesat e dëmshpërblimit të fituara kundër Shtetit (*Bourdiv c. Russie (n° 2)*, §§ 68-69, 72 dhe s.), nga ato kundër një individi: Shtetit nuk mban përgjegjësi kur nuk paguhet një detyrim i zbatueshëm, për shkak të falimentimit të një debitori « privat » (*Sanglier c. France*, § 39 ; *Ciprová c. République tchèque* (déc.) ; *Cubanit c. Roumanie* (déc.)). Sidoqoftë, shtetet kanë detyrimin pozitiv të ngrenë një sistem efikas, në praktikë dhe në ligj, i cili të sigurojë ekzekutimin e vendimeve gjyqësore të formës së prerë midis personave privatë (*Fouklev c. Ukraine*, § 84). Pra, Shtetet mbajnë përgjegjësi nëse autoriteteve publike të përfshira në procedurat zbatuese u mungon zelli i duhur ose pengojnë zbatimin e vendimit (*ibidem*, § 67). Masat e miratuara nga autoritetet kombëtare për ekzekutimin duhet të jenë adekuate dhe të mjaftueshme për ta garantuar atë : *Ruianu c. Roumanie*, § 66 – duke marrë parasysh detyrimet që u takojnë si garantë të ruajtjes së rendit në fushën e ekzekutimit (*ibidem*, §§ 72-73).

108. Kështu, për shembull, Gjykata ka gjykuar se duke mos marrë masa për të ndëshkuar mungesën e kooperimit të një treti (privat) me autoritetet që kanë pushtetin e ekzekutimit të vendimeve gjyqësore përfundimtare dhe të detyrueshme, autoritetet kombëtare u kanë hequr dispozitave të nenit 6 § 1 çdo efekt të dobishëm (*Pini et autres c. Roumanie*, §§ 186-188, që bën fjalë për një institucion privat ku qëndronin dy fëmijë i cili kishte penguar për tre vjet ekzekutimin e vendimeve të birësimit për këta të fundit).

109. Sidoqoftë, sapo shteti ka marrë të gjitha masat e parashikuara nga ligji për të siguruar zbatimin e vendimit nga një person privat, kundërshtimi i debitorit për të zbatuar detyrimin nuk mund t'i ngarkohet Shtetit (*Fociac c. Roumanie*, §§ 74 et 78).

110. Së fundi, e drejta e gjithsecilit për një gjykatë mbron gjithashtu të drejtën për akses në një procedurë ekzekutimi, d.m.th. të drejtën për të ndërmarrë një procedurë të tillë (*Apostol c. Géorgie*, § 56).

b. E drejta për të mos vënë në dyshim një vendim gjyqësor përfundimtar

111. Nga ana tjetër, e drejta për një proces të rregullt interpretohet në dritën e parimit të sundimit të ligjit, një nga elementet themelore të të cilit është parimi i sigurisë së raporteve juridike (*Okay et autres c. Turquie*, § 73), që kërkon, ndër të tjera, që zgjidhja e dhënë në mënyrë përfundimtare të mos vihet më në dyshim (*Brumărescu c. Roumanie* [GC], § 61 ; *Agrokompleks c. Ukraine*, § 148).

112. Në fakt, një sistem gjyqësor që karakterizohet nga mundësia për të vënë në dyshim vazhdimisht dhe për të anuluar në mënyrë të përsëritur gjykimet përfundimtare nuk e merr parasysh nenin 6 § 1 (*Sovtransavto Holding c. Ukraine*, §§ 74, 77 et 82, për sa i përket procedurës *protest* sipas të cilës kryetari i Gjykatës së lartë të arbitrazhit dhe prokurori i përgjithshëm ose zëvendësit e tyre zotërojnë pushtetin diskrecionar për të kundërshtuar një vendim përfundimtar përmes një rekursi për anulim).

113. Vënie të tilla në dyshim janë të papranueshme si kur vijnë nga gjyqtarët ashtu edhe kur vijnë nga anëtarët e ekzekutivit (*Tregoubenko c. Ukraine*, § 36) ose autoritetet jogjyqësore (*Agrokompleks c. Ukraine*, § 150-151).

114. Një vendim i formës së prerë nuk mund të vihet në dyshim veçse në rrethana me natyrë substanciale dhe të pakundërshtueshme, si për shembull një gabim gjyqësor (*Riabykh c. Russie*, § 52).

B. Krijim me ligj

115. Duke marrë parasysh parimin e Shtetit të së drejtës, i qenësishëm për sistemin e Konventës, Gjykata çmon se një « gjykatë » duhet gjithmonë të « krijohet me ligj », se në rast të kundërt asaj do

t'i mungonte legjitimiteti i kërkuar në një shoqëri demokratike për të dëgjuar çështjet e individëve (*Lavents c. Lettonie*, § 81).

116. Shprehja « krijuar me ligj » lidhet jo vetëm me bazën ligjore të ekzistencës së vetë gjykatës, por edhe me respektimin e rregullave të veçanta që e drejtojnë (*Sokourenko et Strygoun c. Ukraine*, § 24). Ligjshmëria e një gjykate duhet domosdoshmërisht të fokusohet edhe në përbërjen e saj (*Buscarini c. Saint Marin* (déc.)). Praktika për të zgjatur heshturazi një mandat të gjyqtarit për një periudhë të papërcaktuar pas mbarimit të mandatit të tij të ligjshëm dhe deri në emërimin e tij të ri, është gjykuar në kundërshtim me parimin e një « gjykate të krijuar me ligj » (*Oleksandr Volkov c. Ukraine*, § 151). Procedurat që lidhen me emërimin e gjyqtarëve nuk mund të ulen në nivelin e një praktike të brendshme (*ibidem*, §§ 154-156).

117. « Ligji » i parashikuar në nenin 6 § 1 është pra, jo vetëm legjislacioni që lidhet me krijimin dhe kompetencën e organeve gjyqësore, por edhe çdo dispozitë tjetër e së drejtës së brendshme mosrespektimi i të cilës e bën të parregullt pjesëmarrjen e një apo shumë gjyqtarëve në shqyrtimin e çështjes (*DMD Group, A.S., c. Slovaquie*, § 59). Është fjala veçanërisht për dispozita që lidhen me pavarësinë e gjykatës dhe kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve të saj, si dhe me paanshmërinë dhe ekzistencën e garancive që ofron procedura (*Gurov c. Moldova*, § 36).

118. Mosrespektimi nga gjykata i këtyre dispozitave të së drejtës së brendshme, në parim sjell si pasojë shkeljen e nenit 6 § 1 (*DMD Group, A.S., c. Slovaquie*, § 61). Gjykata, pra, ka kompetencë të shprehet mbi respektimin e rregullave të së drejtës së brendshme mbi këtë pikë. Sidoqoftë, duke marrë parasysh parimin e përgjithshëm sipas të cilit në radhë të parë vetë gjykatat kombëtare duhet të interpretojnë të drejtën e brendshme, Gjykata çmon se ajo nuk duhet të vërë në dyshim vlerësimin e tyre me përjashtim të rastit kur ka shkelje flagrante të legjislacionit (*ibidem*). Një gjykatë që, pa shpjegim, e tejkalon kompetencën e saj të zakonshme duke e anashkaluar me qëllim ligjin, nuk është « një gjykatë e krijuar me ligj » në procedurën në fjalë (*Sokourenko et Strygoun c. Ukraine*, §§ 27-28).

119. Futja e termit « krijuar me ligj » në nenin 6 § 1 ka për objekt të shmangë që organizimi i sistemit gjyqësor të mbetet në diskrecionin e ekzekutivit dhe të veprojë në mënyrë të tillë që kjo çështje të rregullohet me një ligj të parlamentit (*Savino et autres c. Italie*, § 94).

120. Në vende me të drejtë të kodifikuar, organizimi i sistemit gjyqësor nuk mund të lihet madje as në diskrecionin e autoriteteve gjyqësore, çka nuk përjashton gjithsesi që t'u njihet një pushtet i caktuar interpretimi i legjislacionit kombëtar në këtë fushë (*ibidem*).

121. Nga ana tjetër, delegimi i pushteteve në çështje që prekin organizimin gjyqësor është i pranueshëm deri në atë masë ku kjo mundësi parashikohet në të drejtën e brendshme të Shtetit, përfshi këtu edhe dispozitat përkatëse të Konventës (*ibidem*).

C. Pavarësia dhe paanshmëria

1. Konsiderata të përgjithshme

122. E drejta për një proces të rregullt të garantuar nga neni 6 § 1 kërkon që çështja të dëgjohej nga një « gjykatë e pavarur dhe e paanshme ». Meqë nocionet e « pavarësisë » dhe të paanshmërisë » janë të lidhura ngushtësisht, Gjykata i shqyrton shpesh së bashku (*Kleyn et autres c. Pays-Bas* [GC], § 192).

123. Fakti që magjistratët joprofesionistë bëjnë pjesë në një gjykatë nuk bie ndesh me nenin 6 § 1. Ekzistenca e një kolegji me përbërje mikste që përfshin magjistratë, nëpunës, përfaqësues të grupeve të interesit nuk përbën një provë anshmërie (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, §§ 57-58). Asgjë nuk e pengon pjesëmarrjen e ekspertëve si anëtarë joprofesionistë në procesin vendimmarrës që zhvillohet brenda një gjykate (*Pabla Ky c. Finlande*, § 32).

124. Parimet e vendosura nga jurisprudenca përsa i përket paanshmërisë vlejné si për magjistratët joprofesionistë ashtu edhe për magjistratët profesionistë (*Langborger c. Suède*, §§ 34-35 ; *Cooper c. Royaume-Uni* [GC], § 123).

125. Në parim, mungesa e pavarësisë ose e paanshmërisë së organit vendimmarrës ose një shkelje nga ky organ i një garancie procedurale thelbësore nuk mund të sjellë shkelje të nenit 6 § 1 nëse vendimi i nënshtrohet kontrollit të mëtejshëm të një organi gjyqësor me « juridiksion të plotë » që ka siguruar respektimin e garancive të nenit 6 § 1 duke korrigjuar mangësitë fillestare (*De Haan c. Pays-Bas*, §§ 52-55).⁸

126. Gjykata ka nënvizuar gjithmonë se forca e detyrimit që neni 6 § 1 ushtron ndaj shtetit për të garantuar një proces me një « gjykatë të pavarur e të paanshme » nuk kufizohet me rendin gjyqësor por i imponohet gjithashtu ekzekutivit, legjislativit dhe të gjitha autoriteteve të tjera të Shtetit, në të gjitha nivelet, për të respektuar vendimet e gjykatave dhe për t'i zbatuar ato, edhe nëse nuk janë dakord. Respektimi nga Shteti i autoritetit të gjykatave është një parakusht i domosdoshëm për besimin e publikut te drejtësia dhe, më gjerë, për shtetin e të drejtës. Nuk mjafton që pavarësia dhe paanshmëria e pushtetit gjyqësor të garantohen nga Kushtetuta : ato duhet të zbatohen realisht në të gjitha qëndrimet dhe praktikatat administrative (*Agrokompleks c. Ukraine*, § 136).

2. Gjykata e pavarur

127. Me termin e pavarur kuptojmë *e pavarur nga pushtetet e tjera* (ekzekutivi dhe legjislativi) (*Beaumont c. France*, § 38) dhe *e pavarur nga palët* (*Sramek c. Autriche*, § 42).

128. Megjithëse nocioni i ndarjes së pushteteve midis organeve politike të qeverisë dhe autoritetit gjyqësor synon të fitojë një rëndësi më të madhe në jurisprudencën e Gjykatës, as neni 6 dhe asnjë dispozitë tjetër e Konventës nuk i detyron shtetet të jenë në pajtueshmëri me këtë apo atë nocion kushtetues teorik që ka të bëjë me kufijtë e pranueshëm në ndërveprimin midis njërit dhe tjetrit. Shtrohet pyetja nëse janë respektuar kërkesat e Konventës, në një çështje të dhënë (*Kleyn et autres c. Pays-Bas* [GC], § 193). Në fakt, nocioni i pavarësisë së gjykatës nënkupton ekzistencën e garancive procedurale të ndarjes midis pushtetit gjyqësor dhe pushteteve të tjera.

a. Pavarësia ndaj ekzekutivit

129. Pavarësia e gjyqtarëve është cenuar nëse ekzekutivi ndërhyr në një çështje ende të pazgjidhur para gjykatave me qëllim që të ndikojë në zgjidhjen e saj (*Sovtransavto Holding c. Ukraine*, § 80 ; *Mosteanu et autres c. Roumanie*, § 42).

130. Fakti që gjykatësit emërohen nga ekzekutivi dhe janë të revokueshëm nuk përbën në vetvete një shkelje të nenit 6 § 1 (*Clarke c. Royaume-Uni* (déc.)). Emërimi i gjyqtarëve nga ekzekutivi është i pranueshëm, mjafton që gjyqtarët e emëruar në këtë mënyrë të jenë të lirë nga çdo presion ose ndikim kur ushtrojnë rolin e tyre juridiksional (*Flux c. Moldova (n° 2)*, § 27).

131. Vetëm fakti se emërimi i kryetarit të Gjykatës së kasacionit bëhet nga ekzekutivi nuk mund zbehë pavarësinë e tij, nëse pasi emërohet, ai nuk i nënshtrohet asnjë presioni, nuk merr asnjë udhëzim prej ekzekutivit dhe ushtron funksionet e tij në pavarësi të plotë (*Zolotas c. Grèce*, § 24).

132. Vetëm fakti se emërimi i anëtarëve të Këshillit administrativ të drejtësisë bëhet nga autoriteti administrativ rajonal nuk mund ta vërë në rrezik pavarësinë e gjykatësve nëse, pasi emërohen ata nuk pësojnë presione, nuk marrin udhëzime dhe i ushtrojnë funksionet e tyre gjyqësore me pavarësi të plotë (*Majorana c. Italie* (déc.)).

8. Shih gjithashtu pjesët « Kontroll me juridiksion të plotë » dhe « Rregullsia ».

b. Pavarësia ndaj Parlamentit

133. Vetëm fakti se magjistratët emërohen nga Parlamenti nuk i bën ata të varur nga autoritetet nëse, pasi emërohen, këta magjistratë nuk marrin presione as udhëzime në ushtrimin e funksioneve të tyre gjyqësore (*Sacilor-Lormines c. France*, § 67). Nga ana tjetër, fakti që njëri nga anëtarët e gjykatës së apelit të përbërë në shumicën e vet nga gjyqtarë profesionistë është ekspert dhe deputet gjithashtu, nuk e cenon në vetvete të drejtën për një gjykatë të pavarur dhe të paanshme (*Pabla Ky c. Finlande*, §§ 31-35).

c. Pavarësia ndaj palëve

134. Kur një gjykatë numëron ndërmjet anëtarëve të vet një person që është në një situatë vartësie për nga funksionet dhe shërbimet në raport me njërin prej palëve, ndërgjyqësit mund të dyshojnë me arsye për pavarësinë e këtij personi. Një situatë e tillë vë në dyshim seriozisht besimin që gjykatat duhet të ngjallin në një shoqëri demokratike (*Sramek c. Autriche*, § 42).

d. Kritere vlerësimi për pavarësinë

135. Për të vërtetuar se një organ mund të konsiderohet si i « pavarur », Gjykata merr parasysh, veçanërisht (*Langborger c. Suède*, § 32 ; *Kleyn et autres c. Pays-Bas* [GC], § 190) :

- i. mënyrën e emërimit dhe
- ii. kohëzgjatjen e mandatit të anëtarëve
- iii. ekzistencën e një mbrojtjeje kundër presioneve të jashtme dhe
- iv. faktin nëse ka apo nuk ka shfaqje të pavarësisë

i. Mënyra e emërimit të anëtarëve të organit

136. Shtrohen pyetje për sa i përket ndërhyrjes së ministrit të drejtësisë në emërimin/ose pushimin e anëtarëve të organit vendimmarrës (*Sramek c. Autriche*, § 38, *Brudnicka et autres c. Pologne*, § 41 ; *Clarke c. Royaume-Uni* (déc.)).

137. Edhe pse caktimi i një çështjeje një gjyqtari apo ndonjë gjykatë të caktuar është brenda hapësirës së vlerësimit të autoriteteve kombëtare, Gjykata ka vendosur se vlerësimi është në përputhje me dispozitat e nenit 6 § 1 dhe, në veçanti, me garantimin e pavarësisë dhe paanshmërisë së drejtësisë (*Bochan c. Ukraine*, § 71).

ii. Kohëzgjatja e mandatit të anëtarëve të organit

138. Gjykata nuk ka përcaktuar një kohëzgjatje të detyrueshme për mandatin e anëtarëve të organit vendimmarrës, por palëvizshmëria nga detyra gjatë mandatit përgjithësisht duhet konsideruar si një rrjedhojë e natyrshme e pavarësisë së tyre. Megjithatë, mungesa e njohjes ligjore formale e kësaj palëvizshmërie nga detyra nuk nënkupton mungesë pavarësie nëse palëvizshmëria nga detyra njihet në praktikë ndërkohë që ka edhe garanci të tjera themelore (*Sacilor-Lormines c. France*, § 67 ; *Luka c. Roumanie*, § 44).

iii. Garancitë kundër presioneve të jashtme

139. Pavarësia e pushtetit gjyqësor kërkon që gjyqtarët të jenë të lirë individualisht nga çdo ndikim jo i drejtë, qoftë me burim jogjyqësor apo me burim gjyqësor. Pavarësia gjyqësore e brendshme kërkon që gjyqtarët të mos marrin as udhëzime as presione nga kolegët e tyre ose nga përgjegjësit administrativë të gjykatës së tyre, të tillë si kryetari i gjykatës ose i një seksioni të gjykatës. Mungesa e garancive të mjaftueshme për pavarësinë e gjyqtarëve brenda rendit gjyqësor, dhe në veçanti, përballë eprorëve të tyre, mund ta çojë Gjykatën në përfundimin se dyshimet që ushqen një kërkues lidhur me pavarësinë dhe paanshmërinë e gjykatës mund të konsiderohen si të justifikuar objektivisht (*Agrokompleks c. Ukraine*, § 137 ; *Parlov-Tkalčić c. Croatie*, § 86).

140. Në një çështje që lidhet me pavarësinë e gjyqtarëve të një gjykate qarku, Gjykata mendoi se gjyqtarët ishin të pavarur aq sa duhet nga kryetari i gjykatës meqë kryetari i gjykatës nuk kryente veçse funksionet administrative (manaxheriale dhe organizative) të ndara rigorozisht nga funksioni gjyqësor dhe se sistemi juridik parashikonte garanci të mjaftueshme kundër ushtrimit arbitrar nga kryetari i gjykatës i rolit të tij për caktimin dhe ricaktimin e çështjeve gjykatësve të ndryshëm (*ibidem*, §§ 88-95).

iv. Shfaqja e pavarësisë

141. Kur Gjykata të kërkohet të përcaktojë nëse një gjykatë mund të konsiderohet e pavarur si e kërkon neni 6 § 1, edhe shfaqja apo dukja mund të marrë rëndësi (*Sramek c. Autriche*, § 42). Për sa i përket dukjes së pavarësisë, optika e një pale mund të merret parasysh por nuk luan një rol vendimtar. Kryesore është të kuptosh nëse shqetësimet e të interesuarit mund të konsiderohen si objektivisht të justifikuar » (*Sacilor-Lormines c. France*, § 63). Pra, nuk shtrohet problemi i pavarësisë kur Gjykata mendon se një « vëzhgues objektiv » nuk do të shihte në rrethanat e çështjes në fjalë një burim shqetësimi në këtë drejtim (*Clarke c. Royaume-Uni* (déc.)).

3. Gjykata e paanshme

142. Në kuptimin e nenit 6 § 1, gjykata duhet të jetë e paanshme. Paanshmëria përcaktohet zakonisht nga mungesa e paragjyimit ose e anshmërisë dhe mund të matet në mënyra të ndryshme (*Wettstein c. Suisse*, § 43 ; *Micallef c. Malte* [GC], § 93). Meqë nocionet e pavarësisë dhe paanshmërisë janë të lidhura ngushtë, mund të dalë nevoja, sipas rrethanave që ato të shqyrto hen së bashku (*Sacilor-Lormines c. France*, § 62 ; *Oleksandr Volkov c. Ukraine*, § 107).

a. Kriteret e vlerësimit të paanshmërisë

143. Paanshmëria duhet të vlerësohet (*Micallef c. Malte* [GC], § 93):

- i. sipas një *qasjeje subjektive*, duke mbajtur parasysh bindjen personale dhe qëndrimin e gjyqtarit, d.m.th. të mësosh nëse ky i fundit ka dhënë prova për anshmëri dhe paragjykim personal gjatë çështjes; dhe gjithashtu
- ii. sipas një *qasjeje objektive* që synon të përcaktojë nëse gjykata ofronte, veçanërisht përmes përbërjes së saj, garancitë e mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim të justifikuar për sa i përket paanshmërisë së saj.

144. Kufiri midis paanshmërisë subjektive dhe paanshmërisë objektive gjithsesi nuk është i mbyllur sepse sjellja e një gjykatësi, nga pikëpamja e një vëzhguesi të jashtëm, jo vetëm mund të shkaktojë dyshime objektivisht të justifikuar për sa i përket paanshmërisë së tij (qasje objektive) por ajo mund të ndryshojë gjithashtu bindjen e tij personale (qasje subjektive).

145. Kështu, në raste kur është e vështirë të jepen prova që hedhin poshtë prezumimin e paanshmërisë subjektive të gjyqtarit, kushti i paanshmërisë objektive jep edhe një garanci më shumë (*ibidem*, §§ 95 dhe 101).

i. Qasja subjektive

146. Gjykata ka deklaruar gjithmonë kur ka zbatuar qasjen subjektive, se « paanshmëria personale e një magjistrati prezumohet deri sa të jepen prova për të kundërtën » (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 58 *in fine* ; *Micallef c. Malte* [GC], § 94). Sa për llojin e provës së kërkuar, ajo për shembull, përpqet të verifikojë nëse një gjyqtar kishte shfaqur armiqësi (*Buscemi c. Italie*, §§ 67-68). Përkundrazi, fakti se gjyqtari nuk është tërhequr nga shqyrtimi në apel i një padie civile, ndërkohë që ai kishte marrë pjesë në shqyrtimin e një proces civil tjetër që kishte lidhje me të, nuk përbën një provë të mjaftueshme për të hedhur poshtë këtë prezumim (*Golubović c. Croatie*, § 52).

147. Parimi sipas të cilit një gjykatë duhet të prezumohet pa paragjykim ose pa anshmëri ka shumë kohë që është vendosur në jurisprudencën e Gjykatës (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 58 ; *Driza c. Albanie*, § 75).

ii. Qasja objektive

148. Kjo qasje kërkon të zbulojë nëse, pavarësisht sjelljes personale të gjyqtarit, disa fakte të verifikueshme lejojnë të dyshosh për paanshmërinë e këtij të fundit. Nga kjo del se, për të vendosur, në një çështje të dhënë, mbi ekzistencën e një arsyejeje të justifikuar për të dyshuar se në një gjykatë kolegjiale mungon paanshmëria, duhet përcaktuar nëse, pavarësisht nga sjellja personale e njërit prej anëtarëve të kësaj gjykate, ekzistojnë fakte të verifikueshme që lejojnë të dyshosh në paanshmërinë e vet gjykatës. Pra, për të vendosur, në një çështje të dhënë, mbi ekzistencën e një arsyejeje të justifikuar për të dyshuar për mungesë paanshmërie të një gjyqtari (*Morel c. France*, §§ 45-50 ; *Pescador Valero c. Espagne*, § 23) ose të një gjykate kolegjiale (*Luka c. Roumanie*, § 40), optika e një personi të interesuar merret parasysh por nuk luan rol vendimtar. Përcaktuese është të zbulosh nëse shqetësimet e të interesuarit mund të konsiderohen si të justifikuar objektivisht (*Wettstein c. Suisse*, § 44 ; *Pabla Ky c. Finlande*, § 30 ; *Micallef c. Malte* [GC], § 96).

149. Vlerësimi objektiv ka të bëjë kryesisht me lidhjet hierarkike midis gjyqtarëve dhe aktorëve të tjerë të procedurës (shih çështjet që lidhen me funksionin e dyfishtë të gjykatësit, për shembull *Mežnarić c. Croatie*, § 36 ; dhe *Wettstein c. Suisse*, § 47, ku avokati i cili kishte përfaqësuar kundërshtarët e kërkuarit kishte gjykuar më pas të interesuarin në kuadrin respektivisht të së njëjtës procedurë dhe të procedurave shoqëruese) : një situatë e tillë justifikon objektivisht dyshime për sa i përket paanshmërisë së gjykatës dhe nuk e përmbush, pra, standardin e Konventës në fushën e paanshmërisë objektive.

150. Për rrjedhojë duhet vendosur në çdo rast nëse natyra dhe shkalla e lidhjes në fjalë janë të tilla që tregojnë një mungesë paanshmërie nga ana e gjykatës (*Micallef c. Malte* [GC], §§ 97 et 102).

151. Në këtë drejtim, edhe dukja mund të marrë rëndësi, si thuhet në fjalën e urtë angleze « *justice must not only be done, it must also be seen to be done* » (Nuk duhet vetëm të bësh drejtësi por duhet gjithashtu që kjo të shihet). Këtu bëhet fjalë për besimin që gjykatat e një shoqërie demokratike duhet të ngjallin te ndërgjyqësit. Pra, çdo gjyqtar i cili dyshohet në mënyrë të justifikuar për mungesë paanshmërie, duhet të tërhiqet nga çështja (*ibidem*, § 98).

152. Me qëllim që gjykatat të ngjallin në publik besimin e domosdoshëm, duhet mbajtur gjithashtu parasysh konsiderata me karakter organik. Ekzistenca e procedurave kombëtare për të garantuar paanshmërinë d.m.th. rregullat në fushën e dorëheqjes së gjyqtarëve, janë një faktor i rëndësishëm (shih dispozitat specifike që lidhen me dorëheqjen e gjyqtarëve që ishin në një çështje *Micallef c. Malte* [GC], §§ 99-100). Rregulla të tilla shprehin një shqetësim të ligjvënësit kombëtar për të hequr çdo dyshim të arsyeshëm për sa i përket paanshmërisë së gjyqtarit ose të gjykatës së interesuar dhe përbën një përpjekje për të siguruar paanshmërinë duke eliminuar shkakun e shqetësimeve në këtë drejtim. Përveç se garantojnë mungesën e një anshmërie reale, ato synojnë të heqin edhe çdo shfaqje të anshmërisë dhe forcojnë kështu besimin që duhet të ngjallin te publiku (*Mežnarić c. Croatie*, § 27).

b. Situatat ku mund të ngrihet problemi i paanshmërisë së gjyqësorit

153. Dy tipa situatash mund të bëjnë të dyshosh për një mungesë paanshmërie të organit gjyqësor :

- i. E para është me *natyrë funksionale*. Ajo ka të bëjë për shembull me ushtrimin nga i njëjti person i funksioneve të ndryshme në procesin gjyqësor, ose me ekzistencën e lidhjeve hierarkike ose të tjera me një aktor tjetër të procedurës.
- ii. e dyta është me *natyrë personale*. Ajo rrjedh nga sjellja e gjyqtarëve në një çështje të dhënë.

i. Situata me natyrë funksionale

α. Ushtrimi i funksioneve këshillimore dhe gjyqësore në të njëjtën çështje

154. Ushtrimi i njëpasnjëshëm i funksioneve këshillimore para një organi dhe i funksioneve gjyqësore brenda po këtij organi, në disa rrethana, mund të shtrojë një problem objektiv sa i përket paanshmërisë së këtij organi sipas nenit 6 § 1 (*Procola c. Luxembourg*, § 45 – shkelje).

155. Çështja është të kuptosh nëse ka pasur ushtrim të funksioneve gjyqësore dhe të funksioneve këshillimore mbi « të njëjtën çështje », « të njëjtin vendim » ose « çështje analoge » (*Kleyn et autres c. Pays-Bas* [GC], § 200 ; *Sacilor-Lormines c. France*, § 74 – jo shkelje).

β. Ushtrimi i funksioneve gjyqësore dhe funksioneve jashtë-gjyqësore në të njëjtën çështje

156. Për të verifikuar nëse dyshimi i kërkuarit është objektivisht i justifikuar, Gjykata mund të mbajë parasysh faktorë të tillë si një funksion i dyfishtë i gjyqtarit në procedurë, kohën që ka kaluar midis dy pjesëmarrjeve në çështje dhe rëndësia e rolit që ka luajtur ai (*McGonnell c. Royaume-Uni*, §§ 52-57).

157. Çdo pjesëmarrje e drejtpërdrejtë në miratimin e teksteve ligjislative dhe rregulloreve mund të mjaftojë për të hedhur dyshimin mbi paanshmërinë gjyqësore të një personi që më pas duhet të zgjidhë një mosmarrëveshje mbi faktin nëse ekzistojnë motive që justifikojnë shmangien nga formulimi i teksteve legjislative ose rregulloreve në fjalë (*ibidem*, §§ 55-58, ku Gjykata ka vendosur për shkelje të nenit 6 § 1 me arsyen se një gjyqtar kishte marrë pjesë drejtpërdrejt në miratimin e projektit të zhvillimit që po shqyrtohej në proces, krahasoni me *Pabla Ky c. Finlande*, § 34 – jo shkelje).

158. Kur ka bashkekzistencë të dy instancave në të cilat i njëjti person ushtron funksion të dyfishtë, të gjykatësit nga njëra anë, dhe të përfaqësuesit ligjor të palës kundërshtarë, nga ana tjetër, një kërkuar me të drejtë mund të dyshojë se gjykatësi vazhdon ta shohë atë si një kundërshtar (*Wettstein c. Suisse*, §§ 44-47).

159. Shqyrtimi i një rekursi kushtetues nga një gjyqtar që ka qenë avokat i kundërshtarit të kërkuarit në fillim të procedurës përkatëse ka sjellë si pasojë shkeljen e nenit 6 § 1 (*Mežnarić c. Croatie*, § 36). Çështja e paanshmërisë së një gjyqtari të Gjykatës kushtetuese i cila ka vepruar në cilësinë e ekspertit juridik për kundërshtarin e kërkuarit në procesin civil të shkallës së parë, është ngritur në çështjen *Švarc et Kavnik c. Slované*, § 44.

χ. Ushtrimi i funksioneve të ndryshme gjyqësore

160. Vlerësimi i faktit se pjesëmarrja e të njëjtit gjykatës në stadi të ndryshme të një çështjeje civile i përgjigjet kërkesës për paanshmëri të vendosur nga neni 6 § 1 duhet bërë rast pas rasti, duke marrë parasysh rrethanat e çështjes.

161. Fakti i thjeshtë se një gjyqtar ka marrë tashmë vendime para procesit, nuk mund të justifikojë në vetvete shqetësimet e lidhura me paanshmërinë. Ajo që ka rëndësi është shtrirja e masave të miratuara nga gjyqtari para procesit. Po kështu, njohja e thelluar e dosjes nga gjyqtari nuk nënkupton një paragjykim që e pengon të konsiderohet si i paanshëm në momentin e gjykimit në themel. Së fundi, vlerësimi paraprak i të dhënave të vëna në dispozicion nuk mund të çojë në paragjykimin e vlerësimit përfundimtar. Është e rëndësishme që ky vlerësim të ndikojë në vendim dhe të mbështetet mbi elementet e prodhuara dhe të debatuar në seancë. (*Morel c. France*, § 45).

162. Është e nevojshme të shqyrtohet nëse lidhja midis çështjeve të themelit të zgjidhura në stadi të ndryshme të procedurës është aq e ngushtë sa bëjë të lindë një dyshim mbi paanshmërinë e gjyqtarit që merr pjesë në marrjen e vendimit në këto stadi të ndryshme (*Toziczka c. Pologne*, § 36).

Për shembull :

- Detyra e paanshmërisë nuk nënkupton detyrimin për një gjykatë rekursi e cila anulon një vendim administrativ ose gjyqësor, që ta çojë çështjen në një autoritet tjetër gjyqësor ose në një organ me një natyrë tjetër të këtij autoriteti (*Ringeisen c. Autriche*, § 97 *in fine*).
- Mund të shtrohet problemi nëse një gjyqtar merr pjesë në dy procedura që lidhen me të njëjtat fakte (*Indra c. Slovaquie*, §§ 51-53).
- Një gjyqtar që kryeson një gjykatë apeli dhe që ka dy ndihmës joprofesionistë nuk do të duhej të shqyrtonte një rekurs kundër vetë vendimit të tij (*De Haan c. Pays-Bas*, § 51).
- Mund të ketë një dyshim sa i përket paanshmërisë së gjyqtarëve të një gjykate apeli që caktohen të përcaktojnë nëse kanë bërë një gabim interpretimi ose zbatim të ligjit në vendimin e tyre të mëparshëm (*San Leonard Band Club c. Malte*, § 64).
- Nuk është *a priori* e papajtueshme me kërkesat për paanshmëri që i njëjti gjyqtar të marrë pjesë së pari në trupën që jep një vendim në themel të çështjes pastaj në atë që shqyrton pranueshmërinë e një rekursi kundër këtij vendimi (*Warsicka c. Pologne*, §§ 38-47).
- Në një çështje ku gjyqtari kishte ushtruar radhazi funksione të ndryshme - ato të këshillimit që përfaqësojnë kundërshtarin e kompanisë së kërkuesve në procedurën e parë, pastaj funksionet e gjyqtarit të gjykatës së apelit në procedurën e dytë – Gjykata ka çmuar, sidomos duke u nisur nga distanca në kohë dhe nga objekti i ndryshëm midis procedurës së parë dhe asaj së dytë si dhe nga fakti se këto funksione të ndryshme nuk janë ushtruar kurrë njëkohësisht, se kërkuesit nuk kishin motiv të arsyeshëm për të ushqyer dyshime për sa i përket paanshmërisë së gjyqtarit (*Puolitaival et Pirttiaho c. Finlande*, §§ 46-54).
- Gjykata ka vendosur për shkelje të parimit të paanshmërisë në një rast ku disa gjyqtarë që kishin vendosur mbi çështjen duhej të përcaktonin nëse ata kishin kryer ose jo një gabim në vendimin që kishin dhënë më parë dhe ku tre nga kolegët e tyre kishin shprehur edhe ata pikëpamjet e tyre mbi çështjen (*Driza c. Albanie*, §§ 78-83 – shkelje).
- Rasti ku njëri nga gjykatësit që ka marrë pjesë në procedurën e shqyrtimit të rekursit në kasacion kishte marrë pjesë tashmë në çështje si gjyqtar i apelit, është objekt shqyrtimi në çështjen *Peruš c. Slovénie* (§§ 38-39).

ii. Situatat me natyrë personale

163. Fakti që gjyqtari ka një interes personal në çështje bën të lindin dyshime për sa i përket paanshmërisë së tij (*Langborger c. Suède*, § 35 ; *Gautrin et autres c. France*, § 59).

164. Lidhjet profesionale ose personale midis një gjyqtari dhe një pale në çështje ose me avokatin e saj mund të ngrenë gjithashtu probleme paanshmërie (*Pescador Valero c. Espagne*, § 27 ; *Tocono et Profesorii Prometeiști c. Moldova*, § 31, *Micallef c. Malte* [GC], § 102). Edhe elemente jo të drejtpërdrejta mund të merren parasysh (*Pétur Thór Sigurðsson c. Islande*, § 45).

IV. Kërkesat procedurale

A. Drejtësia

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht (...) nga një gjykatë (...) që do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile (...). »

1. Parime të përgjithshme

165. Një vend të veçantë : Gjykata ka nënvizuar gjithmonë vendin e veçantë që zë e drejta në një proces të rregullt në një shoqëri demokratike (*Airey c. Irlande*, § 24 ; *Stanev c. Bulgarie* [GC], § 231). Kjo garanci « numërohet ndërmjet parimeve të çdo shoqërie demokratike sipas Konventës » (*Pretto et autres c. Italie*, § 21). Pra, një interpretim kufizues i garancive të nenit 6 § 1 nuk justifikohet (*Moreira de Azevedo c. Portugal*, § 66). Kërkesa për proces të rregullt zbatohet në të gjithë procedurën dhe nuk kufizohet vetëm me seancat me kontradiktoritet (*Raffineries grècques Stran et Stratis Andreadis c. Grèce*, § 49).

166. Përmbajtja: Rivendikimet civile duhen shtruar para një gjyqtari (*Fayed c. Royaume- Uni*, § 65 ; *Sabeh El Leil c. France* [GC], § 46). Neni 6 § 1 përshkruan garancitë procedurale specifike që u jepen palëve në një proces civil. Ai synon para së gjithash të mbrojë interesat e palëve dhe ato të një administrimi të mirë të drejtësisë (*Nideröst-Huber c. Suisse*, § 30). Kështu, ndërgjyqësi duhet të ketë mundësinë të mbrojë çështjen e tij me efikasitetin e duhur (*H. c. Belgique*, § 53).

167. Roli i autoriteteve kombëtare : Gjykata ka deklaruar gjithmonë se autoritetet kombëtare duhet, në çdo çështje, të sigurohen se kushtet e një procesi të rregullt në kuptimin e Konventës respektohen mirë (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 33 *in fine*).

168. Kërkesa nga ana e ndërgjyqësit : në parim, çdo ndërgjyqës zotëron të drejtën që një gjykatë të gjykojë « një mosmarrëveshje lidhur me të drejtat dhe detyrimet me natyrë civile »- ashti si përkufizohet nga Gjykata e Strasburgut. Së drejtës për një gjykatë i shtohen garancitë e parashikuara në nenin 6 § 1 për sa i përket organizimit të gjykatës dhe zhvillimit të procedurës, gjithçka që formon të drejtën për një proces të rregullt (*Golder c. Royaume- Uni*, § 36).

169. Parimet e interpretimit :

- Parimi sipas të cilit një mosmarrëveshje civile duhet të paraqitet para një gjyqtari numërohet ndërmjet parimeve themelore të së drejtës së njohur universalisht ; po kështu edhe parimi i së drejtës ndërkombëtare që ndalon mohimin e drejtësisë. Neni 6 § 1 duhet lexuar në dritën e tyre (*ibidem*, § 35).
- E drejta për një proces të rregullt para një gjykate, e garantuar nga neni 6 § 1, duhet interpretuar në dritën e preambulës së Konventës, që shpreh sundimin e së drejtës si element i trashëgimisë së përbashkët të Shteteve kontraktuese (*Brumărescu c. Roumanie*, § 61 ; *Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turquie* [GC], § 57).
- Një nga elementet themelore të së drejtës është parimi i sigurisë juridike (*Beian c. Roumanie (n° 1)*, § 39).
- Në një shoqëri demokratike sipas Konventës, e drejta për një administrim të mirë të drejtësisë zë një vend aq të rëndësishëm saqë një interpretim kufizues i garancive të nenit 6 § 1 nuk do t'i përgjigjej qëllimit dhe objektivit të kësaj dispozite (*Ryakib Biryoukov c. Russie*, § 37).

- Përveç kësaj, Konventa nuk garanton të drejtat teorike ose të kota por të drejta konkrete dhe efektive (*Airey c. Irlandë*, § 24).

170. Liri më e madhe e Shteteve në fushën civile : Gjykata ka pranuar se kërkesat e qenësishme për nocionin e « procesit të rregullt » nuk janë detyruesisht të njëjta në çështje që lidhen me të drejtat dhe detyrimet me natyrë civile dhe në çështje që kanë të bëjnë me akuza penale : « Shtetet kontraktuese gëzojnë një liri më të madhe në fushën e çështjeve civile sesa për ndjekjet penale » (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 32 ; *Levages Prestations Services c. France*, § 46). Neni 6 § 1 pra, duket më pak kërkuar për çështjet me natyrë civile sesa për akuzat në fushën penale (*König c. Allemagne*, § 96).

2. Fusha e zbatimit

171. Një e drejtë efektive : palët në proces kanë të drejtën të paraqesin vërejtjet që i çmojnë të rëndësishme për çështjen. Kjo e drejtë është efektive vetëm nëse kërkesat dhe vërejtjet e palëve « dëgjohen » vërtet, d.m.th. shqyrtohen si duhet, nga gjykata. Kështu, gjykata duhet të bëjë një shqyrtim të vërtetë të mjeteve, argumenteve dhe provave të dhëna nga palët (*Kraska c. Suisse*, § 30 ; *Van de Hurk c. Pays-Bas*, § 59 ; *Perez c. France* [GC], § 80). Për të siguruar realisht ushtrimin e të drejtave të garantuara nga ky nen, autoritetet gjyqësore duhet të shpalosin « gatishmërinë e tyre » : shih, për një ndërgjyqës të papërfaqësuar nga një avokat : *Kerojärvi c. Finlande*, § 42 ; *Fretté c. France*, § 49, për një ndërgjyqës të përfaqësuar nga një avokat *Göç c. Turquie* [GC], § 57.

172. Një pjesëmarrje e rregullt e ndërgjyqësit në proces kërkon që gjykata t'i bëjë të ditur kryesisht, dokumentet në dispozicion të gjykatësit. Pak rëndësi ka fakti se ndërgjyqësi nuk është ankuar për jo-zbulim të dokumenteve ose se ai ka marrë vet iniciativën për të pasur akses në to (*Kerojärvi c. Finlande*, § 42). Thjesht mundësia e ndërgjyqësit për të parë dosjen në sekretari dhe për të marrë një kopje të saj nuk është në vetevete një garanci e mjaftueshme (*Göç c. Turquie* [GC], § 57).

173. Detyrimi i autoriteteve administrative : ndërgjyqësi duhet të ketë akses në dokumentet e nevojshme që mbahen nga autoritetet administrative, në rast nevojë, pas një procedure që lejon të marrësh informacion për dokumentet (*McGinley et Egan c. Royaume-Uni*, §§ 86 et 90). Nëse Shteti i paditur, pa një arsye bindëse, ka penguar kërkuar të kenë akses në dokumentet që zotëron, të cilat do t'i kishin ndihmuar të mbronin çështjen e tyre, ose ka mohuar, duke gënjyer, ekzistencën e këtyre dokumenteve, kjo do të konsiderohej si një privim nga një proces i rregullt, në kundërshtim me nenin 6 § 1 (*ibidem*).

174. Një vlerësim global : Për të ditur nëse një procedurë është e rregullt vlerësimi duhet bërë në bazë të shqyrtimit të zhvillimit të procedurës në tërësinë e vet (*Ankerl c. Suisse*, § 38 ; *Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano c. Italie* [GC], § 197).

175. Për rrjedhojë, një parregullsi në proces, në disa kushte, mund të korrigjohet në një stad të mëtejshëm të vetë procesit (*Helle c. Finlande*, § 54) ose, nga një gjykatë më e lartë (*Schuler-Zraggen c. Suisse*, § 52 ; dhe, a contrario, *Albert et Le Compte c. Belgique*, § 36 ; *Feldbrugge c. Pays-Bas*, §§ 45-46).

176. Sidoqoftë, nëse mangësia vihet re në gjykatën e shkallës së fundit - për shembull për shkak të pamundësisë për t'iu përgjigjur përfundimeve të depozituara para kësaj gjykate - ka shkelje të dispozitës për proces të rregullt (*Ruiz-Mateos c. Espagne*, §§ 65-67).

177. Një mangësi procedurale mund të korrigjohet vetëm nëse vendimi i ankimuar i nënshtrohet kontrollit të një organi gjyqësor të pavarur, të pajisur me juridksion të plotë i cili jep vetë garancitë e kërkuara nga neni 6 § 1. Në këtë rast rëndësi ka shtrirja e kontrollit që është kompetencë e organit gjyqësor të rekursit, e cila shqyrtohet në dritën e rrethanave të rastit (*Obermeier c. Autriche*, § 70)⁹.

178. Vendimet paraprake që nuk marrin garancitë e procesit të rregullt : në një rast të tillë, nuk ka asnjë problem nëse ndërgjyqësi ka pasur mundësinë e një rekursi para një organi gjyqësor të

9. Shih gjithashtu « kontrolli me juridksion të plotë ».

pavarur, të pajisur me juridiksion të plotë që ofron vetë garancitë e kërkuara nga neni 6 § 1 (*Oerlemans c. Pays-Bas*, §§ 53-58 ; *British-American Tobacco Company Ltd c. Pays-Bas*, § 78). Rëndësi ka ekzistenca e një rekursi të tillë që paraqet garancitë e mjaftueshme (*Air Canada c. Royaume-Uni*, § 62).

179. Para gjykatave të rekursit : neni 6 §1 nuk i detyron Shtetet kontraktuese të krijojnë gjykata të apelit ose të kasacionit, por nëse gjykata të tilla ekzistojnë, Shteti duhet të kujdeset që ndërgjyqësit të gëzojnë garancitë themelore të nenit 6 § 1 (*Andrejeva c. Lettonie* [GC], § 97). Sidoqoftë, mënyra se si neni 6 § 1 zbatohet aty, varet nga veçoritë e procedurës në fjalë dhe duhet marrë parasysh gjithë procedura e ndjekur në nivelin kombëtar, si dhe roli që luan aty gjykata e apelit (*Helmers c. Suède*, § 31) ose e kasacionit (*K.D.B. c. Pays-Bas*, § 41 ; *Levages Prestations Services c. France*, §§ 44-45;).

180. Duke marrë parasysh specifikën e rolit të luajtur nga Gjykata e kasacionit, meqë kontrolli i saj kufizohet në respekt të së drejtës, mund të pranohet një formalizëm më i madh (*ibidem*, § 48). Detyrimi për t'u përfaqësuar nga një avokat i specializuar në vetvete nuk bie ndesh me nenin 6 (*G.L. et S.L. c. France* (déc.) ; *Tabar c. Pologne*, § 42).

181. Kufizimet : si rregull i përgjithshëm, vlerësimi i fakteve është kompetencë e gjykatave kombëtare : Gjykata nuk mund të zëvendësojë vlerësimin e fakteve të gjykatave kombëtare me vlerësimin e vet (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 31)¹⁰. Përveç kësaj, ndërgjyqësit kanë të drejtën të paraqesin vërejtjet që i konsiderojnë të rëndësishme për çështjen, por neni 6 § 1 nuk u garanton një zgjidhje të favorshme (*Andronicou et Constantinou c. Chypre*, § 201).

182. Teoria e dukjes : Gjykata ka nënvizuar rëndësinë e dukjes në fushën e administrimit të drejtësisë ; duhet bërë kujdes që rregullsia e procesit të jetë e dukshme. Megjithatë Gjykata ka saktësuar se optika e të interesuarve nuk luan në vetvete një rol përcaktues ; përveç kësaj duhet që shqetësimet e ndërgjyqësit për sa i përket natyrës së rregullt të procesit, të mund të konsiderohen si objektivist të justifikuar (*Kraska c. Suisse*, § 32). Pra, duhet shqyrtuar mënyra se si gjykata e ka trajtuar çështjen.

183. Në çështje të tjera, para gjykatave të larta, Gjykata ka nënvizuar se ndjeshmëria e lartë e publikut për garancitë e një drejtësie të mirë justifikon rëndësinë në rritje që i jepet dukjes (*Kress c. France* [GC], § 82 ; *Martinie c. France* [GC], § 53 ; *Mentchinskaïa c. Russie*, § 32). Gjykata i ka dhënë rëndësi dukjes (aparencës), në këtë çështje (shih gjithashtu *Vermeulen c. Belgique*, § 34 ; *Lobo Machado c. Portugal*, § 32).

184. Praktika gjyqësore : me qëllim që të bëhet një shqyrtim më në përputhje me rendin juridik të brendshëm, Gjykata i ka dhënë gjithmonë një rëndësi të caktuar praktikës gjyqësore për të shqyrtuar pajtueshmërinë e të drejtës së brendshme me nenin 6 § 1 (*Kerojärvi c. Finlande*, § 42 ; *Gorou c. Grèce (n° 2)* [GC], § 32). Në fakt, nuk duhen anashkaluar të dhënat e çështjes në tërësinë e vet, si ato faktuale ashtu edhe juridike, në momentin kur përcaktohet nëse kërkuesit kanë gëzuar një proces të rregullt (*Stankiewicz c. Pologne*, § 70).

185. Autoritetet e shtetit nuk mund t'i shmangen një kontrolli gjyqësor efektiv për arsye sigurie ose terrorizmi : ekzistojnë në fakt teknika që mundësojnë pajtimin e shqetësimeve të justifikuar për siguri me të drejtat procedurale të ndërgjyqësve (*Dağtekin et autres c. Turquie*, § 34).

186. Një parim i pavarur nga rezultati i procedurës : garancitë procedurale të nenit 6 § 1 zbatohen për të gjithë ndërgjyqësit dhe jo vetëm për ata që nuk do ta kishin fituar gjyqin në gjykatat kombëtare (*Philis c. Grèce (n° 2)*, § 45).

Shembuj

187. Jurisprudenca ka trajtuar shumë situata, të zhvilluara më poshtë.

10. Shih pjesën « Shkalla e katërt ».

188. Vërejtjet e gjykatës parashtruar gjykatës së rekursit të cilat synojnë hapur të kenë ndikim mbi të : duhet që palët të mund t'i komentojnë ato, pavarësisht nga ndikimi real mbi gjyqtarin, edhe kur këto vërejtje nuk do të paraqesnin asnjë fakt ose argument që nuk figuron tashmë në vendimin e kontestuar, sipas mendimit të gjykatës së rekursit (*Nideröst-Huber c. Suisse*, §§ 26-32) ose mendimit të Qeverisë së paditur para Gjykatës së Strasburgut (*APEH Üldözötteinek Szövetsége et autres c. Hongrie*, § 42).

189. Vendimet paraprake : kur ekziston një mekanizëm paraprak i referimit të çështjes (Gjykatës së Drejtësisë së BE), refuzimi i një gjyqtari të brendshëm për t'ia referuar çështjen një gjykate tjetër, në disa rrethana, mund të përbëjë një problem në këndvështrimin e procesit të rregullt (*Ullens de Schooten et Rezabek c. Belgique*, §§ 57-67 dhe referencat e cituara). E njëjta gjë vlen për rastet e refuzimit arbitrar :

- një refuzim ndërkohë që normat e zbatueshme nuk parashikojnë përjashtim ndaj parimit për një transferim të tillë ose një modifikim të tij ;
- një refuzim që bazohet në arsye të tjera nga ato të parashikuara nga normat e zbatueshme ;
- ose edhe një refuzim që nuk është i justifikuar si duhet nga pikëpamja e këtyre normave.

190. Pra, nga neni 6 § 1 nuk rezulton një e drejtë absolute që një çështje të transferohet për gjykim paraprak para Gjykatës së Bashkimit Evropian (*Dotta c. Italie* (déc.)). Gjykata, duke zbatuar jurisprudencën e lartcitur, shqyrton nëse refuzimi është arbitrar (*Canela Santiago c. Espagne* (déc.)).

191. Ndryshimi i jurisprudencës kombëtare : kërkesat për siguri ligjore dhe të mbrojtjes së besimit legjitim të ndërgjyqësve nuk i njej ndonjë të drejtë një jurisprudence konstante (*Unédic c. France*, § 74). Evoluimi i jurisprudencës në vetvete nuk është në kundërshtim me administrimin e mirë të drejtësisë, sepse mungesa e një qasjeje dinamike dhe evolutive do të pengonte çdo ndryshim apo përmirësim (*Atanasovski c. l'ex-République yougoslave de Macédoine*, § 38). Në këtë vendim, Gjykata ka çmuar se kur ekziston një jurisprudence e qëndrueshme (« *well-established jurisprudence* ») për çështjen në fjalë, gjykata e lartë ka detyrimin të japë arsye substanciale për të shpjeguar pse duhet ndryshuar jurisprudenca, ndryshe shkel të drejtat e ndërgjyqësit për të pasur një vendim të arsyetuar si duhet. Ndodh që një ndryshim i jurisprudencës së brendshme në një procedurë civile të papërfunduar sjell si pasojë një shkelje të Konventës (*Petko Petkov c. Bulgarie*, §§ 32-34).

192. Për sa i përket divergjencave të jurisprudencës, Gjykata ka nënvizuar rëndësinë e ngritjes së mekanizmave që mund të sigurojnë koherencën e praktikës brenda gjykatave dhe uniformizimin e jurisprudencës (*Frimu et autres c. Roumanie* (déc.), §§ 43-44). Sidoqoftë, përpunimi i një jurisprudence konsensuale është një proces që shtrihet në kohë : faza divergjencash të jurisprudencës mund të tolerohen pa u vënë në dyshim siguria ligjore (*Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turquie* [GC], § 83 ; *Albu et autres c. Roumanie*, §§ 36 et 40-43)¹¹.

193. Ndërhyrja e një ligji gjatë një çështjeje në të cilën Shtetit është palë : Gjykata shqetësohet veçanërisht për rreziqet që lidhen me përdorimin e një ligji me fuqi prapavepruese i cili ndikon në zgjidhjen gjyqësore të një çështjeje ku shteti është palë, veçanërisht kur ky i fundit ndikon që çështja të mos fitohet. Duhet shqyrtuar nga afër arsyet që janë parashtruar për të justifikuar masa të tilla (*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society et Yorkshire Building Society c. Royaume-Uni*, § 112). Në parim pushtetit legjislativ nuk i ndalohe të rregullojë në fushën civile, me anë të dispozitave të reja me efekt prapaveprues, të drejta që burojnë nga ligjet në fuqi. Sidoqoftë, neni 6 nuk pajtohet me ndërhyrjen e pushtetit legjislativ në administrimin e drejtësisë me qëllim që të ndikojë në përfundimin gjyqësor të një procesi në zhvillim e sipër ku autoritetet publike janë palë – me përjashtim kur ka « arsye bindëse me interes të përgjithshëm » (*Zielinski et Pradal et Gonzalez et autres c. France* [GC], § 57; *Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 126).

11. Shih gjithashtu pjesën Shkalla e katërt».

Gjykata ka vendosur për shembull për shkelje që kanë të bëjnë :

- me ndërhyrjen e ligjvënësit në një moment kur procesi ku shteti ishte palë nuk përfundonte qysh prej nëntë vjetësh, ndërkohë që kërkuesit kishin një vendim të formës së prerë dhe të detyrueshëm kundër shtetit, me qëllim që ta orientonte në favor të Shtetit rezultatin imediat të procesit (*Raffineries grecques Stran et Stratis Andreadis c. Grèce*, §§ 49-50) ;
- me një ligj që ndërhyr në mënyrë vendimtare për të orientuar në favor të shtetit përfundimin imediat të procesit (*Zielinski et Pradal et Gonzalez et autres c. France* [GC], § 59) ;
- me miratimin e një ligji në një moment kyç të procedurës para Gjykatës së kasacionit, ligj që rregulloi në të vërtetë themelin e çështjes dhe e bëri të padobishme vazhdimin e saj (*Papageorgiou c. Grèce*) ;
- me një vendim të gjykatës së lartë që bazohet qoftë edhe si alternativë, mbi një ligj të miratuar gjatë procesit i cili ka ndikuar në zgjidhjen e çështjes (*Anagnostopoulos et autres c. Grèce*, §§ 20-21).

Sidoqoftë, neni 6 § 1 nuk shkon deri aty sa të pengojë çdo ndërhyrje të autoriteteve publike në një proces gjyqësor ku ata janë palë. Në çështje të tjera, Gjykata ka pranuar se vërejtjet e përmendura nga shteti i paditur lejonin të dukej qartë interesi i përgjithshëm bindës dhe i duhur për të justifikuar efektin prapaveprues të ligjit (*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society et Yorkshire Building Society c. Royaume-Uni*, § 112 ; *Forrer-Niedenthal c. Allemagne*, § 64 ; *OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X et Blanche de Castille et autres c. France*, §§ 71-72 ; *EEG-Slachthuis Verbist Izegem c. Belgique* (déc.)).

194. Kjo jurisprudencë shtrihet gjithashtu në çështje në të cilat Shteti nuk është palë, por e shtrëmbëron në mënyrë jo të drejtë procesin në cilësinë e tij si ligjvënës (*Ducret c. France*, §§ 33-42).

195. Tipa të tjerë të ndërhyrjes legislative:

- Ligjet mund të ndërhyjnë para nisjes së një çështjeje (*Organisation nationale des syndicats d'infirmiers libéraux (ONSIL) c. France* (déc.)), ose pas përfundimit të procesit (*Preda et Dardari c. Italie* (déc.)), çka nuk ngre probleme në këndvështrimin e nenit 6.
- Miratimi i tekseve me prirje të përgjithshme mund të jetë i pafavorshëm për ndërgjyqësin, edhe kur nuk synon proceset gjyqësore të pazgjidhura, pra, mund të shmangë parimin e sundimit të ligjit (*Gorraiz Lizarraga et autres c. Espagne*, § 72).
- Një ligj mund të shpallet në kundërshtim me Kushtetutën gjatë një çështjeje në vazhdim, edhe pse nuk e ka si qëllim (*Dolca et autres c. Roumanie* (déc.)).

196. Mungesa e informimit të ndërgjyqësit para një gjykate të lartë për vërejtjet e një « magjistrati të pavarur » (anëtarë të prokurorisë): *Vermeulen c. Belgique*, *Van Orshoven c. Belgique*, *K.D.B. c. Pays-Bas* ; prokuror i përgjithshëm : *Göç c. Turquie* [GC], *Lobo Machado c. Portugal* ; përfaqësues i Qeverisë: *Kress c. France* [GC], *Martinie c. France* [GC] dhe pamundësia për t'iu përgjigjur : shumë shtete të paditur kanë argumentuar se kjo kategori magjistratësh nuk ishte as palë në proces as aleat apo kundërshtar i cilidoqftë, por Gjykata ka deklaruar se duhet shqyrtuar roli që ky magjistrat ka luajtur realisht në proces dhe, veçanërisht, përmbajtja dhe ndikimet e përfundimeve të tij (*Vermeulen c. Belgique*, § 31 ; *Kress c. France* [GC], § 71 *in fine*).

197. Gjykata ka riafirmuar rëndësinë e një procesi me kontradiktoritet në rastet ku vërejtjet e një magjistrati të pavarur në një çështje civile nuk u ishin bërë të ditura më parë palëve dhe këtyre të fundit nuk u jepet asnjë mundësi për t'iu përgjigjur (*ibidem*, § 76 ; *Lobo Machado c. Portugal*, § 31 ; *Van Orshoven c. Belgique*, § 41 ; *Göç c. Turquie* [GC], §§ 55-56 ; *Immeubles Groupe Kosser c. France*, § 26 ; *Vermeulen c. Belgique*, § 33).

198. Pjesëmarrja madje edhe vetëm prania e këtyre magjistratëve në diskutim, qoftë kjo « aktive » ose « pasive » pasi kanë shprehur publikisht pikëpamjen e tyre mbi çështjen para diskutimit për marrjen vendimit, dënohet (*ibidem*, § 34 ; *Lobo Machado c. Portugal*, § 32 ; *Kress c. France*, § 87). Kjo jurisprudencë bazohet më së shumti në teorinë e dukjes¹² (*Martinie c. France* [GC], § 53).

199. Pra, është mirë të shqyrtohen kushtet në të cilat zhvillohet procesi, saktësisht mundësitë që u lihen palëve të përfitojnë nga kontradiktoriteti dhe nga barazia e armëve (krahasoni *Kress c. France* [GC], § 76, dhe *Göç c. Turquie* [GC], §§ 55-57). Bëhet fjalë për të dalluar midis pamundësisë së shkaktuar nga qëndrimi i një ndërgjyqësi, dhe pamundësisë së shkaktuar nga qëndrimi i autoriteteve ose nga rregullat e zbatueshme (*Fretté c. France*, §§ 49-51).

Për procedurën para Gjykatës së drejtësisë së Bashkësive evropiane/ të Bashkimit evropian: *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. c. Pays-Bas* (déc.).

200. Kufizime :

- Barazia e armëve nuk kërkon të zbatohet e drejta për të bërë të ditura, paraprakisht në seancë, përfundime që nuk i janë komunikuar palës tjetër në proces, as relatorit, as gjyqtarëve të trupit gjykues (*Kress c. France* [GC], § 73).
- Nuk mund të shkohet deri aty sa të njihet një e drejtë pa rëndësi reale as substancë : është rasti kur e drejta e përmendur në emër të Konventës nuk do të kishte pasur asnjë ndikim në rezultatin e çështjes, sepse zgjidhja juridike e dhënë nuk jepte shkas aspak për diskutim (*Stepinska c. France*, § 18).

3. Shkalla e katërt

a. Parimet të përgjithshme

201. Një kategori e veçantë e ankesave të paraqitura para Gjykatës quhen zakonisht ankesa « të shkallës së katërt ». Ky term – që nuk gjendet në tekstin e Konventës dhe që është futur nga jurisprudenca e organeve të Konventës (*Kemmache c. France (n° 3)*, § 44) – është disi paradoksal, sepse ai këmbëngul në atë çka Gjykata nuk është : ajo nuk është një gjykatë apeli, kasacioni ose rishikimi në raport me gjykatat e shteteve palë në Konventë, dhe ajo nuk mund të rishikojë çështjen në të njëjtën mënyrë që do ta bënte një gjykatë e lartë kombëtare. Çështjet e « shkallës së katërt » rrjedhin nga një keqkuptim i dyfishtë i vazhdueshëm.

202. Së pari, ka shpesh një konceptim të përgjithshëm të gabuar, nga ana e kërkuësve, për rolin e Gjykatës dhe natyrën e mekanizmit gjyqësor të krijuar nga Konventa. Në fakt, Gjykata nuk ka për detyrë të zevëndësojë gjykatat e brendshme ; kompetenca e saj kufizohet me kontrollin e respektimit, nga shtetet kontraktuese, të angazhimeve në fushën e të drejtave të njeriut të cilat ata i kanë marrë kur kanë aderuar në Konventë. Dhe për më tepër, duke mos pasur pushtet për të ndërhyrë drejtpërdrejt në rendet juridike të shteteve kontraktuese, Gjykata duhet të respektojë autonominë e këtyre rendeve juridike. Kjo do të thotë se ajo nuk është kompetente për të njohur gabime të faktit apo të së drejtës që pretendohen të jenë kryer nga një gjykatë e brendshme, vetëm nëse këto gabime mund të kenë cenuar të drejtat dhe liritë e mbrojtura nga Konventa. Ajo nuk mund të vlerësojë vetë elementet e faktit dhe të së drejtës që e kanë çuar një gjykatë kombëtare në miratimin e një vendimi në vend të një tjetri, ndryshe ajo do të ngrihej në rangun e një gjyqtari të shkallës së tretë ose të katërt dhe do të anashkalonte kufijtë e misionit të saj (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 28).

203. Së dyti, shpesh mund të ketë një keqkuptim sa i përket kuptimit të saktë të termit « rregullsi » në kuptimin e nenit 6 § 1 të Konventës. Në fakt, « rregullsia » që kërkon kjo dispozitë nuk është rregullsi « substanciale », nocion që është në kufi të së drejtës dhe etikës dhe që vetëm gjyqtari i

12. Shih më lart

themelit mund ta zbatojë. Neni 6 § 1 nuk garanton veçse rregullsinë « procedurale », që, në planin praktik, përkthehet në një proces me kontradiktoritet ku palët dëgjoen dhe vendosen në pozitë barazie përpara gjykatësit (*Star Cate Epilekta Gevmata et autres c. Grèce* (déc.)). Karakteri i rregullt i një procesi vlerësohet gjithnjë duke e menduar atë në tërësi, në mënyrë që një parregullsi e veçuar mund të mos mjaftojë për ta bërë të gjithë procedurën të parregullt (*Mirojubovs et autres c. Lettonie*, § 103).

204. Nga ana tjetër, Gjykata respekton diversitetin e sistemeve juridike që ekzistojnë në Evropë, dhe nuk është detyrë e saj t'i njësujë ato. Po kështu, Gjykata nuk ka për detyrë të vlerësojë se sa të përshtatshme janë zgjedhjet e politikave gjyqësore të bëra nga gjykatat e brendshme kur nuk bëhet fjalë për arbitraritet (*Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turquie* [GC], §§ 68, 89 et 94).

b. Kontrolli i kryer nga Gjykata dhe kufijtë e tij

205. Gjykata thekson gjithmonë se nuk i takon asaj përgjithësisht të njohë gabimet e faktit dhe të së drejtës që pretendohet se janë kryer nga një gjykatë kombëtare, me përjashtim kur ka një vlerësim të gabuar në mënyrë të padiskutueshme, i cili ka cenuar të drejtat dhe liritë e mbrojtura nga Konventa (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 28 ; *Perez c. France* [GC], § 82 ; në *Dulaurans c. France* (§ 38), Gjykata ka vendosur për shkelje të nenit 6 § 1 për « një gabim të qartë vlerësimi » ; *a contrario*, *Société anonyme d'habitations à loyers modérés Terre et Famille c. France* (déc.)).

206. Kjo do të thotë se Gjykata, përgjithësisht, nuk mund të kontestojë konstatimet dhe përfundimet që burojnë nga gjykatat kombëtare për sa i përket elementeve të mëposhtme :

- Vendosja e fakteve të rastit : Gjykata nuk mund të ngrejë dyshime mbi faktet e vendosura nga gjykatat vendase, me përjashtim të ndonjë rasti shumë të veçantë arbitrariteti flagrant dhe të dukshëm (*García Ruiz c. Espagne* [GC], §§ 28-29).
- Interpretimi dhe zbatimi i së drejtës së brendshme : interpretimi i së drejtës së brendshme në parim është i detyrueshëm për Gjykatën (*Perez c. France* [GC], § 82), roli i së cilës kufizohet vetëm me verifikimin e pajtueshmërisë të pasojave të një interpretimi të tillë me Konventën (*Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turquie* [GC], § 49). Sigurisht, në raste të veçanta, Gjykata mund të nxjerrë përfundimet e duhura për shkak se gjykatat e një shteti kontraktues e kanë interpretuar një ligj vendas në mënyrë të hapur arbitrare ose të gabuar (*Barać et autres c. Monténégro*, §§ 32-34 dhe referencat e cituara ; *Anđelković c. Serbie*, §§ 24-27 (mohim i drejtësisë) ; *Laskowska c. Pologne*, § 61) por ajo zakonisht e bën në fushën e dipozitave të tjera të Konventës dhe jo në atë të nenit 6 § 1 (*Kushoglu c. Bulgarie*, § 50 ; *Işyar c. Bulgarie*, § 48 ; *Fabris c. France* [GC], § 60).
- Pranueshmëria dhe vlerësimi i provave¹³ : garancitë e nenit 6 § 1 prekin vetëm administrimin e provave në planin procedural. Përkundrazi, pranueshmëria dhe vlerësimi i provave mbi themelin në përgjithësi janë kompetencë vetëm e gjykatave kombëtare, të cilat duhet të peshojnë elementet e mbledhura prej tyre (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 28 ; *Farange S.A. c. France* (déc.)).

207. Kështu, neni 6 § 1 nuk i lejon Gjykatës të vërë në pikëpyetje rregullsinë substanciale të rezultatit të një çështjeje civile, ku, më së shumti, njëra nga palët fiton dhe tjetra humb.

208. Kur një ankesë e shkallës së katërt formulohet në fushën e nenit 6 § 1, Gjykata e rrëzon kur konstaton se kërkuesi ka përfituar nga një proces me kontradiktoritet ; se ka mundur, në stade të ndryshme të tij, të parashtrijë argumentet dhe provat që ai i gjykonte të rëndësishme për mbrojtjen e rastit të vet ; se ka mundur në mënyrë efektive të kontestojë argumentet dhe provat e prodhuara nga pala kundërshtarë ; se të gjitha argumentet e tij objektivisht të rëndësishme për zgjidhjen e çështjes kanë qenë dëgjuar dhe shqyrtuar si duhet nga gjykata ; se vendimi i kontestuar është arsyetuar gjerësisht, nga pikëpamja e faktit dhe e së drejtës ; dhe se, për rrjedhojë, procesi i parë në tërësinë e vet ka qenë i rregullt (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 29). Shumica absolute e kërkesave të

13. Shih gjithashtu pjesën « Administrimi i provës ».

shkallës së katërt deklarohet e papranueshme *de plano* nga një gjyqtar i vetëm ose një koleg me tre gjyqtarë (nenet 27 dhe 28 të Konventës. A contrario, për shembull *Donadze c. Géorgie*, § 35.

c. Koherenca e jurisprudencës së brendshme

209. Neni 6§ 1 nuk i garanton, si i tillë, asnjë të drejtë një jurisprudencë të qëndrueshme. Në të vërtetë, evoluimi i jurisprudencës në kohë, në vetvete, nuk është në kundërshtim me një administrim të mirë të drejtësisë përderisa mungesa e një qasjeje dinamike dhe evolutive do të pengonte çdo ndryshim apo përmirësim (*Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turqie* [GC], § 58).

210. Në parim, nuk i takon Gjykatës të krahasojë vendimet e ndryshme të dhëna nga gjykatat, edhe në çështje që në shikim të parë duken të ngjashme apo analoge, sepse pavarësia e këtyre gjykatave përbën detyrim për të. Në fakt, divergjencat e mundshme të jurisprudencës natyrisht janë të qenësishme për çdo sistem gjyqësor që mbështetet në një tërësi gjykatash të themelit që kanë autoritet mbi territoret e tyre. Divergjenca të tilla mund të shfaqen gjithashtu në gjirin e të njëjtës gjykatë. Kjo në vetvete nuk mund të konsiderohet në kundërshtim me Konventën (*Santos Pinto c. Portugal*, § 41). Nga ana tjetër, nuk mund të flitet për « divergjenca » kur rrethanat e faktit në fjalë janë objektivist të ndryshme (*Uçar c. Turqie* (déc.))

211. Megjithatë mund të ketë raste ku divergjencat e jurisprudencës mund të çojnë në konstatimin e shkeljes së nenit 6 § 1. Në këtë drejtim, qasja e Gjykatës është e ndryshme sipas rastit kur bëhet fjalë për divergjenca brenda të njëjtit e të vetmit rend gjyqësor apo divergjenca midis dy rendeve gjyqësore plotësisht të pavarur nga njëri tjetri.

212. Në rastin e parë, bëhet fjalë për vendime divergjente të dhëna nga e njëjta dhe e vetmja gjykatë e lartë kombëtare, ose që burojnë nga shumë gjykata të cilat i përkasin të njëjtit rend gjyqësor dhe që vendosin në shkallë të fundit. Në raste të tilla ruajtja e vendimit ose vëndimeve kontradiktore ndonjëherë mund të krijojë një pasiguri ligjore që mund të ulë besimin e publikut në sistemin gjyqësor, ndërkohë që pikërisht ky besim përbën një nga komponentët themelorë të Shtetit të së drejtës. Gjykata e vlerëson ekzistencën e një pasigurie të tillë rast pas rasti sipas tre kryesore :

- nëse divergjencat e jurisprudencës janë të thella dhe të vazhdueshme,
- nëse legjislacioni i brendshëm parashikon mekanizma që lejojnë të fshihen inkoherencat, dhe
- nëse këto mekanizma janë zbatuar dhe cilat kanë qenë pasojat e zbatimit të tyre. Në fakt, Shtetet kontraktuese kanë detyrimin të organizojnë sistemin e tyre gjyqësor në mënyrë të tillë që të shmangin miratimin e vëndimeve divergjente dhe të mund të zgjidhin mosmarrëveshjet serioze me anë të mekanizmave proceduralë adekuatë (*Beian c. Roumanie (n° 1)*, §§ 37 et 39 ; *Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turqie* [GC], §§ 56-57 et 80).

Një kriter shtesë që merret parasysh nga Konventa është çështja nëse divergjenca e kontestuar është një rast i veçuar apo prek një numër të madh ndërgjyqësish (*Albu et autres c. Roumanie*, § 38).

213. Në rastin e dytë, bëhet fjalë për vendime divergjente të dhëna në shkallë të fundit brenda dy apo më shumë rendesh gjyqësorë të ndryshëm, të pajisur me gjykata të larta të pavarura që nuk varen nga një hierarki gjyqësore e përbashkët. Në këtë rast, neni 6 § 1 nuk shkon deri aty sa të kërkojë ngritjen e një mekanizmi kontrolli vertikal ose të një autoriteti rregullues të përbashkët (si një gjykatë konfliktesh). Në fakt, në një sistem gjyqësor të karakterizuar nga shumë rende gjyqësore dhe brenda të cilit bashkekzistojnë përveç kësaj edhe gjykata të larta që duhet të vendosin në të njëjtën kohë paralelisht, hartimi i një konsensusi jurisprudencial është një proces që mund të zgjasë në kohë : faza divergjencash të jurisprudencës mund të tolerohen atëherë pa qenë nevoja të vihet në dyshim siguria ligjore. Pra, dy gjykata, të pajisura secila me sferën e saj të kompetencës dhe që vendosin në çështje të ndryshme, mund fare mirë të zgjidhin në mënyrë divergjente por sidoqoftë

racionale dhe të motivuar të njëjtin rast juridik të ngritur në bazë të fakteve të ngjashme, pa e shkelur aspak nenin 6 § 1 (*Nejdet Şahin et Perihan Şahin c. Turquie* [GC], §§ 81-83 et 86).

4. Kontradiktoriteti

214. Parimi i kontradiktoritetit : nocioni i procesit të rregullt nënkupton të drejtën themelore për një proces kontradiktor.

215. Kërkesat që burojnë nga një proces kontradiktor në parim janë të njëjta në fushën civile dhe atë penale (*Werner c. Autriche*, § 66).

216. Qëllimi për një proces jo të kushtueshëm dhe të shpejtë nuk mund të justifikojë mosrespektimin e të drejtës themelore për një proces me kontradiktoritet (*Nideröst-Huber c. Suisse*, § 30).

217. Përmbajtja: e drejta për një proces kontradiktor nënkupton parimin e aftësisë për palët për të marrë dijeni për çdo dokument ose vërejtje të paraqitur gjyqtarit, dhe nga një magjistrat i pavarur, me qëllim që të ndikojë mbi vendimin e tij, dhe ta diskutojë atë (*Ruiz-Mateos c. Espagne*, § 63 ; *McMichael c. Royaume- Uni*, § 80 ; *Vermeulen c. Belgique*, § 33 ; *Lobo Machado c. Portugal*, § 31 ; *Kress c. France* [GC], § 74). Kjo kërkesë mund të vlejë gjithashtu para një Gjykate kushtetuese (*Milatová et autres c. République tchèque*, §§ 63-66 ; *Gaspari c. Slovénie*, § 53).

- Pak rëndësi ka efekti real te gjyqtarët (*Nideröst-Huber c. Suisse*, § 27 ; *Ziegler c. Suisse*, § 38).
- Parimi i kontradiktoritetit duhet të ushtrohet mundësisht në kushte të kënaqshme : ndërgjyqësi duhet të ketë mundësi të njihet me dokumentet në fjalë, t'i komentojë në mënyrë të përshtatshme dhe në një afat të mjaftueshëm për të hartuar argumentet e tij (*Krčmář et autres c. République tchèque*, § 42 ; *Immeubles Groupe Kosser c. France*, § 26) edhe nëse arrin vetëm një shtyrje seance (*Yvon c. France*, § 39).
- Palët kanë të drejtën të bëjnë të ditura elementet që janë të domosdoshme për suksesin e pretendimeve të tyre (*Clinique des Acacias et autres c. France*, § 37).
- Vetë gjyqtari duhet të respektojë parimin e kontradiktoritetit, për shembull, nëse deklaron rrëzimin e një rekursi në kasacion për arsye papranueshmërie të miratuar kryesisht (ex officio) (*ibidem*, § 38 ; krahasoni me *Andret et autres c. France* (déc), i papranueshëm : në këtë çështje, Gjykata e kasacionit i ka informuar palët se ishte parashikuar një ndryshim argumentash dhe kërkuesit mundën të kundërshtonin para se Gjykata e kasacionit të merrte vendimin)
- Vetëm palët në proces mund të gjykojnë nëse dokumenti i përcjellë në gjykatë, ose elementi i sjellë nga dëshmitarët, kërkon komente nga ana e tyre. Në fakt, siguria se mund të shprehesh mbi çdo dokument të dosjes (përfshi këtu ato të marra kryesisht : *K.S. c. Finlande*, § 22) justifikon besimin e ndërgjyqësve në funksionimin e drejtësisë (*Nideröst-Huber c. Suisse*, § 29 ; *Pellegrini c. Italie*, § 45).

218. Shembuj të anashkalimit të së drejtës për një proces kontradiktor, që lidhen me mosinformimin :

- në një proces për futjen e një fëmijë në një institucion, mbi raportet e shërbimeve sociale që përmbajnë informacion mbi fëmijën, përshkruajnë historikun e çështjes dhe formulojnë rekomandime, edhe pse në seancë u informuan prindërit për përmbajtjen e saktë të tyre (*McMichael c. Royaume- Uni*, § 80) ;
- mbi dokumente të paraqitura nga prokuroria që, pavarësisht nga cilësimi ose jo si « palë » në proces, mund të ndikojë në vendimin që do të jepet me shumë gjasa në dëm të të interesuarit, për shkak të autoritet që lidhet me funksionet e saj (*Ferreira Alves c. Portugal (n° 3)*, §§ 36-39) ;

- për një shënim të gjyqtarit të shkallës më të ulët të depozituar para gjyaktës së rekursit i cili synon të ndikojë mbi vendimin që do të jepet, edhe kur nuk ka fakt apo argument të ri (*ibidem*, § 41) ;
- mbi dokumente të marra drejtpërdrejt nga gjyqtarët të cilat përmbajnë mendime të arsyetuara mbi themelin e çështjes (*K.S. c. Finlande*, §§ 23-24).

219. Kufizim: E drejta për një proces kontradiktor nuk është absolute dhe shtrirja e saj mund të ndryshojë në varësi të specifikave të çështjes në fjalë (*Hudáková et autres c. Slovaquie*, §§ 26-27). Parimi i kontradiktoritetit nuk kërkon që secila palë t'i bëjë të ditur kundërshtarit dokumente që nuk i janë paraqitur gjyqtarit (*Yvon c. France*, § 38). Ai nuk kërkon as njoftimin e një memoje që nuk do të kishte asnjë ndikim mbi përfundimin e çështjes (*Asnar c. France (n° 2)*, § 26).

5. Barazia e armëve

220. Parimi i « barazisë së armëve » : ai përfaqëson një element për për të zgjeruar nocionin e procesit të rregullt. Kërkesa për barazi armësh, në kuptimin « ekuilibër i drejtë » midis palëve, vlen në parim si për fushën civile ashtu edhe atë penale (*Feldbrugge c. Pays-Bas*, § 44).

221. Pëmbajtja : të ruhet një « ekuilibër i drejtë » midis palëve. Barazia e armëve nënkupton detyrimin për t'i dhënë secilës palë një mundësi të arsyeshme për të paraqitur çështjen e saj- përfshi këtu provat - në kushte që nuk e vendosin në një situatë qartësisht të pafavorshme në krahasim me kundërshtarin e vet (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 33).

- Nuk mund të pranohet që një palë të paraqesë vërejtje pa dijeninë e palës tjetrës dhe pa i dhënë mundësi kësaj të fundit të përgjigjet. Vetëm ndërgjyqësit në proces i takon të vlerësojë nëse vërejtjet e marra nga tjetri meritojnë reagim (*APEH Üldözötteinek Szövetsége et autres c. Hongrie*, § 42).
- Përkundrazi, nëse asnjë nga palët në çështje nuk i ka bërë të ditura vërejtjet në dispozicion të gjykatës, kjo nuk përbën problem, në të vërtetë, për barazinë e armëve, por në mënyrë më të përgjithshme as për rregullsinë e procesit (*Nideröst-Huber c. Suisse*, §§ 23-24 ; *Clinique des Acacias et autres c. France*, §§ 36-37).

222. Shembuj të shkeljes së parimit të barazisë së armëve : ka pasur shkelje të barazisë së armëve, raste situatash qartësisht të pafavorshme midis palëve, si më poshtë :

- Akti i thirrjes së një pale nuk i është bërë i ditur palës tjetër, duke e penguar këtë të fundit të përgjigjet (*Beer c. Autriche*, § 19).
- Vetëm kundërshtari ka përfituar nga pezullimi i afatit procedural (*Platakou c. Grèce*, § 48 ; *Wynen et Centre hospitalier interrégional Edith-Cavell c. Belgique*, § 32).
- Vetëm një nga dy dëshmitarët e fakteve në proces ka pasur të drejtën për të deponuar (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, §§ 34-35).
- Kundërshtari ka pasur përfitime të mëdha nga aksesit për informacione të rëndësishme, ka pasur një pozicion kryesor në proces dhe ka ushtruar një ndikim të madh në vlerësimin e gjyqtarit (*Yvon c. France*, § 37).
- Kundërshtari ka qenë në një pozicion ose funksion që e ka favorizuar dhe gjykata nuk ka lejuar që ai të kundërshtohet seriozisht pasi e ka penguar palën tjetër të njihet me dokumentet ose të dëgjojë dëshmitarët (*De Haes et Gijssels c. Belgique*, §§ 54 et 58).
- Në një çështje administrative, arsyetimi i pozicionit të administratës ka qenë shumë i shkurtër dhe shumë i përgjithshëm për ta lejuar kërkuesin të paraqesë një kontestim të arsyetuar të këtij vlerësimi, dhe gjyqtarët e themelit nuk e kanë lejuar kërkuesin të parashtrijë argumentet e tij mbi rastin në fjalë (*Hentrich c. France*, § 56).
- Mungesa e një ndihme ligjore i ka privuar ndërgjyqësit të mbrojnë në mënyrë efikase çështjen e tyre para drejtësisë përballë një kundërshtari që ka mundësi financiare më të mëdha (*Steel et Morris c. Royaume-Uni*, § 72).

- Në vendimin *Martinie c. France* ([GC], § 50) Gjykata ka vendosur se ka një mungesë ekuilibri në dëm të ndërgjyqësit për shkak të vendit të prokurorit të përgjithshëm në procedurën para Gjykatës së llogarive, që, në ndryshim nga ndërgjyqësi, ishte i pranishëm në seancë, ishte i informuar paraprakisht për pikëpamjen e relatorit, e dëgjonte këtë të fundit në seancë, merrte pjesë plotësisht në debate dhe kishte mundësinë të shprehte me gojë pikëpamjen e tij pa u kundërshtuar nga ndërgjyqësi; dhe kjo mungesë ekuilibri theksohej nga fakti se seanca nuk ishte publike.
- Ndërhyrja e prokurorit ka qenë në përputhje me argumentet e kundërshtarit të kërkuarit (*Mentchinskaïa c. Russie*, §§ 35-39).

223. Përkundrazi, Gjykata ka çmuar në pajtueshmëri me nenin 6 § 1 se ka trajtim të ndryshëm në mënyrën se si kryhet dëgjimi i dëshmitarëve të palëve (deponim nën betim për njërin dhe jo për tjetrin) që, në praktikë, nuk ka ndikuar në rezultatin e procesit (*Ankerl c. Suisse*, § 38).

224. Rasti specifik i palës së dëmtuar : Gjykata ka dalluar sistemin e ankesës së palës së dëmtuar nga veprimi i prokurorit të përgjithshëm, që përfaqëson pushtetin publik të ngarkuar me mbrojtjen e interesit të përgjithshëm (*Guigue et SGEN-CFDT c. France* (déc.)). Nga kjo rrjedh se të parashikosh kushte të ndryshme për formën dhe afatet e një apelimi (një afat më të shkurtër për palën private) nuk është në kundërshtim me « barazinë e armëve », përderisa kjo rrugë e rekursit mund të ushtrohet në mënyrë efektive (shih specifikën e sistemit në fjalë).

225. Gjykata e ka gjykuar të pajtueshme me parimin e barazisë së armëve një dispozitë që kufizon mundësitë e rekursit të palës së dëmtuar, pa kufizuar mundësitë e rekursit të prokurorisë- sepse ajo ka bërë dallimin midis rolit dhe objektivit të tyre përkatës (*Berger c. France*, § 38).

226. Sa i përket rasteve që vënë përballë prokurorinë me një individ, prokuroria mund të gëzojë një situatë të privilegjuar të justifikur nga mbrojtja e rendit publik. Sidoqoftë, individi nuk mund të vendoset në një situatë padrejtësisht të pafavorshme në krahasim me atë të prokurorisë (*Stankiewicz c. Pologne*, § 68).

6. Administrimi i provave

227. Parime të përgjithshme¹⁴ : Konventa nuk rregullon sistemin e provave si të tillë (*Mantovanelli c. France*, § 34). Pranueshmëria e provave dhe vlerësimi i tyre në parim janë kompetencë e së drejtës së brendshme dhe gjykatave kombëtare (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 28). Kjo vlen edhe për fuqinë provuese dhe barrën e provës (*Tiemann c. France et Allemagne* (déc.)). Është gjithashtu detyrë e gjyqtarit vendas të gjykojë për dobinë e dhënies së provës (*Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano c. Italie* [GC], § 198).

Sidoqoftë, në pajtueshmëri me Konventën, natyra e rregullt e procesit vlerësohet duke parë procesin në tërësinë e tij dhe veçanërisht mënyrën se si mblidhen provat (*Elsholz c. Allemagne* [GC], § 66). Pra duhet të sigurohemi se mjetet e provës janë paraqitur në mënyrë të tillë që garantojnë një proces të rregullt (*Blücher c. République tchèque*, § 65).

Gjyqtari i brendshëm duhet të bëjë një shqyrtim efektiv të provave të dhëna nga palët (*Van de Hurk c. Pays-Bas*, § 59).

a. Dëshmitë

228. Neni 6 § 1 nuk garanton qartazi të drejtën për të thirrur dëshmitarë dhe pranueshmëria e dëshmitëve në parim është kompetencë e së drejtës së brendshme. Sidoqoftë, procedura e parashikuar në tërësinë e vet, përfshi edhe mënyrën se si pranohen dëshmitarët, duhet të jetë e rregullt në kuptimin e nenit 6 § 1 (*Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 31).

14. shih gjithashtu pjesën « shkalla e katërt ».

- Kundërshtimi i gjyqtarit për thirrur një dëshmitar duhet të motivohet si duhet dhe të mos jetë arbitrar : pra ai nuk duhet të kufizojë në mënyrë të çproporcionuar aftësinë e ndërgjyqësit për të paraqitur argumentet e tij në mbështetje të rastit të vet (*Wierzbicki c. Pologne*, § 45).
- Një trajtim i ndryshëm në dëgjimin e dëshmitarëve mund të jetë me natyrë të tillë që shkel parimin e « barazisë së armëve » (*Ankerl c. Suisse*, § 38, ku Gjykata ka vendosur për mungesë të një situatë qartazi të pafavorshme në lidhje me kundërshtarin ; krahasoni me *Dombo Beheer B.V. c. Pays-Bas*, § 35, ku vetëm njëri nga të dy pjesëmarrësit në ngjarjet në konflikt kishte qenë i autorizuar të deklaronte para gjyqtarëve (shkelje)).

b. Ekspertizat

229. Kundërshtimi i një ekspertize :

- Kundërshtimi për të urdhëruar një ekspertizë në vetvete nuk është i parregullt ; është mirë që ai të shqyrtohet duke marrë parasysh procesin në tërësinë e tij (*H. c. France*, §§ 61 et 70). Arsyetimi i kundërshtimit duhet të jetë racional.
- Kundërshtimi i ekspertizës psikologjike në një çështje vizitash ose kujdestarie (të fëmijës) duhet shqyrtuar gjithashtu duke marrë parasysh rrethanat e veçanta të çështjes (*Elsholz c. Allemagne* [GC], § 66, et *mutatis mutandis Sommerfeld c. Allemagne* [GC], § 71).
- Në një rast udhëtimi (jashtë shtetit) të fëmijës (*Tiemann c. France et Allemagne* (déc.)), Gjykata ka shqyrtuar nëse gjykata e apelit e kishte arsyetuar si duhet rrëzimin e kërkesës së një prindi për të urdhëruar një raport të dytë ekspertize, me qëllim që të verifikohet nëse ky refuzim ishte i arsyeshëm.

230. Caktimi i një eksperti : respektimi i kontradiktoritetit, ashtu si i garancive të tjera të procesit të sanksionuara në nenin 6 § 1, ka të bëjë me procesin para një gjykate ; pra nuk ka një parim të përgjithshëm dhe abstrakt sipas të cilit, kur një ekspert është caktuar nga një gjykatë, palët duhet të kenë në të gjitha rastet mundësinë për të qenë të pranishme në intervistat e drejtuara nga eksperti ose për të marrë njoftim mbi dokumentet që ai ka marrë parasysh.

231. Thelbësore është që palët mund të marrin pjesë në mënyrë të përshtatshme në proces (*Mantovanelli c. France*, § 33).

232. Por mungesa e asnjësisë së ekspertit, lidhur me vendin dhe rolin e tij në proces, mund të çekuilibrojë situatën procedurale të një pale në dëm të palës tjetër duke shkelur parimin e barazisë së armëve (*Sara Lind Eggertsdóttir c. Islande*, § 53) ; po kështu eksperti mund të zëjë një vend kryesor në procedurë dhe të ushtrojë një ndikim të madh në vlerësimin e gjyqtarit (*Yvon c. France*, § 37).

233. Një ekspertizë mjekësore që lidhet me fushën teknike, e cila s'mund të njihet nga gjyqtarët, mund të ndikojë në mënyrë mbizotëruese në vlerësimin e fakteve nga ana e tyre dhe përbën një element prove thelbësor : pra, ai duhet komentuar me efikasitet nga palët (*Mantovanelli c. France*, § 36 ; *Storck c. Allemagne*, § 135).

- Në çështjen *Mantovanelli c. France*, pamundësia për të komentuar me efikasitet përfundimet e raportit të ekspertit, që ishte elementi kryesor i provës, përbën shkelje të nenit 6 § 1 ;
- Në çështjen *Augusto c. France*, mungesa e deklarimit të mendimit të mjekut të kualifikuar mbi tërësinë e rrethanave mjekësore për dhënien e një shërbimi social, që mund të kishte një ndikim vendimtar mbi vendimin, përbën shkelje të nenit 6 § 1, edhe pse ky mendim nuk përbën detyrim ligjor për gjyqtarin
- 234. Mbi të drejtat e palëve kundrejt ekspertit : krahaso *Feldbrugge c. Pays-Bas*, § 44 (konstatim shkeljeje) me *Olsson c. Suède (n° 1)*, §§ 89-91 (konstatim jo shkeljeje. Mbi detyrimin për të bërë të ditur një ekspertizë të pafavorshme, shih *L. c. Royaume-Uni* (déc.).

7. Arsyetimet e vendimeve gjyqësore

235. Garancitë e nënkuptuara nga neni 6 § 1 përmbajnë detyrimin për të arsyetuar vendimet gjyqësore (*H. c. Beljique*, § 53). Një vendim i arsyetuar lejon t'u tregohet palëve se rasti i tyre është dëgjuar realisht.

236. Edhe pse një gjykatë e brendshme ka një hapësirë të caktuar vlerësimi në përzgjedhjen e argumenteve dhe pranimin e provave, ajo duhet të justifikojë aktivitetet e saj duke saktësuar arsyetimin e vendimeve (*Suominen c. Finlande*, § 36).

237. Është i arsyetuar në mënyrë të vlefshme një vendim i cili u lejon palëve të përdorin realisht të drejtën e tyre për apelim (*Hirvisaari c. Finlande*, § 30 *in fine*).

238. Nëse neni 6 § 1 i detyron gjykatat të arsyetojnë vendimet e tyre, kjo nuk do të thotë se ai kërkon një përgjigje të detajuar për çdo argument (*Van de Hurk c. Pays-Bas*, § 61 ; *García Ruiz c. Espagne* [GC], § 26 ; *Jahnke et Lenoble c. France* (déc.) ; *Perez c. France* [GC], § 81).

239. Shtrirja e detyrimit të arsyetimit mund të ndryshojë sipas natyrës së vendimit (*Ruiz Torija c. Espagne*, § 29 ; *Hiro Balani c. Espagne*, § 27) dhe duhet të analizohet në dritën e rrethanave të rastit : veçanërisht duhet mbajtur parasysh larmia e mjeteve që një ndërgjyqës mund të ngrejë para drejtësisë dhe ndryshimet në shtetet kontraktuese sa i përket dispozitave ligjore, zakoneve, konceptimeve doktrimore, paraqitjes dhe hartimit të vendimeve (*Ruiz Torija c. Espagne*, § 29 ; *Hiro Balani c. Espagne*, § 27).

240. Gjithsesi, kur një mjet (argument) i ngritur nga një palë është vendimtar për rezultatin e procesit, ai kërkon një përgjigje specifike dhe të qartë (*Ruiz Torija c. Espagne*, § 30 ; *Hiro Balani c. Espagne*, § 28).

241. Kështu, duhen shqyrtuar :

- argumentet kryesore të kërkuarit (*Buzescu c. Roumanie*, § 67 ; *Donadze c. Géorgie*, § 35) ;
- mjetet që lidhen me të drejtat dhe liritë e garantuara nga Konventa ose Protokollet e saj : gjykatat kombëtare duhet t'i shqyrtojnë ato me rigozitet dhe kujdes të veçantë (*Wagner et J.M.W.L. c. Luxembourg*, § 96).

242. Neni 6 § 1 nuk këkon që të arsyetohet me detaje një vendim përmes të cilit një gjykatë apeli që bazohet në një dispozitë ligjore specifike, e rrëzon një ankesë si ankesë pa ndonjë mundësi suksesi, pa ndonjë saktësim tjetër (*Burg et autres c. France* (déc.) ; *Gorou c. Grèce (n°2)* [GC], § 41).

243. Po kështu, kur një autorizim për të apeluar është i domosdoshëm që një gjykatë e lartë të njohë ankesat dhe të japë më në fund një vendim, neni 6 § 1 nuk kërkon që kundërshtimi për ta dhënë këtë autorizim të jetë detyrimisht i shoqëruar me një arsyetim të detajuar (*Kukkonen c. Finlande (n° 2)*, § 24 ; *Bufferne c. France* (déc.))

244. Nga ana tjetër, duke hedhur poshtë ankesën, gjykata e apelit, në parim, thjesht mund të miratojë arsyetimet e vendimit të gjykatës më të ulët (*García Ruiz c. Espagne* [GC], § 26 ; shih *a contrario Tatichvili c. Russie*, § 62). Sidoqoftë, nocioni i procesit të rregullt kërkon që një gjykatë e brendshme e cila e ka arsyetuar vetëm shkurtimisht vendimin e saj - qoftë duke përfshirë arsyetimet e dhëna nga gjykata më e ulët ose ndryshe – të shqyrtojë realisht çështjet kryesore që i janë parashtruar dhe të mos kënaqet thjesht me konfirmimin e përfundimeve të një gjykate më të ulët (*Helle c. Finlande*, § 60). Kjo kërkesë bëhet edhe më e rëndësishme kur njëra palë nuk ka mundur të paraqesë me gojë rastin e saj në procesin e brendshëm (*ibidem*).

B. Publiciteti

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohej (...) publikisht (...) nga një gjykatë (...) që do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile (...).Vendimi duhet të jepet publikisht, por prania në sallën e gjykatës mund t'i ndalohej shtypit dhe publikut gjatë tërë procesit ose gjatë një pjese të tij në interes të moralit, të rendit publik ose sigurisë kombëtare në një shoqëri demokratike, kur kjo kërkohet nga interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces ose në shkallën që çmohet tepër e nevojshme nga gjykata, kur në rrethana të veçanta publiciteti do të dëmtonte interesat e drejtësisë ».

1. Seanca

245. Parime themelore : ndërgjyqësi, në parim ka të drejtën për një seancë publike, kur nuk zbatohet asnjë nga përjashtimet e mundshme të parashikuara në fazën e dytë të nenit 6 § 1 (shih më sipër, dhe saktësimet e mëposhtme). Në fakt, seanca publike mundëson mbrojtjen e ndërgjyqësve kundër një drejtësie të fshehtë që i shmanget kontrollit të publikut. Përmes transparencës që i jep administrimit të drejtësisë, publiciteti ndihmon të realizohet qëllimi i nenit 6 § 1 : procesi i rregullt (*Diennet c. France*, § 33 ; *Martinie c. France* [GC], § 39).

246. Për të përcaktuar nëse një proces i përgjigjet kërkesës për publicitet, duhet parë procesi në tërësinë e tij (*Axen c. Allemagne*, § 28).

247. Në një procedurë që zhvillohet para një gjykate, e drejta e secilit që çështja e tij « të dëgjohej publikisht » në kuptimin e nenit 6 § 1, nënkupton të drejtën për një « seancë » (*Fredin c. Suède (n° 2)*, §§ 21-22 ; *Allan Jacobsson c. Suède (n° 2)*, § 46 ; *Göç c. Turquie* [GC], § 47), me përjashtim të rrethanave të jashtëzakonshme që e justifikojnë mosmbajtjen e saj (*Hesse-Anger et Anger c. Allemagne* (déc.)).

248. Natyra e veçantë e rrethanave që mund të justifikojnë mosmbajtjen e një seance publike ka të bëjë kryesisht me natyrën e çështjeve të parashtruara në gjykatën e brendshme kompetente, dhe jo me frekuencën e situatës (*Miller c. Suède*, § 29 ; *Martinie c. France* [GC], § 41).

249. Mungesa e seancës para një gjykate të shkallës së dytë ose të tretë mund të justifikohet me karakteristikat e procedurës në fjalë, nëse një seancë është mbajtur në shkallë të parë (*Helmerts c. Suède*, § 36, et, *a contrario*, §§ 38-39). Kështu, procedurat që autorizojnë apelimin dhe procedurat që kanë të bëjnë vetëm me pikat e së drejtës dhe jo me faktin, mund t'i përgjigjen kërkesave të nenit 6 § 1 edhe pse apeluesi nuk ka pasur mundësinë të dëgjohej personalisht nga gjykata e apelit ose e kasacionit (*Miller c. Suède*, § 30).

250. Së fundi, me përjashtim të rrethanave të jashtëzakonshme që justifikojnë mosmbajtjen e një seance, e drejta e gjithsecilit që çështja e tij të dëgjohej publikisht në kuptimin e nenit 6 § 1 nënkupton të drejtën për një mbajtjen e një seance para të paktën një gjykate (*Fischer c. Autriche*, § 44 ; *Salomonsson c. Suède*, § 36).

251. Një proces civil në themel i cili zhvillohet me dyer të mbyllura sipas një rregulleje të përgjithshme dhe absolute, pa i dhënë mundësi ndërgjyqësit të kërkojë një seancë publike në saje të veçorive të çështjes së tij, në parim nuk është në pajtueshmëri me nenin 6 § 1 : me përjashtim të rrethanave plotësisht të jashtëzakonshme, ndërgjyqësi duhet të paktën të ketë mundësi të kërkojë mbajtjen e debateve publike – meqë seanca e mbyllur mund të jetë në dëm të tij, nisur nga rrethanat e çështjes dhe për arsye të rëndësishme (*Martinie c. France* [GC], § 42).

252. Së fundi, mungesa e seancës publike në stadin përcaktues të procesit mund të kompensohet ose jo në mënyrë të mjaftueshme në stadin e mëtejshëm të procesit (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, §§ 60-61 ; *Malhous c. République tchèque* [GC], § 62).

253. Zbatimet specifike :

- Një seancë mund të mos kërkohet kur nuk është bërë e domosdoshme për çështje besueshmërie ose faktesh të kontestuara, dhe kur gjykatat mund ta zgjidhin çështjen në bazë të dosjes në mënyrë të drejtë dhe të arsyeshme (*Döry c. Suède*, § 37 ; *Saccoccia c. Autriche*, § 73).
- Gjykatata ka pranuar gjithashtu se mosmbajtja e një seance mund të justifikohet në raste që ngrenë çështje thjesht juridike dhe me karakter të kufizuar (*Allan Jacobsson c. Suède (n° 2)*, § 49 ; *Valová, Slezák et Slezák c. Slovaquie*, §§ 65-68) ose çështje të së drejtës pa ndërlikime të veçanta (*Varela Assalino c. Portugal* (déc.) ; *Speil c. Autriche* (déc.)).
- Kjo vlen edhe për çështje veçanërisht teknike. Gjykatata ka marrë parasysh natyrën teknike të çështjeve që lidhen me përfitimin e sigurimeve shoqërore për të cilat një procedure e shkruar përshtatet më mirë sesa debatet me gojë. Ajo ka gjykuar shumë herë radhazi se në këtë fushë, autoritetet kombëtare, duke mbajtur parasysh nevojën për efikasitet dhe parimin ekonomik, mund të mos mbanin një seancë përderisa organizimi sistematik i debateve mund të përbënte një pengesë për kujdesin e veçantë që kërkohet në fushën e sigurimeve shoqërore (*Schuler-Zraggen c. Suisse*, § 58 ; *Döry c. Suède*, § 41 ; voir, *a contrario*, *Salomonsson c. Suède*, §§ 39-40).

254. Përkundrazi, për shembull, mbajtja e një seance është gjykuar si e nevojshme kur bëhet fjalë për çështje të së drejtës dhe të faktit (*Fischer c. Autriche*, § 44), ose për të çmuar nëse faktet janë vendosur në mënyrë korrekte nga autoritetet (*Malhous c. République tchèque* [GC], § 60), dhe kur rrethanat diktojnë që gjykatata të krijojë përshtypjen e vet mbi ndërgjyqësin, që ky i fundit të mund të shpjegojë situatën e tij personale, vetë ose përmes një përfaqësuesi (*Miller c. Suède*, § 34 *in fine* ; *Andersson c. Suède*, § 57) – për shembull kur gjykatata duhet të dëgjojë vuajtjen e tij personale me qëllim që të përcaktohet niveli i dëmshpërblimeve që duhet t'i jepen (*Göç c. Turquie* [GC], § 51 ; *Lorenzetti c. Italie*, § 33) – ose që gjykatata të marrë, pikërisht përmes këtij mjeti, saktësime mbi disa pika të caktuara (*Fredin c. Suède (n° 2)*, § 22 ; *Lundevall c. Suède*, § 39).

255. Prania e shtypit dhe e publikut : e drejta që çështja jote të dëgjohej publikisht nënkupton, në parim, të drejtën për një seancë publike para një gjykate kompetente. Neni 6 § 1 gjithsesi nuk i pengon gjykatat që, duke marrë parasysh veçoritë e çështjes, të mos e zbatojë këtë parim (*Martinie c. France* [GC], § 40). Teksti i nenit 6 § 1 parashikon shumë përjashtime nga rregulla.

256. « Prania në sallën e seancës mund t'i ndalohej shtypit dhe publikut gjatë gjithë procesit ose një pjese të tij » :

- « në interesin e moralit, të rendit publik ose të sigurisë kombëtare në një shoqëri demokratike » (*Zagorodnikov c. Russie*, § 26 ; *B. et P. c. Royaume-Uni*, § 39) ;
- « kur interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces e kërkon » : interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces hyjnë në lojë, për shembull, në procedurat që lidhen me kujdestarinë e fëmijëve të mitur pas një divorci ose nga ndarja e prindërve, ose mosmarrëveshje midis anëtarëve të së njëjtës familje (*ibidem*, § 38) ; përkundrazi, në çështje që kanë të bëjnë me futjen e një fëmijë në një institucion publik, arsyet për t'ia shmangur çështjen shqyrtimit publik duhet të jenë objekt i një shqyrtimi të vëmendshëm (*Moser c. Autriche*, § 97). Në rastin e procedurës disiplinore kundër një mjeku, nëse domosdoshmëria për të ruajtur sekretin profesional ose jetën private të pacientëve mund të justifikojë seancën me dyer të mbyllura, kjo e fundit duhet të bëhet e detyrueshme vetëm nga rrethanat (*Diennet c. France*, § 34 ; për një shembull procesi të drejtuar kundër një avokati : *Hurter c. Suisse*, §§ 30-32) ;

- « ose e gjykuar shumë e domosdoshme nga gjykata, kur në rrethana të veçanta publiciteti do të cenonte interesat e drejtësisë » : është e mundur të shmanget parimi për debate të hapura publike për të mbrojtur sigurinë dhe intimitetin e dëshmitarëve ose për të ndihmuar shkëmbimin e lirë të informacioneve dhe opinioneve në ndjekje të drejtësisë (*B. et P. c. Royaume- Uni*, § 38 ; *Osinger c. Autriche*, § 45).

257. Heqja dorë nga publiciteti i debateve gjyqësore : as në letër dhe as në frymë neni 6 § 1 nuk pengon njeri të heqë dorë vullnetarisht heshturazi ose shprehimisht nga ky parim, por një dorëheqje e tillë duhet të jetë pa ekuivok dhe të mos bjerë ndesh me asnjë interes të madh publik (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 59 ; *Håkansson et Sturesson c. Suède*, § 66 ; *Exel c. République tchèque*, § 46). Duhet gjithashtu të kesh marrë në kohë thirrjen për t'u paraqitur (*Yakovlev c. Russie*, §§ 20-22).

258. Kushtet e heqjes dorë : duhet patur miratimi i të interesuarit, i cili vepron vullnetarisht. Heqja dorë mund të bëhet shprehimisht ose heshturazi (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 59). Sidoqoftë, ajo duhet bërë në mënyrë të qartë (*Albert et Le Compte c. Belgique*, § 35 ; *Håkansson et Sturesson c. Suède*, § 67) dhe nuk duhet të bjerë ndesh me asnjë interes publik të rëndësishëm (*ibidem*, § 66).

259. Fakti se nuk kërkon një seancë publike nuk përbën detyrimisht një heqje dorë nga seanca ; është mirë të merren parasysh dispozitat e brendshme përkatëse (*Exel c. République tchèque*, § 47 ; *Göç c. Turquie* [GC], § 48 *in fine*). Çështja nëse një kërkues ka kërkuar apo jo debate publike nuk shtrohet fare kur e drejta e brendshme e zbatueshme e përjashton shprehimisht këtë mundësi (*Eisenstecken c. Autriche*, § 33).

260. Shembuj : Heqje dorë nga e drejta e publicitetit të procesit në rastin e procedimit disiplinor (*Le Compte, Van Leuven et De Meyere c. Belgique*, § 59 ; *H. c. Belgique*, § 54). Heqje dorë pa ekuivok nga e drejta për një seancë publike : *Schuler-Zraggen c. Suisse*, § 58 ; shih, *a contrario*, *Exel c. République tchèque*, §§ 48-53.

2. Shpallja e vendimit

261. Publiciteti i procesit gjyqësor i mbron ndërgjyqësit nga një drejtësi e fshehtë që shmang kontrollin publik (*Fazliyski c. Bulgarie*, § 69, për sa i përket një procedure të klasifikuar sekrete-shkelje). Ky është një nga mjetet për të ruajtur besimin në gjykata (*Pretto et autres c. Italie*, § 21).

262. Neni 6 § 1 thotë se « vendimi duhet të jepet publikisht », çka do të kërkonte leximin publik të vendimit nga gjykata. Sidoqoftë, Gjykata ka çmuar gjithashtu në pajtueshmëri me këtë nen « mjete të tjera për të bërë publik gjykimin » (*Moser c. Autriche*, § 101).

263. Për të ditur nëse modalitetet e publicitetit të parashikuara nga e drejta e brendshme janë në pajtueshmëri me kërkesat për një shpallje publike të vendimeve në kuptimin e nenit 6 § 1, duhet, në çdo rast, të vlerësohet « në dritën e veçorive të procedurës në fjalë, dhe në funksion të qëllimit dhe të objektit të nenit 6 § 1, forma e bërjes publike të vendimit të parashikuar nga e drejta e brendshme » (*Pretto et autres c. Italie*, § 26 ; *Axen c. Allemagne*, § 31). Qëllimi i ndjekur nga neni 6 § 1 – të sigurojë kontrollin e pushtetit gjyqësor nga ana e publikut për të mbrojtur të drejtën për një proces të rregullt – duhet të arrihet gjatë procesit, i cili duhet parë në tërësinë e tij (*ibidem*, § 32).

264. Në mungesë të shpalljes publike të vendimit, është mirë të shqyrtohet nëse bërja publike e vendimit është realizuar si duhet me rrugë të tjera.

265. Në shembujt e mëposhtëm, publikimi i vendimit është siguruar si duhet me mjete të ndryshme nga shpallja (leximi) publike :

- Gjykata të larta që nuk i kanë shpallur në seancë publike vendimet që hedhin poshtë rekursin në kasacion : për të përcaktuar nëse mënyra se si një gjykatë kasacioni e ka dhënë vendimin, respekton kërkesat e nenit 6 § 1, duhet mbajtur parasysh tërësia e procesit që

zhvillohet në rendin e brendshëm juridik dhe roli që ka luajtur aty kjo gjykatë (*Pretto et autres c. Italie*, § 27).

Duke dalë në përfundimin se nuk ka shkelje të nenit 6 § 1, Gjykata i ka dhënë një vëmendje të posaçme stadiit të procedurës dhe kontrollit të kryer nga këto gjykata që kufizohej me pikat e së drejtës, si dhe me vendimet e dhëna prej tyre, duke kaluar Res judicata vendimet e gjykatave më të ulëta, pa ndryshuar aspak pasojat për kërkuesit. Duke mbajtur parasysh këto konsiderata, ajo ka çmuar se kërkesa për publicitet ishte përmbushur kur, nga një depozitim në sekretari, teksti i plotë i një vendimi ishte i arritshëm për të gjithë (*ibidem*, §§ 27-28), ose kur një gjykatë e lartë që konfirmonte vendimin e marrë në një gjykatë më të ulët, i cili ishte dhënë në seancë publike, e kishte dhënë vendimin e saj pa seancë (*Axen c. Allemagne*, § 32).

- Gjykata e themelit : Gjykata ka vendosur se nuk ka shkelje në një çështje ku gjykata e apelit kishte shpallur, në seancë publike, një vendim që përmblihte dhe e kalonte si res judicata vendimin e një gjykate të shkallës së parë e cila kishte mbajtur seancën po nuk e kishte shpallur vendimin në publik (*Lamanna c. Autriche*, §§ 33-34).
- Çështjet e kujdestarisë së fëmijëve midis prindërve : nëse autoritetet kombëtare kanë arsye për të bërë procese me dyer të mbyllura me qëllim që të mbrojnë jetën private të fëmijëve dhe prindërve si dhe për të mos dëmtuar interesat e drejtësisë dhe nëse shpallja publike e vendimeve do të minonte në një shkallë të gjerë këto objektiva, kërkesa e nenit 6 § 1 sa i përket shpalljes publike të vendimeve përmbushet kur çdokush që përligj një interes të caktuar, mund të shohë ose të marrë një kopje të tekstit të plotë të vendimeve, meqë vendimet që paraqesin një interes të veçantë publikohen sistematikisht- çka i lejon publikut të shohë cilat janë arsyetimet e ndjekuara zakonisht dhe parimet e zbatuara nga gjykatat kur ato vendosin mbi çështje të këtij lloji (*B. et P. c. Royaume-Uni*, § 47).

266. Në të dyja rastet në vijim, mungesa e shpalljes publike të vendimit sjell si pasojë një shkelje :

- Në një çështje kujdestarie fëmijësh midis një prindi dhe një institucioni publik, mundësia e aksesit në dosjen ofruar personave që tregojnë një interes juridik për çështjen në fjalë dhe publikimi i vendimeve që marrin një rëndësi të veçantë (ato të gjykatave të apelit dhe të Gjykatës së lartë), nuk mjaftojnë për të plotësuar kërkesën për shpalljen publikisht të vendimit (*Moser c. Autriche*, §§ 102-103).
- Kur gjykatat e shkallës së parë dhe të dytë shqyrtojnë më dyer të mbyllura një çështje dëmshpërblimi për një paraburgim pa i bërë publike vendimet e tyre, dhe publiku nuk ka akses në këto vendime përmes rrugëve të tjera (*Werner c. Autriche*, §§ 56-60).

267. Leximi në seancë publike që kufizohet vetëm me dispozitivin e vendimit : duhet parë nëse publiku ka pasur akses përmes mjeteve të tjera në vendimin e arsyetuar, i cili nuk është lexuar dhe nëse po, duhen shqyrtuar modalitetet e publikimit me qëllim që ky vendim t'i nënshtrohet kontrollit të publikut (*Ryakib Biryoukov c. Russie*, §§ 38-46 dhe referencat e cituara në §§ 33-36). Nëse publiku nuk ka mundur t'i njohë arsyet që do t'i kishin lejuar të kuptonte rrëzimin e pretendimeve të kërkuesit, qëllimi i ndjekur në këtë fushë nga neni 6 § 1 nuk është përmbushur (*ibidem*, § 45).

C. Kohëzgjatja

Neni 6 § 1 i Konventës

« 1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet (...) në një afat të arsyeshëm, nga një gjykatë (...) që do të vendosë (...) për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile, (...). »

268. Duke kërkuar respektimin e « afatit të arsyeshëm », Konventa nënvizon rëndësinë se drejtësia nuk duhet dhënë me vonesa që cenojnë efikasitetin dhe besueshmërinë (*H. c. France*, § 58 ; *Katte Klitsche de la Grange c. Italie*, § 61). Neni 6 § 1 i detyron Shtetet kontraktuese të organizojnë gjykatat në mënyrë që t'i përgjigjen kërkesave të kësaj dispozite.

269. Gjykata ka konfirmuar vazhdimisht se është e rëndësishme që drejtësia të administrohet pa vonesa që do ta cenonin efikasitetin dhe besueshmërinë e saj (*Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 224). Mangësitë e Shteti në këtë drejtim përbëjnë një praktikë të papajtueshme me Konventën (*Bottazzi c. Italie* [GC], § 22).

1. Përcaktimi i kohëzgjatjes së procedurës

270. Kur flasim për pikënisjen e afatit, bëhet fjalë në parim për datën e paraqitjes së çështjes në gjykatën kompetente (*Poiss c. Autriche*, § 50 ; *Bock c. Allemagne*, § 35), me përjashtim kur paraqitja para një autoriteti administrativ përbën një kusht paraprak për paraqitjen në gjykatë, rast në të cilin afati mund të përfshijë edhe kohëzgjatjen e procedurës administrative paraprake të detyrueshme (*König c. Allemagne*, § 98 ; *X c. France*, § 31 ; *Kress c. France* [GC], § 90).

271. Kështu, në disa raste, afati i arsyeshëm mund të fillojë edhe para depozitimit të aktit që nis procedurën para një « gjykate » të cilës kërkuesi i drejtohet për të zgjidhur « mosmarrëveshjen » (*Golder c. Royaume- Uni*, § 32 *in fine* ; *Erkner et Hofauer c. Autriche*, § 64 ; *Vilho Eskelinen et autres c. Finlande* [GC], § 65). Kjo është gjithsesi e veçantë dhe pranohet, për shembull, në raste ku disa etapa paraprake kërkohen si parakusht për hapjen e procesit si të tillë (*Blake c. Royaume- Uni*, § 40).

272. Neni 6 § 1 mund të zbatohet gjithashtu në rastin e procedurës jo plotësisht gjyqësore, por sidoqoftë të lidhur ngushtë me kontrollin nga një organ gjyqësor. Ky është rasti, për shembull, kur bëhet fjalë për një procedurë ndarjeje të trashëgimisë që zhvillohet me marrëveshje para dy noterësh, procedurë sidoqoftë e urdhëruar nga një gjykatë dhe e njohur prej saj (*Siegel c. France*, §§ 33-38). Atëherë, kohëzgjatja e procedurës para noterit përfshihet në afatin e arsyeshëm.

273. Sa i përket termit « afat », ky në parim mbulon të gjithë procesin, duke përfshirë këtu organet e rekursit (*König c. Allemagne*, § 98 *in fine*). Ai shtrihet deri në vendimin që e ka zgjidhur përfundimisht « mosmarrëveshjen » (*Poiss c. Autriche*, § 50). Kështu, kërkesa për respektimin e afatit të arsyeshëm shtrihet në të gjitha fazat e procedurës gjyqësore që synon zgjidhjen e mosmarrëveshjes, pa përjashtuar fazat që pasojnë vendimet e themelit (*Robins c. Royaume- Uni*, §§ 28-29).

274. Kështu, zbatimi i një vendimi, pavarësisht se i cilës gjykatë është, duhet të konsiderohet si pjesë përbërëse e afatit që duhet marrë parasysh (*Martins Moreira c. Portugal*, § 44 ; *Silva Pontes c. Portugal*, § 33 ; *Di Pede c. Italie*, § 24). Vetëm në çastin kur e drejta e kërkuar në proces gjen realizimin e saj të vërtetë, « afati » mbërrin në fund (*Estima Jorge c. Portugal*, §§ 36-38).

275. Procedura e ndjekur para Gjykatës kushtetuese merret parasysh nëse, edhe pse nuk i takon të vendosë mbi themelin, vendimi i saj mund të ndikojë në zgjidhjen e çështjes para gjykatave të zakonshme (*Deumeland c. Allemagne*, § 77 ; *Pammel c. Allemagne*, §§ 51-57 ; *Süßmann c. Allemagne* [GC], § 39). Sidoqoftë, detyrimi për afatin e arsyeshëm nuk interpretohet në të njëjtën mënyrë si për një gjykatë të zakonshme (*ibidem*, § 56 ; *Oršuš et autres c. Croatie* [GC], § 109).

276. Së fundi, kur bëhet fjalë për ndërhyrjen e të tretëve në proceset civile, duhet bërë dallimi si më poshtë : kur një kërkues ndërhyr në procedurën vendase vetëm në emrin e tij, periudha që duhet marrë në konsideratë fillon të llogaritet nga kjo datë, ndërsa, kur kërkuesi është palë në proces si trashëgimtar, ai mund të ankohet për të gjithë kohëzgjatjen e procedurës (*Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 220).

2. Vlerësimi i afatit të arsyeshëm

a. Parimet

277. Një vlerësim *in concreto* : karakteri i arsyeshëm i kohëzgjatjes së një procesi që lidhet me nenin 6 § 1 duhet të vlerësohet në çdo rast sipas rrethanave të çështjes (*Frylender c. France* [GC], § 43), të cilat mund të kushtëzojnë një evoluim global (*Obermeier c. Autriche*, § 72 ; *Comingersoll S.A. c. Portugal* [GC], § 23).

278. Duhet të merret parasysh e gjithë procedura (*König c. Allemagne*, § 98 *in fine*) :

- Nëse vonesa të ndryshme, në vetvete, nuk mund të jenë të dënueshme, kur grumbullohen dhe kombinohen, mund të shkaktojnë një tejkalim të afatit të arsyeshëm (*Deumeland c. Allemagne*, § 90).
- Një vonesë gjatë një faze të dhënë të procedurës mund të tolerohet, me kusht që e gjithë kohëzgjatja e procedurës të mos jetë shumë e gjatë (*Pretto et autres c. Italie*, § 37).
- Nuk pranohen « periudha të gjata stagnacioni » pa shpjegim (*Beaumartin c. France*, § 33).

279. Zbatueshmëria e nenit 6 § 1 në procedurat paraprake varet nga respektimi i disa kushteve (*Micallef c. Malte* [GC], §§ 83-86)¹⁵.

280. Nuk merret parasysh procedura e transferimit për gjykim paraprak në një Gjykatë të drejtësisë së Bashkësive evropiane /së Bashkimit Evropian (*Pafitis et autres c. Grèce*, § 95).

b. Kriteret

281. Karakteri i arsyeshëm i kohëzgjatjes së një procedure vlerësohet me ndihmën e kriterëve të nxjerra nga jurisprudenca e Gjykatës të cilat janë si më poshtë : kompleksiteti i çështjes, qëndrimi i kërkuarit, ai i autoriteteve, dhe rëndësia e çështjes për të interesuarin (*Comingersoll S.A. c. Portugal* [GC] ; *Frylender c. France* [GC], § 43 ; *Sürmeli c. Allemagne* [GC], § 128).

i. Kompleksiteti i çështjes

282. Kompleksiteti i një çështjeje mund të varet si nga faktet ashtu edhe nga e drejta (*Katte Klitsche de la Grange c. Italie*, § 55 ; *Papachelas c. Grèce* [GC], § 39). Për shembull, ajo mund të varet nga shumësia e palëve të përfshira në çështje (*H. c. Royaume-Uni*, § 72) ose nga elemente të ndryshme që duhen mbledhur (*Humen c. Pologne* [GC], § 63).

283. Kompleksiteti i procedurës kombëtare mund të shpjegojë zgjatjen e saj (*Tierce c. Saint-Marin*, § 31).

ii. Qëndrimi i ndërgjyqësit

284. Neni 6 § 1 nuk kërkon nga të interesuarit një bashkëpunim aktiv me autoritetet gjyqësore. Ata nuk mund të qortohen nëse përfitojnë plotësisht nga rrugët e rekursit që ua hap e drejta e brendshme (*Erkner et Hofauer c. Autriche*, § 68).

285. I interesuari duhet vetëm të kryejë me kujdes veprimet që kanë të bëjnë me të, të mos përdorë taktika që vonojnë procesin dhe të shfrytëzojë mundësitë që jep e drejta e brendshme për të shkurtuar procesin (*Unión Alimentaria Sanders S.A. c. Espagne*, § 35).

286. Qëndrimi i kërkuarit përbën një fakt objektiv i cili nuk mund t'i ngarkohet shtetit të paditur, fakt që duhet marrë parasysh për t'iu përgjigjur pyetjes nëse procesi e ka tejkaluar ose jo afatin e arsyeshëm sipas nenit 6 § 1 (*Poiss c. Autriche*, § 57 ; *Wesinger c. Autriche*, § 57 ; *Humen c. Pologne* [GC], § 66). Vetëm qëndrimi i kërkuarit mund të mos shpjegojë periudhat e mosveprimit.

287. Shembuj që kanë të bëjnë me qëndrimin e ndërgjyqësit :

15. Shih pjesën « fusha e zbatimit ».

- mungesa e zellit nga ana e palëve për të depozituar përfundimet e tyre mund të kontribojë në zgjatjen e procesit (*Vernillo c. France*, § 34) ;
- ndryshime të shpeshta / të përsëritura të avokatëve (*König c. Allemagne*, § 103) ;
- kërkesa ose mangësi që kanë ndikim mbi zhvillimin e procesit (*Acquaviva c. France*, § 61) ;
- një përpjekje për ta zgjidhur çështjen me marrëveshje (*Pizzetti c. Italie*, § 18 ; *Laino c. Italie* [GC], § 22) ;
- paraqitja e gabuar e një çështjeje në një gjykatë jokompetente (*Beaumartin c. France*, § 33).

288. Edhe pse autoritetet kombëtare nuk mund të mbajnë përgjegjësi për qëndrimin e të paditurit, metodat për të vonuar procesin të përdorura nga njëra palë, nuk i çlirojnë autoritetet nga përgjegjësia për të siguruar zhvillimin e procesit në një afat të arsyeshëm (*Mincheva c. Bulgarie*, § 68).

iii. Qëndrimi i autoriteteve kompetente

289. Vetëm zvarritjet që i ngarkohen Shtetit mund të çojnë në përfundimin se ka pasur një moszbatim të « afatit të arsyeshëm » (*Buchholz c. Allemagne*, § 49 ; *Papageorgiou c. Grèce*, § 40 ; *Humen c. Pologne* [GC], § 66). Shteti është përgjegjës për tërësinë e shërbimeve : për autoritetet gjyqësore, por edhe për çdo institucion publik (*Martins Moreira c. Portugal*, § 60).

290. Edhe në sistemet juridike që konfirmojnë parimin e ndjekjes së procesit nga palët, qëndrimi i tyre nuk i çliron gjykatësit nga detyrimi për të siguruar procedura të shpejta të parashikuara sipas nenit 6 § 1 (*Pafitis et autres c. Grèce*, § 93 ; *Tierce c. Saint-Marin*, § 31 ; *Sürmeli c. Allemagne* [GC], § 129).

291. Është e njëjta gjë kur bashkëpunimi i një eksperti është i domosdoshëm gjatë procedurës : është detyrë e gjyqtarit të sigurojë përgatitjen dhe zhvillimin e shpejtë të procesit (*Capuano c. Italie*, §§ 30-31 ; *Versini c. France*, § 29 ; *Sürmeli c. Allemagne* [GC], § 129).

292. Është detyrë e shteteve kontraktuese të organizojnë sistemin e tyre gjyqësor në mënyrë që gjykatat të mund t'i garantojnë gjithkujt të drejtën për të marrë një vendim përfundimtar për mosmarrëveshjet që lidhen me të drejtat dhe detyrimet me natyrë civile në një afat të arsyeshëm (*ibidem* ; *Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], § 183).

293. Nëse ky detyrim vlen gjithashtu për një Gjykatë kushtetuese, ai nuk mund të interpretohet gjithsesi në të njëjtën mënyrë si për një gjykatë të zakonshme. Roli si garant i Kushtetutës që luan Gjykata kushtetuese e detyron atë, ndonjëherë, të marrë parasysh konsiderata të ndryshme nga rendi i thjeshtë kronologjik i regjistrimit të çështjes në regjistër, si natyra e çështjes dhe rëndësia e saj në planin politik dhe social (krahaso *Süßmann c. Allemagne* [GC], §§ 56-58 ; *Voggenreiter c. Allemagne*, §§ 51-52 ; *Oršuš et autres c. Croatie* [GC], § 109). Nga ana tjetër, edhe pse neni 6 kërkon që procedurat gjyqësore të jenë të shpejta, ai vë theksin mbi parimin, më të përgjithshëm, të administrimit të mirë të drejtësisë (*Von Maltzan et autres c. Allemagne* (déc.) [GC], § 132). Sidoqoftë, një mbingarkesë kronike nuk do të mund të justifikonte një periudhë të tejjgjatur të procesit (*Probstmeier c. Allemagne*, § 64).

294. Në fakt, përderisa Shtetet anëtare duhet të organizojnë sistemin e tyre gjyqësor në mënyrë të tillë që të garantojë të drejtën për një vendim gjyqësor në një afat të arsyeshëm, mbingarkesa e punës nuk mund të merret parasysh (*Vocaturò c. Italie*, § 17 ; *Cappello c. Italie*, § 17). Sidoqoftë, bllokimi i përkohshëm i çështjeve nuk e bën përgjegjës Shtetin nëse ai merr, me gatishmërinë e duhur, masa për të përmirësuar një situatë të tillë të jashtëzakonshme (*Buchholz c. Allemagne*, § 51). Ndërmjet mjeteve të përkohshme që mund të merren figuron edhe zbatimi i një farë rendi në trajtimin e çështjeve, i bazuar jo thjesht në datën e tyre të nisjes së procedurës, por në shkallën e rëndësisë dhe të ngutshmërisë dhe në mënyrë të veçantë në rëndësinë që ka për të interesuarit. Megjithatë, nëse kjo situatë zgjat dhe merr një karakter strukturor, mjete të tilla nuk mjaftojnë më dhe Shteti duhet të sigurojë miratimin e masave efikase (*Zimmermann et Steiner c. Suisse*, § 29 ;

Guincho c. Portugal, § 40). Kështu, fakti që situatat e mbingarkesës janë bërë të zakonshme nuk mund të justifikojë tejzgjatjen e një procesi (*Unión Alimentaria Sanders S.A. c. Espagne*, § 40).

295. Nga ana tjetër, nisja e një reforme që synon përshtetimin e shqyrtimit të çështjeve nuk do të mund të justifikonte vonesat sepse i takon shtetit të organizojë hyrjen në fuqi të kësaj reforme dhe zbatimin e saj në mënyrë që të mos zgjasë shqyrtimi i çështjeve ende të pazgjidhura (*Fisanotti c. Italie*, § 22). Në këtë drejtim, natyra adekuate e rekurseve të brendshme të ndërmarra nga një Shtet anëtar me qëllim që të parandalojë ose të përmirësojë kohëzgjatjen e proceseve vlerësohet në dritën e parimeve të vendosura nga Gjykata (*Scordino c. Italie (n° 1)* [GC], §§ 178 et s. et 223).

296. Përgjegjësia e shtetit për mungesën e afatit të arsyeshëm është pranuar në rastin e një aktiviteti gjyqësor shumë intensiv, të përqëndruar në gjendjen mendore të kërkuesit, mbi të cilën gjyqtarët e brendshëm kishin dyshime pavarësisht pesë raporteve që vërtetonin kapacitetin e tij dhe në rastin e rrëzimit të dy procedurave të kërkesës për vënien në kujdestari, proces që nga ana tjetër kishte zgjatur më shumë se nëntë muaj (*Bock c. Allemagne*, § 47).

297. Vetëm një grevë e avokatëve nuk do të mund të ngarkonte me përgjegjësi Shtetin për sa i përket kërkesës për një afat të arsyeshëm. Sidoqoftë, përpjekjet e bëra nga autoritetet për të shmangur çdo vonesë që do të ishte shkaktuar prej saj, duhen marrë parasysh në kontekstin e kontrollit të respektimit të kërkesës për afat të arsyeshëm (*Papageorgiou c. Grèce*, § 47).

298. Nëse ndryshimet e përsëritura të gjyqtarëve ngadalësojnë ecurinë e procesit, sepse secili prej tyre duhet të fillojë të njihet me çështjen, kjo nuk e çliron Shtetin nga detyrimet lidhur me afatin e arsyeshëm, sepse i takon atij të sigurojë organizimin e mirë të administrimit të drejtësisë (*Lechner et Hess c. Autriche*, § 58).

iv. Interesi i çështjes

299. Shembuj kategorish që nga natyra e tyre kërkojnë një procedurë veçanërisht të shpejtë :

- Procedurat lidhur me gjendjen dhe kapacitetin e personave kërkojnë një kujdes të veçantë (*Bock c. Allemagne*, § 49 ; *Laino c. Italie* [GC], § 18 ; *Mikulić c. Croatie*, § 44).
- Procedurat lidhur me kujdestarinë e fëmijëve duhet të trajtohen me shpejtësi (*Hokkanen c. Finlande*, § 72 ; *Niederböster c. Allemagne*, § 39), sidomos çështjet në të cilat kalimi i kohës mund të ketë pasoja të pariparueshme në marrëdhëniet midis prindit dhe fëmijës (*Tsikakis c. Allemagne*, §§ 64 et 68) – po kështu, çështjet që lidhen me autoritetin prindëror dhe të drejtën për vizitë duhen trajtuar me një shpejtësi të veçantë (*Paulsen-Medalen et Svensson c. Suède*, § 39 ; *Laino c. Italie* [GC], § 22).
- Procedurat në fushën e mosmarrëveshjeve të punës kërkojnë për nga vetë natyra e tyre një vendim të shpejtë (*Vocaturò c. Italie*, § 17) – qoftë kur bëhet fjalë për akses në një profesion liberal (*Thlimmenos c. Grèce* [GC], §§ 60 et 62), për vetë jetën profesionale të kërkuesit (*König c. Allemagne*, § 111), vazhdimësinë e aktivitetit të tij profesional (*Garcia c. France*, § 14), pushimin nga puna që ai e konteston (*Buchholz c. Allemagne*, § 52 ; *Frydlender c. France* [GC], § 45), pezullimin e tij (*Obermeier c. Autriche*, § 72), ndryshimin (*Sartory c. France*, § 34) rimarrjen në punë (*Ruotolo c. Italie*, § 17) ; apo kur ka një interes të madh financiar (*Doustaly c. France*, § 48). Kjo përmbledh edhe çështjet e pensioneve (*Borgese c. Italie*, § 18).
- Një kujdes i veçantë kërkohet nga autoritetet kundrejt një ndërgjyqësi të prekur « nga një sëmundje e pashërueshme » dhe për të cilin « jetëgjatësia është e reduktuar » (*X c. France*, § 47 ; *A. et autres c. Danemark*, §§ 78-81).

300. Precedentë të tjerë :

- Një kujdes i veçantë u imponohet autoriteteve gjyqësore kompetente kur bëhet fjalë për hetimin e një ankese të depozituar nga një individ për shkak të dhunës së pretenduar të ushtruar nga ana e punonjësve të rendit (*Caloc c. France*, § 120).

- Kur burimet kryesore financiare të kërkuarit përbëhen nga pensioni i invaliditetit, çështjet që synojnë përmirësimin e tij duke marrë parasysh rëndimin e gjendjes së tij shëndetësore, kishin për të një interes të veçantë, i cili e justifikonte një kujdes të veçantë nga ana e autoriteteve kombëtare (*Mocié c. France*, § 22).
- Rasti i një padie në fushën civile për dëm ndaj integritetit fizik të kërkuarës 65 vjeçare, në kohën kur kërkoi dëmshpërblimin si palë e dëmtuar, interesi i çështjes kërkonte një vëmendje të veçantë nga ana e autoriteteve të brendshme (*Codarcea c. Roumanie*, § 89).
- Interesi për kërkuarësin mund të konsistojë edhe në të drejtën për arsim (*Oršuč et autres c. Croatie* [GC], § 109).

Lista e çështjeve të cituara

Jurisprudenca e cituar në këtë udhëzues i referohet vendimeve të dhëna nga Gjykata, si dhe vendimeve dhe raporteve të Komisionit evropian të të drejtave të njeriut (« Komisioni »).

Me përjashtim të shënimit të veçantë të vendosur pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi mbi themelin e dhënë nga një Dhomë e Gjykatës. Shkurtimi « (déc.) » i referohet një vendimi të Gjykatës, ndërsa shënimi « [GC] » do të thotë se çështja u shqyrtua nga Dhoma e Madhe.

Referencat (link) e çështjeve të cituara në versionin elektronik të udhëzuesit ju drejtojnë në bazën e të dhënave HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>) e cila lejon hyrjen në jurisprudencën e Gjykatës (vendimet e Dhomës së Madhe, dhomës dhe komitetit, çështjet e raportuara, mendimet këshillimore dhe përmbledhjet juridike të ekstrateve të Buletinit informues mbi jurisprudencën) si dhe në atë të Komisionit (vendime dhe raporte) dhe në rezolutat e Komitetit të Ministrave.

Gjykata i jep vendimet e saj në anglisht dhe/ose në frëngjisht, në dy gjuhët e saj zyrtare. Baza e të dhënave HUDOC lejon të hysh gjithashtu në përkthimet e disa prej çështjeve të rëndësishme të Gjykatës në më shumë se tridhjetë gjuhë jozyrtare. Përveç kësaj, ajo përmban referenca (link) drejt afërsisht njëqind përmbledhjesh të jurisprudencës në linjë të prodhuara nga të tretë.

—A—

- [A. kundër Mbretërisë së Bashkuar](#), n° 35373/97, GJEDNJ 2002-X
- [A. dhe të tjerë kundër Danimarkës](#), 8 shkurt 1996, Recueil Përmbledhje vendimesh1996-I
- [Aćimović kundër Kroacisë](#), n° 61237/00, GJEDNJ 2003-XI
- [Acquaviva kundër Francës](#), 21 nëntor 1995, seria A n° 333-A
- [Aerts kundër Belgjikës](#), 30 korrik 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-V
- [Agrokompleks kundër Ukrainës](#), n° 23465/03, 6 tetor 2011
- [Air Canada kundër Mbretërisë së Bashkuar](#), 5 maj 1995, seria A n° 316-A
- [Airey kundër Irlandës](#), 9 tetor 1979, seria A n° 32
- [Aït-Mouhoub kundër Francës](#), 28 tetor 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-VIII
- [Aksoy kundër Turqisë](#), 18 dhjetor 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-VI
- [Alaverdyan kundër Armenisë](#) (déc.), n° 4523/04, 24 gusht 2010
- [Al-Adsani kundër Mbretërisë së Bashkuar](#) [GC], n° 35763/97, GJEDNJ 2001-XI
- [Alatulkkila dhe të tjerë kundër Finlandës](#), n° 33538/96, 28 korrik2005
- [Albert dhe Le Compte kundër Belgjikës](#), 10 shkurt 1983, seria A n° 58
- [Albu dhe të tjerë kundër Rumanisë](#), n°^{os} 34796/09 dhe 63 të tjerës, 10 maj 2012
- [Alexandre kundër Portugalisë](#), n° 33197/09, 20 nëntor 2012
- [Allan Jacobsson kundër Suedisë \(n° 2\)](#), 19 shkurt 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-I
- [Anagnostopoulos dhe të tjerë kundër Greqisë](#), n° 39374/98, GJEDNJ 2000-XI
- [Anđelković kundër Serbisë](#), n° 1401/08, 9 prill 2013
- [Andersson kundër Suedisë](#), n° 17202/04, 7 dhjetor 2010
- [Andrejeva kundër Letonisë](#) [GC], n° 55707/00, GJEDNJ 2009
- [Andret dhe të tjerë kundër Francës](#) (déc), n° 1956/02, 25 maj 2004
- [Andronicou dhe Constantinou kundër Qipros](#), 9 tetor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VI
- [Andronikashvili kundër Gjeorgjisë](#) (déc.), n° 9297/08, 22 qershor 2010
- [Ankerl kundër Zvicrës](#), 23 tetor 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-V
- [Annoni di Gussola dhe të tjerë kundër Francës](#), n°^{os} 31819/96 et 33293/96, GJEDNJ 2000-XI
- [APEH Üldözötteinek Szövetsége dhe të tjerë kundër Hungarisë](#), n° 32367/96, GJEDNJ 2000-X
- [Apostol kundër Gjeorgjisë](#), n° 40765/02, GJEDNJ 2006-XIV
- [Argyrou dhe të tjerë kundër Greqisë](#), n° 10468/04, 15 janar 2009

Arvanitakis kundër Francës (déc.), n° 46275/99, GJEDNJ 2000-XII
Ashingdane kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 maj 1985, seria A n° 93
Asnar kundër Francës (n° 2), n° 12316/04, 18 octobre 2007
Atanasovski kundër ish Republikës jugosllave të Maqedonisë, n° 36815/03, 14 janar 2010
Athanassoglou dhe të tjerë kundër Zvicrës [GC], n° 27644/95, GJEDNJ 2000-IV
Augusto kundër Francës, n° 71665/01, 11 janar 2007
Axen kundër Gjermanisë, 8 dhjetor 1983, seria A n° 72

—B—

B. dhe P. kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 36337/97 dhe 35974/97, GJEDNJ 2001-III
Bakan kundër Turqisë, n° 50939/99, 12 qershor 2007
Balmer-Schafroth dhe të tjerë kundër Zvicrës, 26 gusht 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Barać dhe të tjerë kundër Malit të Zi, n° 47974/06, 13 dhjetor 2011
Beaumartin kundër Francës, 24 nëntor 1994, seria A n° 296-B
Beer kundër Austrisë, n° 30428/96, 6 shkurt 2001
Beian kundër Rumanisë (n° 1), n° 30658/05, GJEDNJ 2007-V (ekstrate)
Běleš dhe të tjerë kundër Republikës çeke, n° 47273/99, GJEDNJ 2002-IX
Bellet kundër Francës, 4 dhjetor 1995, seria A n° 333-B
Beneficio Cappella Paolini kundër San-Marinos, n° 40786/98, GJEDNJ 2004-VIII (ekstrate)
Bentham kundër Vendeve të Ulëta, 23 tetor 1985, seria A n° 97
Berger kundër Francës, n° 48221/99, GJEDNJ 2002-X (ekstrate)
Bertuzzi kundër Francës, n° 36378/97, GJEDNJ 2003-III
Blake kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 68890/01, 26 shtator 2006
Blücher kundër Republikës çeke, n° 58580/00, 11 janar 2005
Bochan kundër Ukrainës, n° 7577/02, 3 maj 2007
Bock kundër Gjermanisë, 29 mars 1989, seria A n° 150
Borgese kundër Italisë, 26 shkurt 1992, seria A n° 228-B
Bottazzi kundër Italisë [GC], n° 34884/97, GJEDNJ 1999-V
Bouilloc kundër Francës (déc.), n° 34489/03, 28 nëntor 2006
Boulois kundër Luksemburgut [GC], n° 37575/04, GJEDNJ 2012
Bourdoz kundër Ruisë, n° 59498/00, GJEDNJ 2002-III
Bourdoz kundër Ruisë (n° 2), n° 33509/04, GJEDNJ 2009
British-American Tobacco Company Ltd kundër Vendeve të Ulëta, 20 nëntor 1995, seria A n° 331
Brualla Gómez de la Torre kundër Spanjës, 19 dhjetor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VIII
Brudnicka et autres kundër Polonisë, n° 54723/00, GJEDNJ 2005-II
Brumărescu kundër Rumanisë, n° 28342/95, GJEDNJ 1999-VII
Bryan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 nëntor 1995, seria A n° 335-A
Buchholz kundër Gjermanisë, 6 maj 1981, seria A n° 42
Bufferne kundër Francës (déc.), n° 54367/00, GJEDNJ 2002-III (ekstrate)
Buj kundër Kroacisë, n° 24661/02, 1 qershor 2006
Burg dhe të tjerë kundër Francës (déc.), n° 34763/02, GJEDNJ 2003-II
Buscarini kundër San Marinos (déc.), n° 31657/96, 4 maj 2000
Buscemi kundër Italisë, n° 29569/95, GJEDNJ 1999-VI
Buzescu kundër Rumanisë, n° 61302/00, 24 maj 2005

—C—

C.G.I.L. dhe Cofferati kundër Italisë (n° 2), n° 2/08, 6 prill 2010
Caloc kundër Francës, n° 33951/96, GJEDNJ 2000-IX
Canela Santiago kundër Spanjës (déc.), n° 60350/00, 4 tetor 2001

Cañete de Goñi kundër Spanjës, n° 55782/00, GJEDNJ 2002-VIII
Cappello kundër Italisë, 27 shkurt 1992, seria A n° 230-F
Capuano kundër Italisë, 25 qershor 1987, seria A n° 119
Central Mediterranean Development Corporation Limited kundër Maltës (n° 2), n° 18544/08, 22 nëntor 2011
Centro Europa 7 S.r.l. dhe Di Stefano kundër Italisë [GC], n° 38433/09, GJEDNJ 2012
Chapman kundër Belgjikës (déc.), n° 39619/06, 5 Mars 2013
Chaudet kundër Francës, n° 49037/06, 29 tetor 2009
Chevrol kundër Francës, n° 49636/99, GJEDNJ 2003-III
Chypre kundër Turqisë [GC], n° 25781/94, GJEDNJ 2001-IV
Ciprová kundër Republikës çeke (déc.), n° 33273/03, 22 mars 2005
Clarke kundër Mbretërisë së Bashkuar (déc.), n° 23695/02, GJEDNJ 2005-X (ekstrate)
Clinique des Acacias dhe të tjerë kundër Francës, n°^{os} 65399/01 dhe 3 të tjerë, 13 tetor 2005
Codarcea kundër Rumanisë, n° 31675/04, 2 qershor 2009
Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox kundër Francës (déc.), n° 75218/01, 28 mars 2006
Comingersoll S.A. kundër Portugalisë [GC], n° 35382/97, GJEDNJ 2000-IV
Cooper kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC], n° 48843/99, GJEDNJ 2003-XII
Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. kundër Vendeve të Ulëta (déc.), n° 13645/05, GJEDNJ 2009
Cordova kundër Italisë (n° 1), n° 40877/98, GJEDNJ 2003-I
Cordova kundër Italisë (n° 2), n° 45649/99, GJEDNJ 2003-I (ekstrate)
Crompton kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 42509/05, 27 tetor 2009
Cubanit kundër Rumanisë (déc.), n° 31510/02, 4 janar 2007
Cudak kundër Lituanisë [GC], n° 15869/02, GJEDNJ 2010

—D—

Dağtekin dhe të tjerë kundër Turqisë, n° 70516/01, 13 dhjetor 2007
Dalea kundër Francës (déc.), n° 964/07, 2 shkurt 2010
De Geouffre de la Pradelle kundër Francës, 16 dhjetor 1992, seria A n° 253-B
De Haan kundër Vendeve të Ulëta, 26 gusht 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-IV
De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës, 24 shtator 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-I
De Moor kundër Belgjikës, 23 qershor 1994, seria A n° 292-A
Del Sol kundër Francës, n° 46800/99, GJEDNJ 2002-II
Deumeland kundër Gjermanisë, 29 maj 1986, seria A n° 100
Deëeer kundër Belgjikës, 27 shkurt 1980, seria A n° 35
Di Pede kundër Italisë, 26 shtator 1996, Përmbledhje vendimesh 1996-IV
Diennet kundër Francës, 26 shtator 1995, seria A n° 325-A
DMD Group, A.S., kundër Slovasisë, n° 19334/03, 5 tetor 2010
Dolca dhe të tjerë kundër Rumanisë (déc.), n°^{os} 59282/11 dhe 2 të tjerë, 4 shtator 2012
Dombo Beheer B.V. kundër Vendeve të Ulëta, 27 tetor 1993, seria A n° 274
Donadze kundër Gjeorgjisë, n° 74644/01, 7 mars 2006
Döry kundër Suedisë, n° 28394/95, 12 nëntor 2002
Dotta kundër Italisë (déc.), n° 38399, 7 shtator 1999
Doustaly kundër Francës, 23 prill 1998, Përmbledhje vendimesh 1998-II
Driza kundër Shqipërisë, n° 33771/02, GJEDNJ 2007-V (ekstrate)
Ducret kundër Francës, n° 40191/02, 12 qershor 2007
Dulaurans kundër Francës, n° 34553/97, 21 mars 2000

—E—

EEG-Slachthuis Verbist Izegem kundër Belgjikës (déc.), n° 60559/00, GJEDNJ 2005-XII
Eisenstecken kundër Austrisë, n° 29477/95, GJEDNJ 2000-X
Elsholz kundër Gjermanisë [GC], n° 25735/94, GJEDNJ 2000-VIII
Ellès dhe të tjerë kundër Zvicrës, n° 12573/06, 16 dhjetor 2010
Emesa Sugar N.V. kundër Vendeve të Ulëta (déc.), n° 62023/00, 13 janar 2005
Emine Araç kundër Turqisë, n° 9907/02, GJEDNJ 2008
Enea kundër Italisë [GC], n° 74912/01, GJEDNJ 2009
Erkner dhe Hofauer kundër Austrisë, 23 prill 1987, seria A n° 117
Ernst dhe të tjerë kundër Belgjikës, n° 33400/96, 15 korrik 2003
Essaadi kundër Francës, n° 49384/99, 26 février 2002
Estima Jorge kundër Portugalisë, 21 avril 1998, Përmbledhje vendimesh 1998-II
Eternit kundër Francës (déc.), n° 20041/10, 27 mars 2012
Exel kundër Republikës çeke, n° 48962/99, 5 korrik 2005

—F—

Fabris kundër Francës [GC], n° 16574/08, GJEDNJ 2013 (ekstrate)
Farange S.A. kundër Francës (déc.), n° 77575/01, 14 shtator 2004
Fayed kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 shtator 1994, seria A n° 294-B
Fazliyski kundër Bullgarisë, n° 40908/05, 16 prill 2013
Feldbrugge kundër Vendeve të Ulëta, 29 maj 1986, seria A n° 99
Ferrazzini kundër Italisë [GC], n° 44759/98, GJEDNJ 2001-VII
Ferreira Alves kundër Portugalisë (n° 3), n° 25053/05, 21 qershor 2007
Fisanotti kundër Italisë, 23 prill 1998, Përmbledhje vendimesh 1998-II
Fischer kundër Austrisë, 6 prill 1995, seria A n° 312
Fiume kundër Italisë, n° 20774/05, 30 qershor 2009
Flux kundër Moldavisë (n° 2), n° 31001/03, 3 korrik 2007
Fociac kundër Rumanisë, n° 2577/02, 3 shkurt 2005
Fogarty kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC], n° 37112/97, GJEDNJ 2001-XI (ekstrate)
Forrer-Niedenthal kundër Gjermanisë, n° 47316/99, 20 shkurt 2003
Fouklev kundër Ukrainës, n° 71186/01, 7 qershor 2005
Fredin kundër Suedisë (n° 2), 23 février 1994, seria A n° 283-A
Fretté kundër Francës, n° 36515/97, GJEDNJ 2002-I
Frimu dhe të tjerë kundër Rumanisë (déc.), n° 45312/11 dhe 2 të tjerë, 13 nëntor 2012
Frydlender kundër Francës [GC], n° 30979/96, GJEDNJ 2000-VII

—G—

G.L.dhe S.L. kundër Francës (déc.), n° 58811/00, GJEDNJ 2003-III (ekstrate)
Ganci kundër Italisë, n° 41576/98, GJEDNJ 2003-XI
Garcia kundër Francës, n° 41001/98, 26 shtator 2000
García Manibardo kundër Spanjës, n° 38695/97, GJEDNJ2000-II
García Ruiz kundër Spanjës [GC], n° 30544/96, GJEDNJ 1999-I
Gaspari kundër Slovenisë, n° 21055/03, 21 korrikt 2009
Gautrin dhe të tjerë kundër Francës, 20 maj 1998, Përmbledhje vendimesh 1998-III
Georgiadis kundër Greqisë, 29 mai 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-III
Geraguyn Khorhurd Patgamavorakan Akumb kundër Armenisë (déc.), n° 11721/04, 14 prill 2009
Gnahoré kundër Francës, n° 40031/98, GJEDNJ 2000-IX
Göç kundër Turqisë [GC], n° 36590/97, GJEDNJ 2002-V

Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 shkurt 1975, seria A n° 18
Golubović kundër Kroacisë, n° 43947/10, 27 nëntor 2012
Gorou kundër Greqisë (n° 2) [GC], n° 12686/03, 20 mars 2009
Gorraiz Lizarraga dhe të tjerë kundër Spanjës, n° 62543/00, GJEDNJ 2004-III
Granos Organicos Nacionales S.A. kundër Gjermanisë, n° 19508/07, 22 mars 2012
Gülmez kundër Turqisë, n° 16330/02, 20 maj 2008
Guigüe et SGEN-CFDT kundër Francës (déc.), n° 59821/00, GJEDNJ 2004-I
Guincho kundër Portugalisë, 10 korrik 1984, seria A n° 81
Gurov kundër Moldavisë, n° 36455/02, 11 korrik 2006
Gutfreund kundër Francës, n° 45681/99, GJEDNJ 2003-VII

—H—

H. kundër Belgikës, 30 nëntor 1987, seria A n° 127-B
H. kundër Francës, 24 tetor 1989, seria A n° 162-A
H. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 8 korrik 1987, seria A n° 120
Håkansson dhe Stureson kundër Suedisë, 21 shkurt 1990, seria A n° 171-A
Helle kundër Finlandës, 19 dhjetor 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-VIII
Helmers kundër Suedisë, 29 tetor 1991, seria A n° 212-A
Hentrich kundër Francës, 22 shtator 1994, seria A n° 296-A
Hesse-Anger dhe Anger kundër Gjermanisë (déc.), n° 45835/99, GJEDNJ 2001-VI
Hiro Balani kundër Spanjës, 9 dhjetor 1994, seria A n° 303-B
Hirvisaari kundër Finlandës, n° 49684/99, 27 shtator 2001
Hokkanen kundër Finlandës, 23 shtator 1994, seria A n° 299-A
 Holding dhe Barnes PLC kundër Mbretërisë së Bashkuar (déc.), n° 2352/02, GJEDNJ 2002-IV
Hornsby kundër Greqisë, 19 mars 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-II
Hotter kundër Austrisë (déc.), n° 18206/06, 7 tetor 2010
Hudáková dhe të tjerë kundër Slovakisë, n° 23083/05, 27 prill 2010
Humen kundër Polonisë [GC], n° 26614/95, 15 tetor 1999
Hurter kundër Zvicrës, n° 53146/99, 15 dhjetor 2005

—I—

I.T.C. Ltd kundër Maltës (déc.), n° 2629/06, 11 dhjetor 2007
Iavorivskaïa kundër Ruisë, n° 34687/02, 21 korrik 2005
Immeubles Groupe Kosser kundër Francës, n° 38748/97, 21 mars 2002
Immobiliare Saffi kundër Italisë [GC], n° 22774/93, GJEDNJ 1999-V
Indra kundër Slovakisë, n° 46845/99, 1 shkurt 2005
Işyar kundër Bullgarisë, n° 391/03, 20 nëntor 2008
Ivan Atanassov kundër Bullgarisë, n° 12853/03, 2 dhjetor 2010

—J—

Jahnke et Lenoble kundër Francës, n° 40490/98, GJEDNJ 2000-IX
James dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 février 1986, série A n° 98
Jurisc dhe Collegium Mehrerau kundër Austrisë, no 62539/00, 27 juillet 2006

—K—

K.D.B. kundër Vendeve të Ulëta, 27 mars 1998, Përmbledhje vendimesh 1998-II
K.S. kundër Finlandës, n° 29346/95, 31 maj 2001
Kakamoukas dhe të tjerë kundër Greqisë [GC], n° 38311/02, 15 shkurt 2008
Kalogeropoulou dhe të tjerë kundër Grqisë dhe Gjermanisë (déc.), n° 59021/00, GJEDNJ 2002-X
Katte Klitsche de la Grange kundër Italisë, 27 tetor 1994, seria A n° 293-B
Kemmache kundër Francës (n° 3), 24 nëntor 1994, seria A n° 296-C
Kerojärvi kundër Finlandës, 19 juillet 1995, série A n° 322
Kingsley kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC], n° 35605/97, GJEDNJ 2002-IV
Kleyn dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulëta [GC], n° 39343/98 dhe 3 të tjerë, GJEDNJ 2003-VI
Kök kundër Turqisë, n° 1855/02, 19 tetor 2006
König kundër Gjermanisë, 28 qershor 1978, seria A n° 27
Kraska kundër Zvicrës, 19 prill 1993, seria A n° 254-B
Krčmář dhe të tjerë kundër Republikës çeke, n° 35376/97, 3 mars 2000
Kress kundër Francës [GC], n° 39594/98, GJEDNJ 2001-VI
Kreuz kundër Poloisë, n° 28249/95, GJEDNJ 2001-VI
Kübler kundër Gjermanisë, n° 32715/06, 13 janvir 2011
Kukkonen kundër Finlandës (n° 2), n° 47628/06, 13 janar 2009
Kushoglu kundër Bullgarisë, n° 48191/99, 10 maj 2007
Kutić kundër Kroacisë, n° 48778/99, GJEDNJ 2002-II
Kyrtatos kundër Greqisë, n° 41666/98, GJEDNJ 2003-VI (ekstrate)

—L—

L. kundër Mbretërisë së Bashkuar (déc.), n° 34222/96, GJEDNJ 1999-VI
L'Érablière A.S.B.L. kundër Belgjikës, n° 49230/07, GJEDNJ 2009
Laidin kundër Francës (n° 2), n° 39282/98, 7 janar 2003
Laino kundër Italisë [GC], n° 33158/96, GJEDNJ 1999-I
Lamanna kundër Austrisë, n° 28923/95, 10 korrik 2001
Langborger kundër Suedisë, 22 qershor 1989, seria A n° 155
Laskowska kundër Polonisë, n° 77765/01, 13 mars 2007
Lavents kundër Letonisë, n° 58442/00, 28 nëntor 2002
Le Calvez kundër France, 29 korrik 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-V
Le Compte, Van Leuven dhe De Meyere kundër Belgjikës, 23 qershor 1981, seria A n° 43
Lechner dhe Hess kundër Austrisë, 23 prill 1987, seria A n° 118
Les saints monastères kundër Greqisë, 9 dhjetor 1994, seria A n° 301-A
Levages Prestations Services kundër Francës, 23 tetor 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-V
Libert kundër Belgjikës (déc.), n° 44734/98, 8 korrik 2004
Lithgow dhe të tjerë Mbretërisë së Bashkuar, 8 korrik 1986, seria A n° 102
Lobo Machado kundër Portugalisë, 20 shkurt 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-I
Loiseau kundër Francës (déc.), n° 46809/99, GJEDNJ 2003-XII
Lorenzetti kundër Italisë, n° 32075/09, 10 prill 2012
Luka kundër Rumanisë n° 34197/02, 21 korrik 2009
Lunari kundër Italisë, n° 21463/93, 11 janvir 2001
Lundevall kundër Suedisë, n° 38629/97, 12 nëntor 2002
Luordo kundër Italisë, n° 32190/96, GJEDNJ 2003-IX
Lupaş dhe të tjerë kundër Rumanisë (n° 1), n° 1434/02 dhe 2 të tjerës, GJEDNJ 2006-XV (ekstrate)

—M—

Maaouia kundër Francës [GC], n° 39652/98, GJEDNJ 2000-X
Mackay dhe BBC Scotland kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 10734/05, 7 dhjetor 2010
Majorana kundër Italis (déc.), n° 75117/01, 26 maj 2005
Malhous kundër Republikës çeke [GC], n° 33071/96, 12 korrik 2001
Mamatkoulov dhe Askarov kundër Turqisë [GC], n°^{os} 46827/99 dhe 46951/99, GJEDNJ 2005-I
Manoilescu dhe Dobrescu kundër Rumanisë dhe Ruisë (déc.), n° 60861/00, GJEDNJ 2005 VI
Mantovanelli kundër Francës 18 mars 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-II
Markovic dhe të tjerë kundër Italisë [GC], n° 1398/03, GJEDNJ 2006-XIV
Martinie kundër Francës [GC], n° 58675/00, GJEDNJ 2006-VI
Martins Moreira kundër Portugalisë, 26 tetor 1988, seria A n° 143
Masson dhe Van Zon kundër Vendeve Ulëta, 28 shtator 1995, seria A n° 327-A
Matheus kundër Francës, n° 62740/00, 31 mars 2005
McElhinney kundër Irlandës [GC], n° 31253/96, GJEDNJ 2001-XI (ekstrate)
McGinley dhe Egan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 qershor 1998 Përmbledhje vendimesh 1998-III
McGonnell kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 28488/95, GJEDNJ 2000-II
McMichael kundër Mbretërisë së Bashkuar, 24 shkurt 1995, seria A n° 307-B
McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 46311/99, GJEDNJ 2002-III
Melis kundër Greqisë, n° 30604/07, 22 korrik 2010
Melnyk kundër Ukrainës, n° 23436/03, 28 mars 2006
Mentchinskaïa kundër Ruisë, n° 42454/02, 15 janar 2009
Mercieca dhe të tjerë kundër Maltës, n° 21974/07, 14 qershor 2011
Mérigaud kundër Francës, n° 32976/04, 24 shtator 2009
Mežnarić kundër Kroacisë, n° 71615/01, 15 korrik 2005
Micallef kundër Maltës [GC], n° 17056/06, GJEDNJ 2009
Mihova kundër Italisë (déc.), n° 25000/07, 30 mars 2010
Mikulić kundër Kroacisë, n° 53176/99, GJEDNJ 2002-I
Milatová dhe të tjerë kundër Republikës së çeke, n° 61811/00, GJEDNJ 2005-V
Miller kundër Suedisë, n° 55853/00, 8 shkurt 2005
Mincheva kundër Bullgarisë, n° 21558/03, 2 shtator 2010
Miragall Escolano dhe të tjerë kundër Spanjës, n°^{os} 38366/97 dhe 9 të tjerë, GJEDNJ 2000-I
Miroļubovs dhe të tjerë kundër Letonisë n° 798/05, 15 shtator 2009
Mocié kundër Francës, n° 46096/99, 8 prill 2003
Moreira de Azevedo, 23 tetor 1990, seria A n° 189
Morel kundër Francës, n° 34130/96, GJEDNJ 2000-VI
Moroko kundër Ruisë, n° 20937/07, 12 qershor 2008
Moser kundër Austrisë, n° 12643/02, 21 shtator 2006
Mosteanu dhe të tjerë kundër Rumanisë, n° 33176/96, 26 nëntor 2002
Musumeci kundër Italisë, n° 33695/96, 11 janar 2005

—N—

National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society et Yorkshire Building Society kundër Mbretërisë së Bashkuar, 23 octobre 1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-VII
Nejdet Şahin dhe Perihan Şahin kundër Turqisë [GC], n° 13279/05, 20 octobre 2011
Nideröst-Huber kundër Zvicrës, 18 shkurt 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-I
Niederböster kundër Gjermanisë, n° 39547/98, GJEDNJ 2003-IV (extraits)
Nunes Dias kundër Portugalisë (déc.), n°^{os} 2672/03 dhe 69829/01, GJEDNJ 2003-IV

—O—

Obermeier kundër Austrisë, 28 juin 1990, seria A n° 179
Oerlemans kundër Vendeve të Ulëta, 27 nëntor 1991, seria A n° 219
OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X et Blanche de Castille dhe të tjerë kundër Francës, n°s 42219/98 dhe 54563/00, 27 maj 2004
Okayay dhe të tjerë kundër Turqisë, n° 36220/97, GJEDNJ 2005-VII
Oleksandr Volkov kundër Ukrainës, n° 21722/11, GJEDNJ 2013
Oleynikov kundër Russisë, n° 36703/04, 14 mars 2013
Olsson kundër Suedisë (n° 1), 24 mars 1988, seria A n° 130
Olujić kundër Kroacisë, n° 22330/05, 5 shkurt 2009
Organizata kombëtare e sindikatave të infermierëve liberalë (ONSIL) kundër Francës (déc.), n° 39971/98, GJEDNJ 2000-IX
Oršuš dhe të tjerë kundër Kroacisë [GC], n° 15766/03, GJEDNJ 2010
Ortenberg kundër Austrisë, 25 nëntor 1994, seria A n° 295-B
Osinger kundër Austrisë, n° 54645/00, 24 mars 2005
Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 tetor 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-VIII
Ouzounis dhe të tjerë kundër Greqisë, n° 49144/99, 18 prill 2002

—P—

P., C. dhe S. kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 56547/00, GJEDNJ 2002-VI
Pabla Ky kundër Finlandës, n° 47221/99, GJEDNJ 2004-V
Pafitis dhe të tjerë kundër Greqisë, 26 shkurt 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-I
Paksas kundër Lituanisë [GC], n° 34932/04, GJEDNJ 2011
Pammel kundër Gjermanisë, 1er juillet 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Panjeheighalehei kundër Danimarkës (déc.), n° 11230/07, 13 octobere 2009
Papachelas kundër Greqisë [GC], n° 31423/96, GJEDNJ 1999-II
Papageorgiou kundër Greqisë, 22 tetor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VI
Papon kundër Francës (déc.), n° 344/04, GJEDNJ 2005-XI
Parlov-Tkalčić kundër Kroacisë, n° 24810/06, 22 dhjetor 2009
Famullia greko-katolike Sâmbata Bihor kundër Rumanisë, n° 48107/99, 12 janar 2010
Paulsen-Medalen dhe Svensson kundër Suedisë, 19 fshkurt 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-I
Pedro Ramos kundër Zvicrës, n° 10111/06, 14 tetor 2010
Pellegrin kundër Francës [GC], n° 28541/95, CGJEDNJ 1999-VIII
Pellegrini kundër Italisë, n° 30882/96, GJEDNJ 2001-VIII
Peñafiel Salgado kundër Spanjës (déc.), n° 65964/01, 16 prill 2002
Perez kundër Francës [GC], n° 47287/99, GJEDNJ 2004-I
Pérez de Rada Cavanilles kundër Spanjës, 28 tetor 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-VIII
Peruš kundër Sllovenisë, n° 35016/05, 27 shtator 2012
Pescador Valero kundër Spanjës, n° 62435/00, GJEDNJ2003-VII
Petko Petkov kundër Bullgarisë, n° 2834/06, 19 shkurt 2013
Pétur Thór Sigurðn kundër Islandës, n° 39731/98, GJEDNJ 2003-IV
Philis kundër Greqisë (n° 1), 27 gusht 1991, seria A n° 209
Philis kundër Greqisë (n° 2), 27 qershor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Pierre-Bloch kundër Francës, 21 tetor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VI
Pini dhe të tjerë Rumanisë, n°s 78028/01 dhe 78030/01, GJEDNJ 2004-V (ekstrate)
Pizzetti kundër Italisë, 26 shkurt 1993, seria A n° 257-C
Platakou kundër Greqisë, n° 38460/97, GJEDNJ 2001-I
Pocius kundër Lituanisë, n° 35601/04, 6 korrik 2010
Podbielski dhe PPU Polpure kundër Polonisë, n° 39199/98, 26 korrik 2005
Poiss kundër Austrisë, 23 prill 1987, seria A n° 117

Potocka dhe të tjerë kundër Polonisë, n° 33776/96, GJEDNJ 2001-X
Preda dhe Dardari kundër Italisë (déc.), n°s 28160/95 dhe 28382/95, GJEDNJ 1999-III
Pretto dhe të tjerë kundër Italisë, 8 dhjetor 1983, seria A n° 71
Pridatchenko dhe të tjerë kundër Ruisë, n°s 2191/03 dhe 3 të tjerë, 21 qershor 2007
Prince Hans-Adam II de Liechtenstein kundër Gjermanisë [GC], n° 42527/98, GJEDNJ 2001-VIII
Probstmeier kundër Gjermanisë, 1 korrik 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Procola kundër Luksemburgut, 28 shtator 1995, seria A n° 326
Prodan kundër Moldavisë, n° 49806/99, GJEDNJ 2004-III (ekstrate)
Puolitaival dhe Pirttiaho kundër Finlandës, n° 54857/00, 23 nëntor 2004

—R—

R.P. dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 38245/08, 9 tetor 2012
Rafineritë greke Stran dhe Stratis Andreadis kundër Greqisë, 9 dhjetor 1994, seria A n° 301-B
Railian kundër Ruisë, n° 22000/03, 15 shkurt 2007
Refah Partisi (Partia e Prosperitetit) dhe të tjerë kundër Turqisë (déc.), n°s 41340/98 dhe 3 të tjerë, 3 tetor 2000
Reuther kundër Gjermanisë (déc.), n° 74789/01, GJEDNJ 2003-IX
Revel dhe Mora kundër Francës (déc.), n° 171/03, 15 nëntor 2005
Riabykh kundër Ruisë, n° 52854/99, GJEDNJ 2003-IX
Ringeisen kundër Austrisë, 16 korrik 1971, seria A n° 13
Robins kundër Mbretërisë së Bashkuar, 23 shtator 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-V
Roche kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC], n° 32555/96, GJEDNJ 2005-X
Rolf Gustafson kundër Suedisë, 1 korrik 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Romańczyk kundër Francës, n° 7618/05, 18 nëntor 2010
RTBF kundër Belgjikës, n° 50084/06, GJEDNJ 2011
Ruianu kundër Rumanisë, n° 34647/97, 17 qershor 2003
Ruiz-Mateos kundër Spanjës, 23 qershor 1993, seria A n° 262
Ruiz Torija kundër Spanjës, 9 dhjetor 1994, seria A n° 303-A
Ruotolo kundër Italisë, 27 shkurt 1992, seria A n° 230-D
Ryakib Biryukov kundër Ruisë, n° 14810/02, GJEDNJ 2008

—S—

Sabeh El Leil kundër Francës [GC], n° 34869/05, 29 qershor 2011
Sabin Popescu kundër Rumanisë, n° 48102/99, 2 mars 2004
Sablon kundër Belgjikës, n° 36445/97, 10 prill 2001
Saccoccia kundër Austrisë (déc.), n° 69917/01, 5 korrik 2007
Saccoccia kundër Austrisë, n° 69917/01, 18 dhjetor 2008
Sacilor-Lormines kundër Francës, n° 65411/01, GJEDNJ 2006-XIII
Sakellaropoulos kundër Greqisë (déc.), n° 38110/08, 6 janar 2011
Salesi kundër Italisë, 26 shkurt 1993, seria A n° 257-E
Salomonsson kundër Suedisë, n° 38978/97, 12 nëntor 2002
San Leonard Band Club kundër Maltës, n° 77562/01, GJEDNJ 2004-IX
Sanglier kundër Francës, n° 50342/99, 27 maj 2003
Santambrogio kundër Italisë, n° 61945/00, 21 shtator 2004
Santos Pinto kundër Portugalisë, n° 39005/04, 20 maj 2008
Saoud kundër Francës, n° 9375/02, 9 tetor 2007
Sara Lind Eggertsdóttir kundër Islandës, n° 31930/04, 5 korrik 2007
SARL Amat-G dhe Mébaghichvili kundër Gjeorgjisë, n° 2507/03, GJEDNJ 2005-VIII
Sartory kundër Francës, n° 40589/07, 24 shtator 2009

Savino dhe të tjerë kundër Italisë, n°s 17214/05 dhe 2 të tjerë, 28 prill 2009
Schouten dhe Meldrum kundër Vendeve të Ulëta, 9 dhjetor 1994, seria A n° 304
Schuler-Zraggen kundër Zvicrës, 24 qershor 1993, seria A n° 263
Scordino kundër Italisë (n° 1) [GC], n° 36813/97, GJEDNJ 2006-V
Sdružení Jihočeské Matky kundër Republikës çeke (déc.), n° 19101/03, 10 korrik 2006
Sialkoëska kundër Polonisë, 8932/05, 22 mars 2007
Siegel kundër Francës, n° 36350/97, GJEDNJ 2000-XII
Sigalas kundër Greqisë, n° 19754/02, 22 shtator 2005
Sigma Radio Television Ltd kundër Qipros, n° 32181/04 dhe 35122/05, 21 korrik 2011
Šikić kundër Kroacisë, n° 9143/08, 15 korrik 2010
Silva Pontes kundër Portugalisë, 23 mars 1994, seria A n° 286-A
Skorobogatykh kundër Rusisë (déc.), n° 37966/02, 8 qershor 2006
Smirnov kundër Rusisë (déc.), n° 14085/04, 6 korrik 2006
Shoqëri anonime banesash me qira të moderuar Tokë dhe Familje kundër Francës (déc.), n° 62033/00, 17 shkurt 2004
Sokourenko dhe Strygoun kundër Ukrainës, n° 29458/04 et 29465/04, 20 korrik 2006
Sommerfeld kundër Gjermanisë [GC], n° 31871/96, GJEDNJ 2003-VIII (ekstrate)
Sotiris dhe Nikos Koutras ATTEE kundër Greqisë, n° 39442/98, GJEDNJ 2000-XII
Sovtransavto Holding kundër Ukrainës, n° 48553/99, GJEDNJ 2002-VII
Speil kundër Austrisë (dec.), n° 42057/98, 5 shtator 2002
Sporrong dhe Lönnroth kundër Suedisë, 23 shtator 1982, seria A n° 52
Sramek kundër Austrisë, 22 tetor 1984, seria A n° 84
Stanev kundër Bullgarisë [GC], n° 36760/06, GJEDNJ 2012
Stankiewicz kundër Polonisë, n° 46917/99, GJEDNJ 2006-VI
Star Cate Epilekta Gevmata dhe të tjerë kundër Greqisë (déc.), n° 54111/07, 6 korrik 2010
Staroszczyk kundër Polonisë, n° 59519/00, 22 mars 2007
Steel et Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 68416/01, GJEDNJ 2005-II
Stegarescu dhe Bahrin kundër Portugalisë, n° 46194/06, 6 prill 2010
Stepinska kundër Francës, n° 1814/02, 15 qershor 2004
Storck kundër Gjermanisë, n° 61603/00, GJEDNJ 2005-V
Stubbings dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 22 tetor 1996, Përmbledhje vendimesh 1996-IV
Suda kundër Republikës çeke, n° 1643/06, 28 tetor 2010
Suküt kundër Turqisë (déc.), n° 59773/00, 11 shtator 2007
Suominen kundër Finlandës, n° 37801/97, 1 korrik 2003
Sürmeli kundër Gjermanisë [GC], n° 75529/01, GJEDNJ 2006-VII
Süßmann kundër Gjermanisë [GC], 16 shtator 1996, Përmbledhje vendimesh 1996-IV
Švarc dhe Kavnik kundër Slovenisë, n° 75617/01, 8 shkurt 2007
Syngelidis kundër Greqisë, n° 24895/07, 11 shkurt 2010
Szücs kundër Austrisë, 24 novembër 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-VII

—T—

Tabor kundër Polonisë, n° 12825/02, 27 qershor 2006
Taşkın dhe të tjerë kundër Turqisë, n° 46117/99, GJEDNJ 2004-X
Tatichvili kundër Rusisë, n° 1509/02, GJEDNJ 2007-I
Terra Woningen B.V. kundër Vendeve të Ulëta, 17 dhjetor 1996, Përmbledhje të vendime 1996-VI
Tétéry kundër Rusisë, n° 11931/03, 30 qershor 2005
Thlimmenos kundër Greqisë [GC], n° 34369/97, GJEDNJ 2000-IV
Tiemann kundër Francës dhe Gjermanisë (déc.), n° 47457/99 et 47458/99, GJEDNJ 2000-IV
Tierce kundër San-Marinot, n° 69700/01, GJEDNJ 2003-VII

Tinnelly & Sons Ltd dhe të tjerë McElduff dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 10 korrik 1998, Përmbledhje të vendimeve 1998-IV
Tocono dhe Profesorii Prometejshti kundër Moldavisë, n° 32263/03, 26 qershor 2007
Tolstoy Miloslavsky kundër Mbretërisë së Bashkuar, 13 korrik 1995, seria A n° 316-B
Torri kundër Italisë, 1 korrik 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-IV
Toziczka kundër Polonisë, n° 29995/08, 24 korrik 2012
Tre Traktörer Aktiebolag kundër Suedisë, 7 korrik 1989, seria A n° 159
Tregoubenko kundër Ukrainës, n° 61333/00, 2 nëntor 2004
Treska kundër Shqipërisë dhe Italisë (déc.), n° 26937/04, GJEDNJ 2006-XI (ekstrate)
Tsfayo kundër Mbretërisë së Bashkuar, n° 60860/00, 14 nëntor 2006
Tsikakis kundër Gjermanisë, n° 1521/06, 10 shkurt 2011
Turczanik kundër Polonisë, n° 38064/97, GJEDNJ 2005-VI
Tuziński kundër Polonisë (déc.), n° 40140/98, 30 Mars 1999

—U—

Uçar kundër Turqisë (déc.), n° 12960/05, 29 shtator 2009
Ullens de Schooten dhe Rezabek kundër Belgjikës, n°^{os} 3989/07 dhe 38353/07, 20 shtator 2011
Ulyanov kundër Ukrainës (déc.), n° 16472/04, 5 tetor 2010
Unédic kundër Francës, n° 20153/04, 18 dhjetor 2008
Unión Alimentaria Sanders S.A. kundër Spanjës, 7 korrik 1989, seria A n° 157
Užkauskas kundër Lituanisë, n° 16965/04, 6 korrik 2010

—V—

Valová, Slezák dhe Slezák kundër Slovakisë, n° 44925/98, 1 qershor 2004
Van de Hurk kundër Vendeve të Ulëta, 19 prill 1994, seria A n° 288
Van Droogenbroeck kundër Belgjikës, 24 qershor 1982, seria A n° 50
Van Orshoven kundër Belgjikës, 25 qershor 1997, Përmbledhje vendimesh 1997-III
Varela Assalino kundër Portugalisë (déc.), n° 64336/01, 25 prill 2002
Vasilchenko kundër Ruisë, 34784/02, 23 shtator 2010
Verein gegen Tierfabriken Schëeiz (VgT) kundër Zvicrës (n° 2), n° 32772/02, 4 tetor 2007
Verlagsgruppe News GmbH kundër Austrisë (déc.), n° 62763/00, 16 janar 2003
Vermeulen kundër Belgjikës, 20 février 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-I
Vernillo kundër Francës, 20 shkurt 1991, seria A n° 198
Versini kundër Francës, n° 40096/98, 10 korrik 2001
Vilho Eskelinen dhe të tjerë kundër Finlandës [GC], n° 63235/00, GJEDNJ 2007-II
Vocaturu kundër Italisë, 24 maj 1991, seria A n° 206-C
Voggenreiter kundër Gjermanisë, n° 7169/99, GJEDNJ 2004-I (ekstrate)
Von Maltzan dhe të tjerë kundër Gjermanisë (déc.) [GC], n°^{os} 71916/01 dhe 2 të tjerë, GJEDNJ 2005-V

—Ë—

Wagner et J.M.W.L. kundër Luksemburg, n° 76240/01, 28 qershor 2007
Waite dhe Kennedy kundër Gjermanisë [GC], n° 26083/94, GJEDNJ 1999-I
Warsicka kundër Polonisë, n° 2065/03, 16 janar 2007
Weissman dhe të tjerë kundër Rumanisë, n° 63945/00, GJEDNJ 2006-VII (ekstrate)
Werner kundër Austrisë, 24 nëntor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VII
Wettstein kundër Zvicrës, n° 33958/96, GJEDNJ 2000-XII
Wierzbicki kundër Polonisë, n° 24541/94, 18 qershor 2002

Wiesinger kundër Austrisë, 30 tetor 1991, seria A n° 213

Woś kundër Polonisë, n° 22860/02, GJEDNJ 2006-VII

Wynen dhe Qendra spitalore ndërrajonale Edith-Cavell kundër Belgjikës, n° 32576/96, GJEDNJ 2002-VIII

—X—

X kundër Francës, 31 mars 1992, seria A n° 234-C

—Y—

Yagtzilar dhe të tjerë kundër Grqisë, n° 41727/98, GJEDNJ 2001-XII

Yakovlev kundër Ruisë, n° 72701/01, 15 mars 2005

Yvon kundër Francës, n° 44962/98, GJEDNJ 2003-V

—Z—

Z dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC], n° 29392/95, GJEDNJ 2001-V

Zagorodnikov kundër Ruisë, n° 66941/01, 7 qershor 2007

Zalli kundër Shqipërisë (déc.), n° 52531/07, 8 shkurt 2011

Zander kundër Suedisë, 25 nëntor 1993, seria A n° 279-B

Zapletal kundër Republikës çeke (déc.), n° 12720/06, 30 nëntor 2010

Ziegler kundër Zvicrës, n° 33499/96, 21 shkurt 2002

Zielinski, Pradal, Gonzalez dhe të tjerë kundër Francës [GC], n°^{os} 24846/94 dhe 9 të tjerë, GJEDNJ 1999-VII

Zimmermann dhe Steiner kundër Zvicrës, 13 korrik 1983, seria A n° 66

Zollmann kundër Mbretërisë së Bashkuar (déc.), n° 62902/00, GJEDNJ 2003-XII

Zolotas kundër Greqisë, n° 38240/02, 2 qershor 2005

Zumtobel kundër Austrisë, 21 shtator 1993, seria A n° 268-A

Zvolský dhe Zvolská kundër Republikës çeke, n° 46129/99, GJEDNJ 2002-IX